

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇÖZÜM SÜRECİNDE YAZILI BASININ TERÖR GÜNDEMİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: CUMHURİYET, HÜRRİYET, MİLLİYET VE SABAH
GAZETELERİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Figen TOK

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

ÇÖZÜM SÜRECİNDE YAZILI BASININ TERÖR GÜNDEMİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: CUMHURİYET, HÜRRİYET, MİLLİYET VE SABAH
GAZETELERİ ÖRNEĞİ.

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Figen TOK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hasan GÜLLÜPUNAR

AĞUSTOS - 2019
GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Hasan GÜLLÜPUNAR danışmanlığında, Figen TOK tarafından hazırlanan “Çözüm Sürecinde Yazılı Basının Terör Gündemi Üzerine Bir Araştırma: Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazeteleri Örneği.” isimli bu çalışma, jürimiz tarafından Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak Oy Birliği / Oy Çokluğu ile kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Hasan GÜLLÜPUNAR (Başkan ve Danışman)

.....

Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ (Asil Üye)

.....

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Akif GÜNAY (Asil Üye)

ONAY

Bu tez/...../..... tarihinde Enstitü Yönetim Kurulunca kabul edilmiştir.

..../..../....

.....

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Çözüm Sürecinde Yazılı Basının Terör Gündemi Üzerine Bir Araştırma: Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazeteleri Örneği.” isimli bu çalışmanın tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐	Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐	Tezim sadece Gümüşhane Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir
☐	Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir

.../.../2019

Figen TOK

ÖNSÖZ

1984 yılında başlayarak Türkiye'nin değişmez gündemi haline gelen ve 30 yıldan fazla süren çatışmalar neticesinde, 40.000'in üzerinde can kaybı ve ekonomik zarar meydana getiren terör sorunu ülkenin adeta kanayan yarası haline gelmiş ve sorunun çözümü noktasında hükümetler tarafından çeşitli girişimler yapılmıştır. Yapılan bu girişimler tarafından en kapsamlı olarak değerlendirilen Çözüm Süreci çalışmanın ana fikrini oluşturmaktadır. Çözüm süreci ile ilgili çıkan haberlerin yazılı basında nasıl sunulduğu çalışmada incelenmiştir.

Çalışma konunun belirlenmesinde ve çalışmamın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli Danışmanım Hasan GÜLLÜPUNAR'a, maddi manevi desteklerini üzerimden bir an olsun çekmeyen kıymetli aileme, Gümüşhane'deki değerli gazeteci dostlarıma ve çalışmamda bana her türlü katkıyı sağlayan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

GÜMÜŞHANE - 2019

Figen TOK

ÖZET

[TOK, FİGEN]. Çözüm Sürecinde Yazılı Basının Terör Gündemi Üzerine Bir Araştırma: Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazeteleri Örneği.. Yüksek Lisans Tezi, 2019,(XIII+116).

Terör örgütlerinin propagandasını yapmadan, terörle mücadeleye destek olmak ve kamuoyunu bilgilendirmek basının en önemli görevlerinden biridir. Çalışmada, 1984 yılından başlayarak, Türkiye'nin değişmez gündemi haline gelen ve Türkiye Cumhuriyeti ve PKK çatışmasının barışçıl çözüme en çok yaklaştığı çözüm süreci ve sonrasındaki dönemdeki terör gündemi yazılı basında yer alan haberler aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Yazılı basının çözüm sürecini ve çözüm sürecine yönelik olarak terör gündemini nasıl yansıttığını belirlemek için Çözüm sürecinin fiili olarak başladığı tarih olan 29 Temmuz 2009 ve sürecin fiili olarak bitişi olan 25 Temmuz 2015 tarihleri arasında sürecin kırılma noktaları olarak saptanan olaylar üzerinden, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde yapılan tarama ve kodlama ile yapılan içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çözüm Süreci, Terör, Medya.

ABSTRACT

[TOK, FİGEN]. A Research on the Terror Agenda of the Printed Media in the Solution Process: The Case of Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet and Sabah Newspapers. Master Thesis, 2019, (XIII + 116).

Supporting the fight against terrorism and informing the public without making propaganda of terrorist organizations is one of the most important tasks of the press. In the study, starting from 1984, the solution process which has become Turkey's unwavering agenda and which was the closest period to a peaceful solution about the conflict between the Republic of Turkey and PKK, and the aftermath of the terrorist agenda were compared through the news in the press. In order to determine how the print media reflects the solution process and the terror agenda for the solution process, the events that were identified as the breakpoints of the process between July 29, 2009, the date when the solution process actually started and the July 25, 2015, the end of the process, were taken into consideration, and content analysis methods were used in screening and coding in Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet and Sabah newspapers.

Keywords: Solution Process, Terror, Media.

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY	II
BİLDİRİM	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MEDYA VE GÜNDEM BELİRLEME	4-33
1.1. Günümüzde Medya	4
1.2. Medyanın Fonksiyonları	5
1.3. Medya ve Gündem Belirleme	7
1.3.1. Gündem Belirleme Teorisi.....	7
1.3.2. Gündem Belirleme Süreci.....	8
1.3.3. Gündem Belirlemede Etkili Olan Faktörler	10
1.3.4. Gündem Belirleme Teorisine Yönelik Eleştiriler	13
1.3.5. Medya ve Gündem Belirleme İlişkisi	14
1.3.6. Günümüzde Medyanın Gündem Belirlemedeki Rolü.....	16
1.3.7. Gündem Belirleme Düşüncesinin Ortaya Çıkışı.....	18
1.3.8. Gündem Belirleme Düşüncesinin Öncüleri	20
1.3.9. Gündem Belirlemede Kavramsal Süreçler.....	22
1.3.9.1. Çerçeveleme.....	23

1.3.9.2. Öne Çıkarma	24
1.3.10. Medya Gündemini Etkileyen Unsurlar	27
1.3.10.1. Medya Çalışanlarından Kaynaklanan Etkiler.....	27
1.3.10.2. Medya Rutinlerinden Kaynaklanan Etkiler.....	28
1.3.10.3. Kurumsal Amaçlardan Kaynaklanan Etkiler	29
1.3.10.4. Kurum Dışı Etkiler.....	30
1.3.10.5. İdeolojik Etkiler	31
1.3.10.6. Gerçek Yaşam Olayları	31
1.3.10.7. Kitle İletişim Araçları Arasındaki Etkileşim	32

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜM SÜRECİ.....	34-59
2.1. Türkiye’de Kürt Sorunu	34
2.2. Türkiye’de Kürt Sorununa Yönelik Algılar	35
2.3. Türkiye’de Kürt Sorunu ve Terörün Geçmişi	37
2.4. Türkiye’de Kürt Sorunu ve Terörün Sonuçları	41
2.5. Çözüm Süreci	47
2.5.1. Türkiye’de Terörün Çözümüyle İlgili Girişimler	48
2.5.2. Çözüm Sürecine Hazırlık	49
2.5.3. Çözüm Sürecinin İçeriği	50
2.5.4. Çözüm Sürecinin Genel Değerlendirmesi.....	51
2.6. Çözüm Sürecinde Medyanın Fonksiyonu	52
2.7. Çözüm Sürecinin Toplum Üzerindeki Etkisi	53
2.8. Çözüm Sürecinin Dünyada Örnekleri ile Karşılaştırılması.....	54
2.8.1. Kuzey İrlanda Sorunu	54
2.8.2. Bask Sorunu	55
2.9. Çözüm Sürecinde Algı ve Önemi	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METODOLOJİ	59-106
----------------------------	---------------

3.1. Araştırmanın Konusu	65
3.2. Araştırmanın Amacı	66
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	66
3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	67
3.5. Kodlama	67
3.6. Çözüm Süreci Haberleri İle İlgili Genel Bulgular.....	69
3.6.1. Gazetelerin Çözüm Süreci İle İlgili Haber İstatistikleri.....	69
3.6.2. Süreç İle İlgili Gazetelerin Kullandığı Başlık Türleri.....	70
3.6.3. Süreç İle İlgili Haberlerin Gazetede Konumu.....	72
3.6.4. Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanımı.....	73
3.6.5.Süreç İle İlgili Haberlerde Hükümete ve Fiili Kürt Siyasetine Dönük Tutumlar.....	75
3.6.6.Çözüm Süreci İle İlgili Haberlerin Sunum Şekli.....	78
3.6.7. Çözüm Sürecinin Haberlerde İsimlendirilmesi.....	79
3.6.8. Terör Saldırıların Gazetelerde Haber Olma Durumu.....	80
3.7. Çözüm Sürecinin Kırılma Noktalarındaki Haber Analizleri.....	82
3.7.1.Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreçle İlgili Haber Sayıları.....	82
3.7.2.Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Çözüm Süreci Haberlerinin Başlık Türü.....	83
3.7.3.Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Süreçle İlgili Haberlerin Konumu.....	88
3.7.4.Kırılma Dönemlerinde Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanma Durumu.....	91
3.7.5.Kırılma Dönemlerinde Gazetelerde Süreç İle İlgili Haberlerin Sunumu.....	93
3.7.6 Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Hükümete ve Fiili Kürt Siyasetine Karşı Tutumları.....	95
3.7.7.Kırılma Dönemlerinde Gazeteler Tarafından Sürecin İsimlendirilmesi.....	99
3.7.8. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreçle İlgili Haberlerinde Çatışmalara Yer Verme Durumu.....	103

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	107
KAYNAKÇA	115
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2. 1. Türkiye'de Kürt Nüfusun Dağılımı	36
Tablo 2. 2. Bakanlıklara Göre Terörle Mücadelede Verilen Şehit Sayısı (1984-2012) ..	43
Tablo 2. 3. Türkiye'de Terörle Mücadelede Öldürülen Terörist Sayısı (1984-2012)	44
Tablo 2. 4. Türkiye'de Terörle Mücadelede Sivil Şehit Sayısı (1984-2012)	45
Tablo 2. 5. Terör Olaylarının Başlaması Sonrasında Hükümlü ve Tutuklu Sayılarının Gelişimi	47
Tablo 2. 6. Sürece Yönelik Tarafların Algıları	56
Tablo 2. 7. Çözüm Süreciyle Birlikte Tarafların Algıları	57
Tablo 3. 1. Kodlama Cetveli	68
Tablo 3. 2. 29.07.2009-25.07.2015 Tarihleri Arasındaki Toplam Haber Sayısı	69
Tablo 3. 3. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerde Kullandığı Başlık Türüne İlişkin Bulgular	70
Tablo 3. 4. Haberin Gazetede Konumuna İlişkin Bulgular	72
Tablo 3. 5. Haberlerde Görsel Kullanımına İlişkin Bulgular	74
Tablo 3. 6. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerinde Hükümete Karşı Tutumları	75
Tablo 3. 7. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerinde Fiili Kürt Siyasetine Dönük Tutumları	77
Tablo 3. 8. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberleri Sunumuna İlişkin Bulgular	78
Tablo 3. 9. Haberlerde Sürecin İsimlendirme Şekline İlişkin Bulgular	79
Tablo 3. 10. Gazetelerde Terör Saldırıların Haber Olmasına İlişkin Bulgular	80
Tablo 3. 11. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Çözüm Süreci Kırılma Noktalarında Habere Yer Verip Vermediğine İlişkin Bulgular	82
Tablo 3. 12. Cumhuriyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular	83
Tablo 3. 13. Hürriyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular	85

Tablo 3. 14. Milliyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular	86
Tablo 3. 15. Sabah Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular	87
Tablo 3. 16. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Süreç İle İlgili Haberlerin Konumuna İlişkin Bulgular.....	88
Tablo 3. 17. Kırılma Dönemlerinde Milliyet ve Sabah Gazetelerinde Süreç İle İlgili Haberlerinin Konumuna İlişkin Bulgular.....	89
Tablo 3. 18. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanıp Kullanmadığına İlişkin Bulgular	91
Tablo 3. 19. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerde Süreç İle İlgili Haberlerin Sunumuna İlişkin Bulgular.....	93
Tablo 3. 20. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Hükümete Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular	95
Tablo 3. 21. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Fiili Kürt Siyasetine Olan Tutumlarına İlişkin Bulgular.....	98
Tablo 3. 22. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular	99
Tablo 3. 23. Kırılma Dönemlerinde Hürriyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular	101
Tablo 3. 24. Kırılma Dönemlerinde Milliyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular.....	102
Tablo 3. 25. Kırılma Dönemlerinde Sabah Gazetesinin Haberlerinde Süreci İsimlendirme Şekline İlişkin Bulgular	103
Tablo 3. 26. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Çatışma Haberine Yer Verilip Verilmediğine İlişkin Bulgular.....	104
Tablo 3. 27. Kırılma Dönemlerinde Milliyet ve Sabah Gazetelerinde Çatışma Haberine Yer Verilip Verilmediğine İlişkin Bulgular	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Gündem Belirleme Süreci.....	9
Şekil 1.2. Medya ve Gündem Belirleme	15
Şekil 1.3. Medya ve Siyasi Gündem Belirleme	17
Şekil 1.5. Soroka Gündem Belirleme.....	21
Şekil 1.6. McCombs ve Shaw Gündem Belirleme Modeli	22
Şekil 1.7. Gündem Belirleme ve Öne Çıkarma.....	25
Şekil 1.8. Çerçeveleme - Öne Çıkarma.....	26
Şekil 1.9. Kitle İletişim Araçlarının Etkileri.....	32
Şekil 2. 1. PKK Terör Örgütüne Katılan Teröristlerin Eğitim Düzeyleri	37
Şekil 2. 2. Terör Örgütlerinin Yapılanma Şeması.....	40
Şekil 2. 3. Terör Örgütlerinin Oluşum Nedenleri	41
Şekil 2. 4. Çözüm Sürecinde Hükümetin Görevleri.....	50

GİRİŞ

Terör, Türkiye Cumhuriyeti'nin gündemini uzun süredir meşgul eden ve ülkeye büyük zararlar veren bir konudur. Yaklaşık 40 yıldır terörle mücadele eden Türkiye, bu mücadele kapsamında silahlı mücadeleden farklı bir adım atarak çözüm süreci adı altında terör kaynağının diyalog yoluyla ortadan kaldırılmasını denemeye karar vermiştir.

Bu çalışmanın temel amacı çözüm süreci döneminde meydana gelen gelişmelerin basındaki haberler aracılığıyla analiz edilmesidir. Çözüm süreci döneminin basında yer alan haberler aracılığıyla karşılaştırılması, çalışmanın öncelikli amaçlarından birisidir.

Günümüzde medya, gündemle ilgili bilgi vermenin ötesinde gündem belirleme fonksiyonuna sahip durumdadır. Çözüm sürecinin araştırılacağı bu çalışmada yazılı medyanın terör gündemini nasıl ele aldığı hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Çalışmanın temel amacı çözüm sürecinde ve sonrasında yazılı basının terör gündemini incelemek olarak belirlenmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi adına literatür taraması ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Teknolojik gelişmelerin süreklilik kazanması ve küreselleşmenin etkilerini göstermesi ile birlikte medyanın insan hayatındaki yeri giderek artmıştır. Bunun yanında insanların gündelik yaşamlarında kolayca erişebilecekleri medya araçlarının sayısı da gün geçtikçe artan bir yapıdadır. Tüm bunlar medyanın gündem belirleme sürecinde üstlendiği rollerin oluşumunda etkisini göstermiştir.

Medya ve gündem belirleme ilişkisi, çalışmanın birinci bölümünde ele alınmaktadır. İçinde bulunulan dönemde medyanın özellikleri ve fonksiyonlarının açıklanması ile başlayacak olan bu bölümde gündem belirleme teorisine yer verilmektedir. Gündem belirleme teorisinin açıklanmasının ardından medyanın günümüzde gündemi nasıl belirlediğine ilişkin bilgi verilmektedir. Böylece medyanın değişen rolü hakkında veriler ortaya konulmuş olmaktadır. Yine gündem belirleme teorisinin medyanın değişen fonksiyonları aracılığıyla açıklanması da bu kısımdaki araştırmanın sonucunda gerçekleştirilmiştir.

Medyanın, Türkiye’de terörün çözüm süreci bağlamında olan ilişkisi çalışmanın ikinci bölümünde ele alınmaktadır. Yapılacak olan incelemeyle birlikte çözüm sürecinde medyanın hangi fonksiyonlarının öne çıktığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulması hedeflenmektedir. Uzun süredir Türkiye’nin öncelikli gündem maddelerinden birisi olan terör sorununun çözümünde medyanın üstlendiği rollerin ve benimsenen tutumun açıklanması adına bu kısımdaki araştırma önemli görünmektedir.

İkinci bölümde ilk olarak Türkiye’de Kürt sorunu hakkında inceleme yapılmaktadır. Kürt sorununa yönelik algılar, Kürt sorunu ve terörün geçmişi, Kürt sorunu ve terörün sonuçları öncelikli araştırma konularını oluşturmaktadır. Çözüm sürecine yönelik bilgi verilmesinin öncesinde Türkiye’nin terör sorununun geçmişinin anlaşılması adına bu konular önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de terörün çözüm süreci, ikinci bölümdeki araştırma konularından bir diğeridir. Terörün çözümüne yönelik girişimler, yapılan hazırlıklar ve çözüm sürecinin içeriği, ilgili bölümde ele alınacak konu başlıkları arasında yer almaktadır. Çözüm süreci hakkında elde edilen bilgiler sonrasında Türkiye’de terörün çözüm sürecine yönelik genel değerlendirme yapılmaktadır.

Terörün çözüm süreci hakkında inceleme yaparken medyanın üstlendiği fonksiyonların belirlenmesi, ikinci bölümdeki son konu başlığını meydana getirmektedir. Medyanın çözüm sürecinde ne şekilde ve ne düzeyde rolleri olduğu, bu dönemde medyanın hangi fonksiyonlarının öne çıktığı gibi sorular, bu kısımdaki inceleme ile birlikte yanıtlanmaktadır.

Üçüncü bölümde Türkiye’de terörün çözüm sürecinde yazılı basının fonksiyonlarına ilişkin uygulama yapılmıştır. Bu uygulama kapsamında Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde yer alan haberler şekil ve içerik yönünden taranmıştır. Böylece Türkiye’de terörün çözüm sürecinde yazılı basının üstlendiği rollere ilişkin somut veriler incelenmiştir.

Türkiye’de uygulamaya geçmesi ile birlikte en çok konuşulan konulardan birisi olan çözüm sürecinin medyada ne şekilde yer aldığını belirlemede yardımcı olması, çalışmanın önemini meydana getirmektedir. Çalışmadaki bir diğer önemli husus, medyanın gündem belirleme fonksiyonunun çözüm sürecine etkisini ortaya koymasıdır.

Sonuç ve bulgular kısmında, literatür taraması ve uygulama sonrasında elde edilen veriler, ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir. Böyle bir çalışmanın medya, gündem

belirleme, Türkiye’de terörün çözüm süreci, Medyada çözüm sürecinin sunumu gibi konularla ilgili literatüre katkıda bulunulduğu düşünölmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MEDYA VE GÜNDEM BELİRLEME

Günümüzde kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması ile birlikte medyanın insan hayatına olan etkisi de her geçen gün artmaktadır. Geline nokta da medya gündemle ilgili bilgi vermekten öte gündemi belirleme işlevine sahiptir. Medya ve gündem belirlemenin kavramsal çerçevesinin araştırılması, içinde bulunulan dönemde medyanın gündem belirleme sürecinin neresinde yer aldığının anlaşılması bakımından önemlidir. Medyanın kamuoyunun gündemini belirleme sürecinde çeşitli roller üstlenmekte olduğu da görülmektedir. Medya, eş zamanlı olarak olaylar ve hikayeler üretirken aynı zamanda gündem belirlemede aktif bir rol almaktadır. Mevcut enformasyonu toplama ve yeni enformasyon aktarmanın ötesinde, hangi konuların politik gündemin bir parçası olacağını belirlemeye çalışmakta ve diğer politik aktörlerin yapabileceği gibi, gündemleri etkileyerek politika sürecinde, politik oyuncular haline gelebilmektedir. Böylece medya, sadece bazı konuları öne çıkararak gündemin içeriğini etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda politika sürecinin tabiatını ve eylemlerini de etkilemiş olmaktadır (Hawthorne, 1993: 83-84).

1.1. Günümüzde Medya

Geçmişten günümüze, gazete-sinema-radyo-televizyon-internet gibi kitle iletişim araçlarının doğuşu ve gelişimi, toplumsal yaşam içinde oynadıkları rol ekonomik-politik- teknolojik evrim çerçevesinde öykülenmektedir. Son yıllarda, çağdaş iletişim sistemlerinde görülen olağanüstü değişiklik ve gelişmeler, kitle iletişim araçlarının - medyaların - daha yakından incelenmesini gerekli kılmıştır (Söylemez, 1997: 209). Medyanın, bireyin ve toplumun yaşamında oldukça önemli bir yere sahip olduğu, hatta dünyada görülen toplumsal ve ekonomik gelişimlerin, dönüşümlerin medyaya atfedildiği, medyanın sahip olduğu bu güçlü konumunun dördüncü güç olarak dile getirildiği ortamda, medya araştırmalarına yönelik ilgi artmıştır.

Teknolojik açıdan kaydedilen ilerlemeler, günümüzde medyanın insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. İletişimde ve bilişimde yaşanan gelişmelerle birlikte medyanın yeni medya olarak nitelendirilmesi

gerçekleşmeye başlamıştır (Vural ve Bat, 2010: 3350). Bu nedenle günümüzde medya kapsamında bilgisayar teknolojileri ve telekomünikasyon ağlarının ayrı bir yeri olduğunu söylemek mümkündür.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bunun sonucunda medyanın büyük kitleler üzerinde etkisini göstermeye başlaması, günümüzde medya konusunda önemli bir ayrıntı niteliği taşımaktadır. Medya araçlarının yaygınlaşması ile birlikte toplumların medyaya bağımlı hale gelme düzeyleri de artış göstermiştir. Medyaya bağımlı hale gelen toplumsal yapıların varlığı, medyanın toplumu yönlendirmesini de beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar medyanın toplum üzerindeki egemenlik düzeyinin büyük oranda artması ile sonuçlanmıştır. Bu husus günümüzde medyanın sahip olduğu konumu göstermektedir (Cereci ve Özdemir, 2015: 2).

Günümüzde medya bilgi verme ve iletişim sağlamanın çok ötesinde görevler üstlenmektedir. Günümüzde medyanın geldiği noktanın açıklanmasında medyanın yönlendirdiği toplumların ortaya çıktığını gösteren bilgilere ulaşılmaktadır. Geline nokta da medya da küreselleşmiştir ve medya ile ilgili süreçlerde küresel bir bakış açısı hakim olmaya başlamıştır (Aydoğan, 2011: 40). Medya günümüzde toplumsal yaşamı belirleyen bir role sahiptir. Medyanın sahip olduğu bu rolün düzeyinin yakın gelecekte artarak devam etmesine yönelik beklentilerden söz edilmesi yanlış olmayacaktır.

1.2. Medyanın Fonksiyonları

Medyanın sahip olduğu fonksiyonların açıklanmasının öncesinde iletişimde yaşanan gelişmelerle birlikte medyanın gücünün büyük bir artış gösterdiğinin bilinmesinde fayda vardır. Buna göre medya, uluslararası düzeyde belirleyici olabilme gücüne sahip ve bilgi kanalları üzerinde etkisi olan bir araç niteliği taşımaktadır (Büyükbaykal, 2014: 90). Medyanın fonksiyonlarının küresel ölçeğe sahip olabileceğini göstermesi, bu hususu ayrıca önemli kılmaktadır.

Medyanın temel fonksiyonları, şu şekilde ifade edilebilir (Çakır, 2015: 52):

- i. Haber verme, “ Medyanın en önemli işlevlerinden biri kamuoyuna bilgi ve haber sunmasıdır. Siyasetten sanata, spordan sağlığa, magazinden ekonomiye ilişkin birçok alanda ki bilgi, medya aracılığı ile geniş halk kitlelerine ulaşmaktadır”

- ii. Bilgi sağlama, “Medya insanlara bilmedikleri konuları sunar. Medya temsil ettiği halk adına haber yerindedir. Böylelikle onlara bilgi verir ve bazen çok önemli olan ama bilgisizlik nedeniyle üzerinde durulmayan konuların farkında olmasını sağlar.” (iletisimci.blogspot.com, 2009)
- iii. Toplumsallaştırma, “Medya bireye içinde yaşadığı toplumla bütünleşme olanağı sağlayacak, toplumsal birleşmeyi ve kamusal yaşama etkin bir biçimde katılma için zorunlu olan bilinçlenmeyi kolaylaştıracak ortak bir bilgi ve düşünce formu oluşturmaktadır” (medyatiki.blogspot.com, 2012a)
- iv. Gündüleme, “Medya bir olayı kendi gerçekliği süzgecinden geçirip yeniden inşa eder ve bu şekilde topluma sunar. Topluma sunulan iletişim kodları yani haber, video, fotoğraf gibi iletişim araçları vasıtasıyla kendi gerçeğini toplumun gerçeği haline getirir, kitleleri güdüler.”
- v. Tartışma ortamı hazırlama, “medya farklı kişilerin fikir ve düşüncelerinin tartışıldığı platformlar sağlayarak genel bir bilgi ve görüş alışverişi ortamı oluşturmaktadır.”
- vi. Eğitim, “Medya düşüncenin gelişmesine, kişiliğin oluşmasına, yaşamın bütün aşamalarında yetenek ve becerilerin elde edilmesine yardımcı olacak bilgiler iletir. Özellikle gelişme çağındaki çocukların algı ve bilinç düzeyini yükselterek, onların eğitimlerinde yardımcı bir rol oynar. Bireylerin zihinsel gelişimlerine yardımcı olurken, aynı zamanda eğitimin geliştirilmesi yönünde yayınlar yapar. Bu konuda son yıllarda medya kuruluşlarının ülkemizde eğitiminin gelişimine yönelik düzenledikleri kampanyalar dikkat çekicidir, aynı şekilde kamu ve özel kuruluşların eğitime dönük yatırımlarının duyurumu, kamuoyu oluşturma yönünde de medyanın hizmetleri göz ardı edilemez.” (medyatiki.blogspot.com, 2012b)
- vii. Eğlendirme, “İnsanlar günlük hayatın rutinliğinden ve yoğun çalışma temposundan dinlenerek ve eğlenerek uzaklaşmak ister. Bu durumda da medyaya büyük bir görev düşmektedir. Medya çeşitli programlarla insanlara eğlence kaynağı sunarak insanların rahatlamasını sağlamaktadır.”

- viii. Kültürel gelişme, “medya doğru bir şekilde kullanıldığı zaman kültürel değerlerin savunucusu ve geliştiricisi rolüne sahip olur. İnsanlar birçok sanatsal faaliyeti de medya aracılığıyla öğrenip, faaliyetlere katılıp, ilgi duyabilir.
- ix. Bütünleştirme, “Medya toplumsal değer ve amaçların belirginleşmesine, toplumsal yapının bütünleşmesine yardımcı olmaktadır.

Medyanın günümüzde toplumsal yaşamı belirleyen en önemli aktörlerden biri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kaçıncı güç olduğu zaman zaman tartışmalara konu olsa da medyanın sosyal yaşamın en önemli aktörlerinden biri olduğu ve modern dünyada pek çok insanın yaşamı medya aracılığıyla algıladığı kabul edilir. İletişim araçlarının ve olanaklarının artması ile kişiler arası iletişimin yerini medyalar aracılığı ile gerçekleştiren iletişim almıştır. İnsanlar günümüzde medyalar aracılığı ile sosyalleşmekte, bilgi sahibi ve haberdar olmakta, eğlenilmekte ve eğitilmektedir. Yukarıda sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere medyanın fonksiyonlarının oldukça geniş bir içeriği bulunmaktadır. Medyanın en çok bilinen fonksiyonu bilgi ve haber verme olarak görünse de medyanın insan hayatında birçok farklı süreçte yer aldığını gösteren fonksiyonların var olduğu anlaşılmaktadır. Teknolojik açıdan kaydedilen ilerleme ile birlikte medya, insan hayatında daha farklı şekillerde ve daha yoğun biçimde yer almaktadır.

1.3. Medya ve Gündem Belirleme

Gündem belirleme, medya ile ilgili temel konulardan biridir. Medya ve gündem belirleme hakkında bu kısımda gündem belirleme teorisi, gündem belirleme süreci, gündem belirlemede etkili olan faktörler, gündem belirleme teorisine yönelik eleştiriler, medya ve gündem belirleme ilişkisi, günümüzde medyanın gündem belirlemedeki rolü konuları üzerinde durulacaktır.

1.3.1. Gündem Belirleme Teorisi

Gündem belirleme teorisinde insanların bir şeyleri fark etmeleri ve bilgiye ulaşmalarının ilk aşamasından bahsedilmektedir. Gündem belirleme teorisi medyadaki haberlerin, halkın ne düşündüğü ve ne konuştuğu konusunda belirleyici olmasını ifade etmektedir (Güneş, 2014: 3).

İnsanlar medyadan sadece haber öğrenmekle kalmayıp hangi konuların öncelikli gündem maddesi olduğuna ilişkin çıkarımlarda bulunurlar (Atabek, 1998a: 156). İşte bu durum gündem belirleme teorisinin temel odak noktası olarak görünmektedir. Gündem belirleme teorisine göre toplumun konuşması istenilen konunun medya tarafından öncelikli hale getirilmesi mümkündür. Bunun tam tersi olarak gündemde yer alması istenmeyen konuların da medyada yer almaması suretiyle öncelikli konumunu kaybetmesi yine medya araçları ve gündem belirleme işlevi aracılığıyla gerçekleşmektedir denilebilir.

Günümüzde gündem belirleme teorisinin özellikle siyasi konularda doğrudan yansımalarını görmek mümkündür. Bu durum, şu ifadelerle açıklanabilir: “Gündem belirleme, kitle iletişim araçlarının belirli konulara daha fazla ağırlık vermesiyle, kamuoyunu ve siyasal gündemi etkilediğini ortaya koymaktadır. Böylece medyada yer alan konular, sanki toplumun birinci meselesiymiş gibi algılanır ve gündemin oluşturulması sağlanır” (Algül, 2016: 284).

Medya, gündem belirleme teorisindeki belirleyici araç rolünü üstlenmektedir. Bu noktada medya insanların ne düşüneceğini doğrudan etkilemiyor olsa da hangi konuda düşüneceğini etkileme potansiyeline sahiptir (Erdoğan, 2011: 50). Böylece medyanın toplumun gündemini belirlemesi ve üzerinde konuşulacak konuları kamunun önüne sunması söz konusu olmaktadır.

1.3.2. Gündem Belirleme Süreci

“Süreç olarak gündem belirleme yaklaşımı, medyada öne çıkan konuların kamunun zihninde de önemli olarak algılandığını ve dolayısıyla medyada ve kamuoyunda önemli görülen konulara karşı siyasilerin de duyarsız kalamayacağını açıklamaya çalışır” (Yüksel, 2007: 578). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere gündem belirleme sürecinde medyanın tek başına etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Medyanın süreçte yer almasının yanı sıra kamunun medyadaki konuları algılama biçimi önemli bir belirleyici niteliği taşımaktadır.

Gündem belirleme sürecinde değinilmesi gereken hususlardan bir tanesi de süreci meydana getiren tarafların birbirini etkiliyor olmasıdır. Buna göre gündem belirleme sürecinde medya, siyaset ve kamu gündeminin birbirini etkilediğini söylemek mümkündür. Özellikle medya bu süreç içerisinde yapay gündem meydana getirmek

suretiyle etkisini göstermektedir (Yegen, 2014: 26). Böylece kamuoyunda hangi konunun öncelikli gündem maddesi haline geleceği belirlenmiş olacaktır.

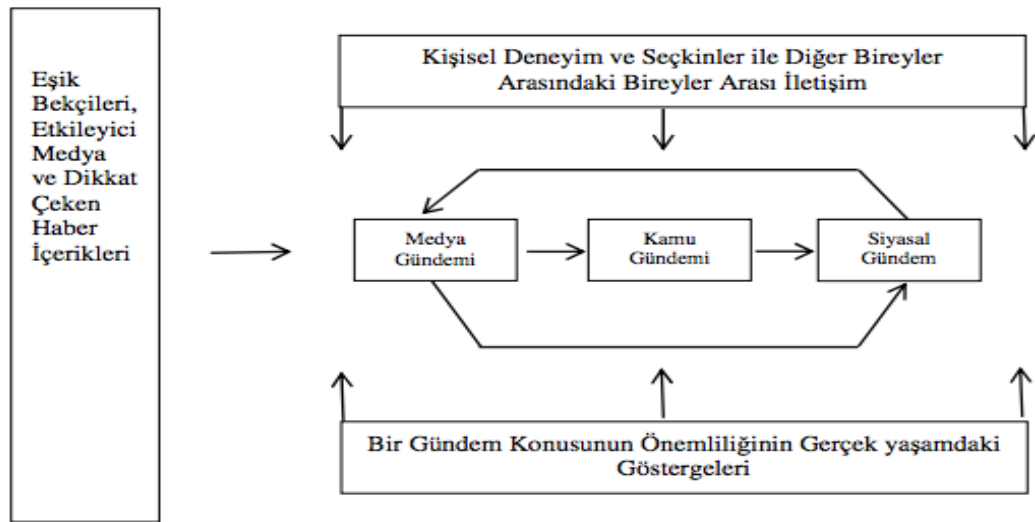
Gündem belirleme süreci, üç temel unsur etrafında şekillenmektedir. Belirtilen üç temel unsur ise aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır (Kuyucu, 2016: 331):

- i. Haberin sunulmasına kadar olan süreçte etkisi olan çalışanların ortaya çıkardığı etkiler,
- ii. Gerçekte var olan ve gündem maddesi olması beklenen gelişmeler,
- iii. Medya çalışanları ve çevrelerindeki kişiler ile seçkin olarak görülen bireylerin ilişkileri sonucunda ortaya çıkan etkiler şeklindedir.

Sıralanan bu maddeler, gündem belirleme sürecinin nelere göre şekillendiğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Haber sunulmadan önce çalışanların çabaları, gündem belirleme sürecinin ilk adımı iken gündem maddesi olması beklenen önemli gelişmelerin seçilmesi, gündem belirleme sürecinin temel unsurlarından biridir. Medya sektörü ile seçkin kişiler arasındaki etkileşimin getirileri ise gündem belirleme sürecindeki bir başka ana etkidir.

Gündem belirleme sürecinin içeriği şekil üzerinde aşağıdaki gibi gösterilebilir.

Şekil 1.1. Gündem Belirleme Süreci

Kaynak: DEARİNG ve ROGERS, 1996'dan aktaran TAMER Gencer.

Şekil 1.1'de görüldüğü üzere gündem belirleme süreci; medya gündemi, kamu gündemi ve siyasal gündem olmak üzere üç temel faktörün etrafında şekillenmektedir.

Bunun yanı sıra medyadaki dikkat çeken haber içerikleri ve medya çalışanlarının gündem belirleme sürecinde etkili olduğu görülmektedir. Kişisel deneyimler, seçkinler ve kişilerarası ilişkilerin gündem belirleme sürecinde etkisinin bulunduğu görülmektedir. Tüm bunların yanında gündemde yer alması beklenen konunun gündemdeki önceliğinin göstergelerinin gündem belirleme sürecinde etkili olduğu yine yukarıdaki şekilde yer alan verilerle birlikte anlaşılmaktadır.

Gündem belirleme süreciyle birlikte anlatılmak istenen medyanın insanlar üzerindeki etkilerinin düzeyidir (Yüksel, 2007: 577). Bu nedenle medyanın insan hayatındaki yerinin yıllara göre değişmesi ile birlikte gündem belirleme sürecinin içeriğinin de değiştiği söylenebilir. Teknolojide yaşanan gelişmelerin hızı ve sürekliliği düşünüldüğünde gündem belirleme sürecinde medyanın değişen etki düzeyinin önemi de anlaşılmış olacaktır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda gündem belirleme süreci, medyanın insan hayatındaki yerinin artması ile ilişkilendirilebilecek bir yapıdadır. Gündem belirleme sürecinde medyanın gündem oluşturma ve gündemi saptama rollerini üstlendiği görülmüştür (Erdoğan, 2011: 50). Gündem belirleme süreci ile ilgili verilen bilgiler doğrultusunda medyanın gündeminin kamunun gündeminin oluşumunu sağladığı söylenebilir.

1.3.3. Gündem Belirlemede Etkili Olan Faktörler

Gündem belirlemede etkili olan faktörlerin başında medyanın konuya ayırdığı zaman gelmektedir (Yegen, 2014: 25). Buna göre bir konunun medyada uzun bir süre yer alması durumunda ilgili konunun öncelikli gündem maddesi halini aldığı gözlenmektedir. Benzer şekilde gündemde fazla yer alması istenmeyen bir konu medya tarafından daha kısa süre boyunca işlenmektedir.

Gündem belirlemede etkili olan temel faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yücel, 2007: 65):

- i. Medyada yer alan haberler ve haberlerin içeriği,
- ii. Haberleri seçen medya çalışanları,
- iii. Haberin etkilediği kişiler –yani toplum-,
- iv. Bireylerarası iletişim,
- v. Gündem olması beklenen konu ve içeriği,

- vi. Gündem olması beklenen konunun önem düzeyi,
- vii. Sosyal süreçler,
- viii. Siyasi süreçler,
- ix. Medyanın konuya yönelik ilgi düzeyidir.

Yukarıda sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere medyanın gündem belirlemesinde etkili olan pek çok faktörün varlığı bulunmaktadır. Sıralanan unsurları aynı zamanda gündem belirleme sürecinin temel bileşenleri şeklinde değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Medyanın konuya olan ilgisi ve medyadaki haberlerin içeriği, toplumun gündem maddesine dair bilgi sahibi olma düzeyi ve biçimini belirlemektedir. Gündem belirlemeyi etkileyen faktörlerden sosyal ve siyasal süreçler ise ilgili faktörlerin değişken bir yapıda olmasıyla ilişkilidir. Bireylerarası iletişimin niteliği, gündem maddesine dair ilgiyi etkilemesi sebebiyle gündem belirleme sürecini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

Toplumun bir konuya verdiği önemin yanında medya araçlarının bir konuya verdiği önem, gündem belirlemeyi etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Terkan, 2007: 563). Burada herhangi bir konuya verilen önem ile birlikte açıklanmak istenen gündem maddesi olacak konuya gösterilen ilgi düzeyidir. Medya araçları vasıtasıyla herhangi bir konuya fazla miktarda vurgu yapılması, konunun gündeme daha fazla gelmesinde belirleyici faktörlerden birisi olmaktadır.

Gündem belirlemede yapılan çalışmalar, gündem belirlemede etkili olan faktörlerin anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Bu kapsamdaki veriler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 1.1. Gündem Belirleme Alanında Yapılan Çalışmalar

	Teorik ve Yöntemsel Araştırmalar	Eser Sahibi ve Yayınlandığı Yıl
1	Medya gündemi ve kamu gündemi arasındaki ilişkinin ön gerçek olarak kabul edilmesi	Walter Lippman 1992
2	Bir konuya verilen önemlilikle medyanın statü-verme fonksiyonunun tanımlanması	P.F. Lazarsfeld ve Robert K. Merton 1948-1964
3	Gündem belirleme eğretilmesinin konumlanması	Bernard C. Cohen 1963
4	Gündem belirleme sürecine isim verilmesi	Maxwell McCombs ve Donald Shaw 1972
5	Kamu gündem belirleme sürecine yönelik hiyerarşi çalışması	Maxwell McCombs ve Donald Shaw 1972
6	Siyasal gündem belirleme süreci modelinin açıklanması	Roger W. Combs Charles D. Elder 1972-1983
7	Makro analizde kamu gündeminin belirlenmesi çalışmasına ve gerçek yaşam göstergeleri ile medya gündemi ilişkisinin incelenmeye başlanması	G. Ray Funkhouser 1973
8	Makro analizde kamu gündemi belirlemesinin deneysel araştırması	Shanto Iyengar ve Donald R. Kinder 1987

Kaynak: Özpınar, 2016: 5.

Tablo 1.1’de görüldüğü üzere gündem belirleme konusunda özellikle 1970’li yıllar itibariyle pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların her birisinin gündem belirlemeye olan etki düzeyi farklıdır. Yine çalışmaları yapan araştırmacıların belirlediği odak noktalarının farklı olmasının sonucunda gündem belirleme üzerinde etkisi olan faktörlere ilişkin farklı veriler elde edilmektedir. Yukarıdaki tabloda yer alan verilere göre medyanın yanı sıra yaşam göstergeleri, konuların önem düzeyi, medya fonksiyonları gibi hususlar yapılan araştırmalar içerisinde gündem belirlemede etkili olan faktörler kapsamında değerlendirilmeye müsaittir.

Gündem belirleme, üç farklı etkileşimin etkisi aracılığıyla şekillenmektedir. Buna göre ilk olarak görünürlük ve değer etkileşimi söz konusu olup bu etkileşim

medya gündemi kapsamında yer almaktadır. İkinci etkileşim ise bilinirlik ve kişisel önemlilik arasındadır. Kamunun gündemi içerisinde olan bu etkileşim kişinin konuya dair kendi ilgi düzeyine göre belirlenmektedir. Siyasi gündem kapsamındaki son etkileşim ise destek-eylemin olma olasılığı-eylem özgürlüğü arasındaki ilişkilerin sonucunda meydana gelmektedir (Cereci, 2001: 22-23). Gündem belirlemede etkisi bulunan faktörleri medya, kamu ve siyasi gündem şeklinde üç temel başlıkta ele almak mümkündür.

1.3.4. Gündem Belirleme Teorisine Yönelik Eleştiriler

Gündem belirleme teorisine getirilen eleştiriler, toplumsal gerilime neden olabilmesi sonucuyla ilgilidir. Medyanın insan hayatındaki yerinin giderek artmasının sonucunda medya araçlarının gündem belirlemesi ile birlikte toplumsal gerilimlerin ortaya çıkması, gündem belirleme teorisine yönelik eleştiriler kapsamında yer almaktadır. Bunun bir sonucu olarak modernleşme sürecinde toplumsal gerilimlerde gösterdiği etkilere kadar medya birçok açıdan tartışılmaktadır (Cereci ve Özdemir, 2015: 4).

Her ne kadar yirminci yüzyılın sonları ve yirmi birinci yüzyılın başlarındaki gelişmelere yön veren bir teori olsa da gündem belirleme teorisine ilişkin bir takım eleştiriler getirilmektedir. Bu eleştiriler şu şekilde ifade edilebilir (Melek, 2015: 31-32):

- i. Gündem belirleme kuramı, temel varsayımlar için gereksizlik izlenimi oluşturmaktadır.
- ii. Medyanın gündem belirlemede üstlendiği rol, kamuoyunu olan gerçeklerden uzaklaştırabilir.
- iii. Siyasetçilerin gündem belirleme konusunda medyaya çok bağlı kalmaları başka bir eleştiridir.
- iv. Gündem belirleme teorisi, kişilerarası iletişimi olumsuz etkilemesi sebebiyle eleştirilmektedir.
- v. Gündem belirlemenin haber dışında odak noktalarının olması, bir diğer eleştiri alanıdır.
- vi. Medyanın gücünün gündem belirleme teorisiyle birlikte kötü kullanılması, teoriye yöneltilen eleştiriler arasındadır.

- vii. Gündem belirleme teorisi monarşik bir yapı meydana getirmesi sebebiyle eleştirilmektedir.

Sıralanan eleştiriler, gündem belirlemenin toplumu istenilen konularda yönlendirmesi suretiyle yapay gündem oluşturabilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu süreçte medya araçlarının kullanılması suretiyle istenilen konuda gündem belirlenebildiğini gösteren sonuçlar elde edilmiştir.

Gündem belirleme teorisinde toplumun öncelikli konularının yanı sıra sorunların çözümüne yönelik bir içeriği bulunmaktadır (Göker ve Doğan, 2011: 50). Sorunların çözümüne yönelik içeriği olmasına karşın bu yönde gösterilen çabaların düşük düzeyde olması, gündem belirleme teorisine yöneltelen eleştiriler arasındadır.

1.3.5. Medya ve Gündem Belirleme İlişkisi

Medya tarafından oluşturulan gündem, medyanın sahip olduğu konunun ve gücün bir getirisi olarak görünmektedir. Medyanın belirlediği ya da belirlemeye çalıştığı gündem toplum tarafından benimsenmektedir (Yegen, 2014: 26). Medya ve gündem belirleme arasındaki en temel etkileşim budur denilebilir. Medyanın oluşturduğu gündem –yapay ya da gerçek gündem olabilir- gündem belirleme ile medya ilişkisini meydana getirmektedir.

“Medya çalışmalarında gündem belirlemenin iki aşaması vardır. Birinci aşamada gündem belirleme medyanın, diğerlerine neyin önemli olduğunu anlatmasıdır. İkinci ve daha açık olan aşamada ise medya kamuoyuna neyin hakkında nasıl düşüneceğini söyler. Genellemek gerekirse, medya tarafından öne çıkarılan bir öykü, kamuya daha önemli görünür (Serttaş, 2014: 307). Burada yer alan ifadeler gündem belirleme ve medya arasındaki ilişkinin nasıl oluştuğunun anlaşılmasına katkıda bulunacak olması sebebiyle önem ifade etmektedir. Bunun yanı sıra bir toplumda diğer konulara göre ön planda yer alması planlanan konuların medya ve gündem belirleme ilişkisine göre şekillendiğine işaret etmesi, bu verileri değerli kılmaktadır.

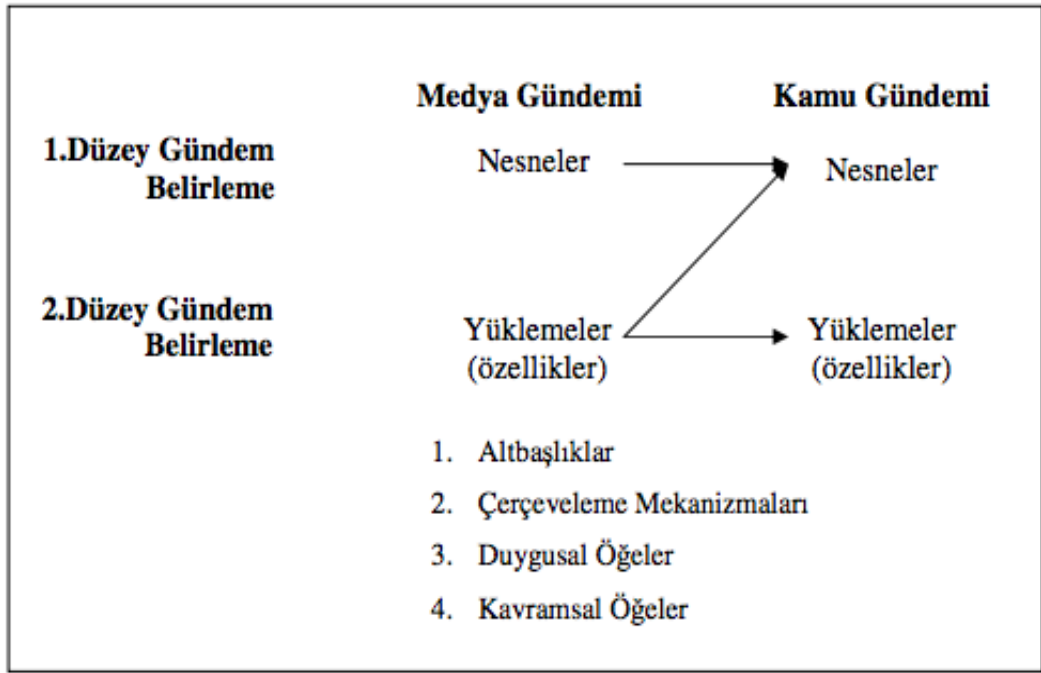
Gündem belirleme ve medya arasındaki ilişki açıklanırken medyanın fonksiyonlarının bilincinde olmak gerekmektedir. Medya, insanların ne düşüneceğini ya da ne söyleyeceğini etkilemede kullanılan bir araç değildir. Ancak medya insanların ne hakkında düşüneceği ya da ne hakkında bir şeyler söyleyeceğini belirleyen bir araçtır

(Terkan, 2007: 563). Medya ve gündem belirleme arasındaki ilişkiyi bu çıkış noktasına göre değerlendirmekte fayda vardır.

Medyanın gündem belirleme ile ilişkisinde önemli konulardan birisi de medyanın kontrol edebilme potansiyeli olan konular ile alanlardır. Medyanın kontrol edebileceği konular ya da alanlar arasında; siyasi liderler, siyasi partiler, yargı organları, ekonomik şirketler, sivil toplum örgütleri, birey, toplum, devlet, devlet organları şeklinde sıralanmaktadır (Alav ve Güçlüer, 2014: 3). Burada ifade edilen kontrol doğrudan bir kontrol olarak algılanmamalıdır. Medya, toplumun üzerinde yoğunlaşacağı gündemi belirlerken sıralanan konularda sürece göre değişmekle birlikte doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kontrol ağına sahiptir.

Gündem belirleme ve medya ilişkisi aşağıdaki şekilde gösterildiği gibidir.

Şekil 1.2. Medya ve Gündem Belirleme

Kaynak: GHANEM, 1997'den aktaran KAMANLIOĞLU, Ebru Belkis.

Şekil 1.2'de yer alan verilere göre medya ve gündem belirleme ilişkisinde nesneler ile yüklemeler temel belirleyiciler olarak görünmektedir. Medya ve gündem belirleme ilişkisi kapsamında yeri olan diğer faktörler ise alt başlıklar, çerçeve mekanizmaları, duygusal öğeler ile kavramsal öğeler şeklindedir.

Sonuç olarak gündem belirleme ile birlikte açıklanmak istenen medyanın toplum üzerindeki etkileridir (Göker ve Doğan, 2011: 49). Bu nedenle gündem belirleme ile medya arasındaki ilişkinin bu husus etrafında ele alınmasında fayda vardır. Özellikle günümüz koşullarında olduğu gibi medyanın kullanımının yaygın olduğu bir dönemde medya ve gündem belirleme ilişkisi kapsamında yer alan unsurların bilinmesi gerekmektedir.

1.3.6. Günümüzde Medyanın Gündem Belirlemedeki Rolü

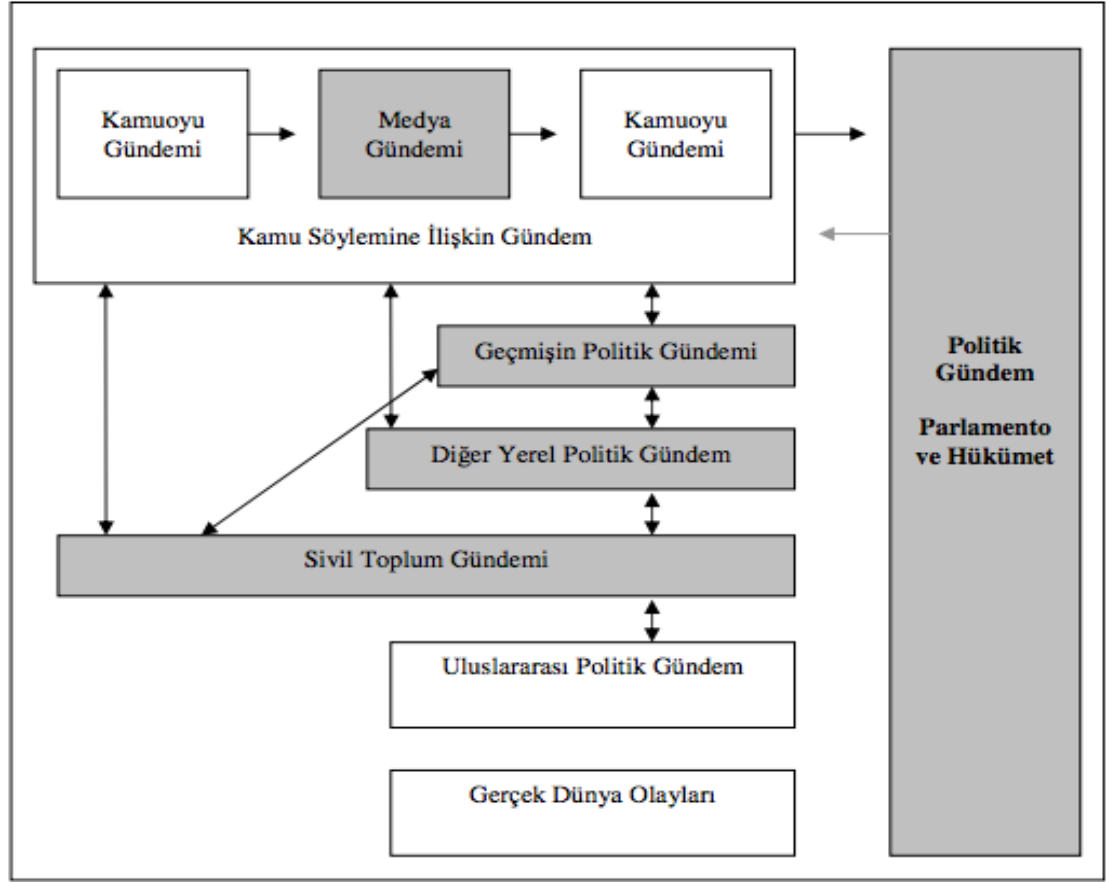
“Medya, gündem oluşturma eylemini, doğrudan doğruya kendi ya da kendisine yakın kişi ve kurumların çıkarları doğrultusunda düzenleyebilir. Bütün medya organlarının ticari yahut prestij çıkarlarına yönelik kurumlar olması, onların gündem konusunda etkin olma çabalarını açıklayabilir” (Cereci, 2001: 20). Günümüzde medyanın gündem belirlemedeki rolünün açıklanmasında medya organlarının sahip olduğu bu niteliklerin sürece yön verici yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde medya gündem oluştururken bireylerin hangi konulara daha fazla önem verdiği düşüncesiyle hareket etmektedir. Medya ve gündem belirleme ilişkisinde toplum için güncel ve görece önemli konular yer almaktadır (Yegen, 2014: 25). Haliyle bu durum günümüz koşullarında medyanın gündem belirlemedeki rolünü açıklamak adına önemli bir ayrıntı niteliği taşımaktadır.

Ülke yönetimleri, sorunların çözümüne yönelik girişimlerde bulunurken kamuoyunun daha çok önem verdiği konuları daha önce çözerken kamuoyu tarafından daha az önemsenen konuları gündeme geç alabilir ya da bu konuların çözümünde kayıtsız kalabilir (Durna, 2015: 56). Böyle bir durumun oluşması, günümüzde medyanın gündem belirlemedeki rolü ile doğrudan ilişkilidir.

Siyaset gündemi, günümüzde medyanın gündem belirlemedeki rolü kapsamında diğer tüm konuların önüne geçmektedir. Bu kapsamdaki etkileşimi aşağıdaki şekilde olduğu gibi açıklamak mümkündür.

Şekil 1.3. Medya ve Siyasi Gündem Belirleme

Kaynak: WALGRAVE, NUYTEMANS, DeWINTER, 2004'den aktaran KAMANLIOĞLU, Ebru Belkıs.

Şekil 1.3'te görüldüğü üzere medya ve siyasi gündem belirlenmesi konusunda medya ve kamuoyunun gündemi arasındaki etkileşimle birlikte yerel ve uluslararası gündemin de etkisi bulunduğu görülmektedir. Sivil toplumun gündemi, medya ve siyasi gündem oluşumunda kendisini gösteren konulardan bir diğeridir. Tüm bunlar ile parlamento ve hükümet arasındaki ilişkinin sonucunda medyanın gündem belirlemesinin siyasi açıdan gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Küreselleşen dünyada sahip olunan olanakların da genişlemesi ile birlikte uluslararası politik gündemin de medya ve gündem belirleme ilişkisinde yeri olduğu göz ardı edilmemesi gereken bir ayrıntıdır.

Günümüzde medyanın gündem belirlemedeki rolü konusunda etkili olan pek çok faktörün varlığından bahsedilmektedir. Medya kurumlarının örgütlenme biçimleri, haber üretme şekilleri, yaşanan olaylar, kitle iletişim araçları gibi kurum içi ve kurum

dışı birçok faktörün medya gündemine dair belirleyici olduğundan bahsedilmektedir (Terkan, 2007: 564). İçinde bulunulan dönemde medyanın gündem belirleme üzerindeki rolünün açıklanmasında farklı içerikte unsurların etkili olduğunu açıklaması bakımından önemli verilerdir. Burada bahsedilen dönemin koşullarına göre medyanın gündem belirlemedeki rolünün değişebileceği yönünde bir çıkarımda bulunmak yanlış olmayacaktır.

1.3.7. Gündem Belirleme Düşüncesinin Ortaya Çıkışı

Terkan (2005), gündem belirleme düşüncesinin ortaya çıkış sürecini şu şekilde açıklamıştır: “1930’lardan 1970’lerin başlarına kadar, kitle iletişim araştırmalarının baskın yönü; medyanın, izleyicilerin tutumları ve davranışları üzerindeki doğrudan etkilerini araştırmak olmuştur. Araştırmacılar, medyanın güçlü etkilerini tespit etmeye çalışırken, ampirik bulgular; sınırlı etkiler modelini ortaya atmıştır. Bu durum, medya etkileri paradigmasında bir ümitsizliğe ve yeni bir paradigma arayışına neden olmuştur. Gündem belirleme; sınırlı etkilerle ilgili bulgulara bir alternatif getirmiş ve kitle iletişim araştırmacılarını, bu konuyu incelemeye yöneltmiştir” (Terkan, 2005: 15). Görüldüğü üzere araştırmacı, gündem belirleme teorisinin kitle iletişim araçlarının baskın yönü ile ilişkili olduğu odak noktasına göre açıklamalarda bulunmuştur. 1900’lü yılların ikinci yarısına dikkat çekilen bu açıklamalarda aynı zamanda medya ve medya araçlarının etkisine yönelik açıklamalar yapılmıştır.

Gündem belirleme düşüncesinin kavramsal olarak ortaya çıkışı 1970’li yıllara kadar uzanmaktadır. Ancak bunun ötesinde gündem belirlemenin temellerinin daha eski yıllara dayandığı ve gündem belirleme teorisine yönelik fikirlerin varlığının bulunduğu ifade edilmektedir (Atabek, 1998a: 159). Gündem belirleme düşüncesinin ortaya çıkışı konusunda 1970’li yıllardan daha öncesinin dikkate alınmasının gerekliliği de buradan hareketle anlaşılmaktadır.

Medyanın insanlar üzerindeki etkilerini, gündem belirleme ile birlikte açıklanmak istenmektedir (Güneş, 2014: 3). Bu nedenle gündem belirleme düşüncesinin ortaya çıkışında medya araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşmasını içeren dönemden bahsedilmektedir. Böyle bir durumun varlığı yukarıda ifade edilen 1970’li yıllar itibariyle gündem belirleme teorisinin gelişiminin olduğunu desteklemesi bakımından önemlidir. Çünkü medya araçları, yirminci yüzyılın son çeyreği itibariyle daha yoğun

bir şekilde gelişim göstermiş ve bu dönemden itibaren giderek daha yaygın bir hale gelmeye başlamıştır.

Gündem belirleme düşüncesinin kavram halini aldığı dönem ise 1972 yılına denk gelmektedir (Yüksel, 2007: 577). Gündem belirleme düşüncesinin ilk kez 1972 yılında kullanılması, bu dönem itibarıyla medyanın insanlar üzerinde güçlü şekilde etkisini göstermesi ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla medyanın insan hayatındaki yerinin artması ile birlikte gündem belirleme düşüncesinin uygulamaya geçmesi söz konusu olmuştur.

Gündem belirleme araştırmalarının gelişimleri açısından değerlendirme yapılacak olduğunda bilimsel devrimin belirli aşamalardan geçerek ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda yer alan veriler aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibi bir içeriğe sahiptir.

Şekil 1.4. Gündem Belirlemenin Bilimsel Devrim Aşamaları

Kuhn'un (1970) Bilimsel Paradigmanın Gelişimine Ait Aşamalar	Gündem Belirleme Araştırmalarıyla İlgili Paradigmanın Gelişimindeki Ana Olaylar
Paradigma Öncesi	Walter Lippmann, (1922) <i>Public Opinion</i> (Kamuoyu) ve Bernard Cohen (1963) <i>The Press and Foreign Policy</i> (Basın ve Dış Politika)
Gündem belirleme araştırmalarıyla ilgili paradigma ortaya çıktı.	Maxwell McCombs ve Donald Shaw (1972), Chapel Hill araştırmasında paradigmayı oluşturdu, bunu McCombs'un daha sonraki yıllardaki, daha ayrıntılı araştırmaları izledi.
Normal Bilim: Paradigma etrafında görülmeyen bir koleje oluştu.	Bu paradigmanın desteklediği 1972-1995 yılları arasında, gündem belirleme ile ilgili yaklaşık 360 eser yayımlandı ve son yıllarda bu konunun kapsamı büyük ölçüde genişledi.
Başlıca araştırma problemleri çözüldükçe, anomaliler ortaya çıktıkça ve bilimsel çatışma meydana geldikçe, araştırmacıların ilgisinde bir azalma başladı.	Gündem belirleme araştırmaları için bu aşama henüz gerçekleşmedi.
Paradigma konusundaki bilimsel ilgi, onun yerini alacak olan, daha yeni bir paradigmaya kaydıka meydana gelen tükenme.	Bu aşama henüz gerçekleşmedi.

Kaynak: ROGERS ve diğerleri, 1997'den aktaran TERKAN, Banu.

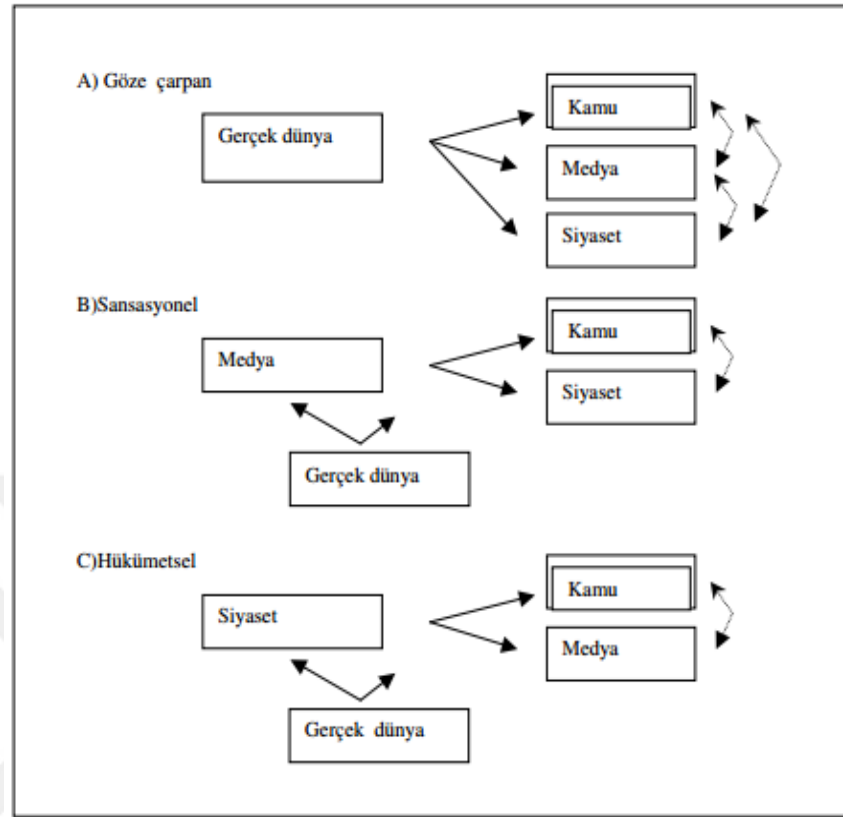
Şekil 1.4'te görüldüğü üzere gündem belirleme düşüncesinin gelişim süreci içerisinde 1972 yılı ve öncesi dönem paradigma öncesi olarak tanımlanmaktadır. Lippman ve Cohen'in araştırmalarının bu dönemde öne çıktığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarla birlikte gündem belirlemenin kavramsal bir niteliğe sahip olması söz konusu olmuştur. 1972 yılının bu noktada eşik olduğu anlaşılmaktadır. Normal bilim olarak ifade edilen dönem ise 1972 ile 1995 yılları arasını ifade etmektedir. Son olarak gündem belirleme konusundaki araştırma problemlerinin çözülmesi ile birlikte araştırmacıların konuya ilgilerinin azaldığı yukarıdaki şekil aracılığıyla ulaşılan bulgulardan bir tanesidir.

1.3.8. Gündem Belirleme Düşüncesinin Öncüleri

Seçim kampanyaları, günden belirleme konusundaki araştırmaların en çok tercih ettiği dönemlerden bir tanesidir (Erdoğan ve Alemdar, 2010: 164). Bunun nedeni ise seçimlerin medyada yer alan en popüler konu niteliği taşımasıdır. Kamuoyunun seçimlere olan ilgisinin diğer konulara olan ilgisine oranla çok daha yüksek olması, gündem belirleme düşüncesinin öncülerini de etkilemektedir. Öyle ki gündem belirleme düşüncesinin öncüleri, ortaya koydukları çalışmalarda seçimler ve siyasetle ilgili bir şeylere daha fazla yer vermişlerdir.

Gündem belirleme düşüncesinin öncüleri kapsamında konuyla ilgili yapılan araştırmalarda geliştirilen sınıflandırmalar ve araştırmacıların ortaya koyduğu modellere yer verilmesi şeklinde açıklama getirilecektir. Bu kapsamda ilk olarak Soroka'nın sınıflandırmasına değinilebilir ve konuyla ilgili içerik aşağıdaki şekil üzerinde gösterilmektedir.

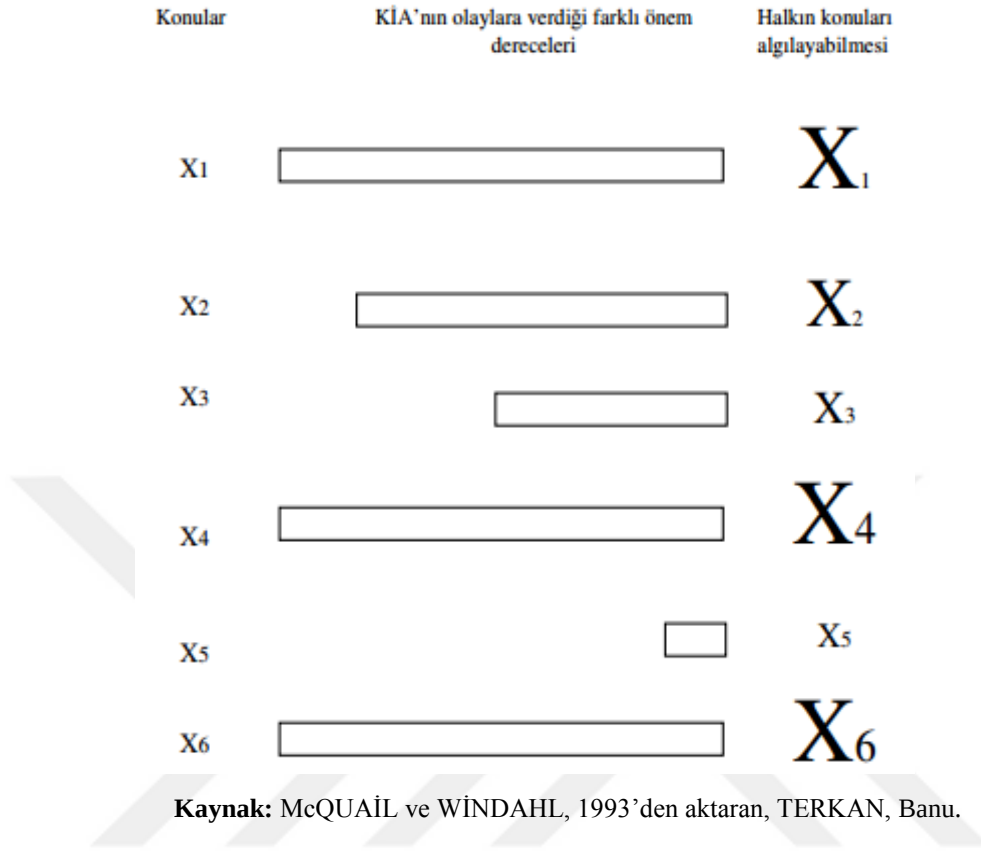
Şekil 1.5. Soroka Gündem Belirleme

Kaynak: TERKAN, 2005'den aktaran KAMANLIOĞLU, Ebru Belkıs.

Şekil 1.5'te görüldüğü üzere Soroka'nın gündem belirleme teorisi içeriğinde göze çarpan, sansasyonel ve hükümsel olarak tanımlanan kısımlardır. Burada kamu-medya-siyaset faktörleri ile birlikte şekillenen gerçek dünya yer almaktadır. Sansasyonel kısımda medya ve gerçek dünya bulunmakla birlikte kamu ve siyaset ilişkisinden bahsedilmektedir. Hükümsel kısımda ise siyaset ve gerçek dünya kapsamında kamu ve medya arasındaki etkileşimden bahsedilmektedir.

Şekil 1.6. McCombs ve Shaw Gündem Belirleme Modeli

Şekil 1.6'da McCombs ve Shaw tarafından oluşturulan gündem belirleme modelinin içeriği görülmektedir. Bu modelde, konular ve halkın konuyu algılayabilme kapasitesi arasındaki düzey belirleyici olmaktadır. Konuların önem düzeyinin de 6 farklı düzeyde olduğu yukarıdaki şekilde yer alan veriler aracılığıyla anlaşılan bir sonuç olarak görünmektedir.

Gündem belirleme düşüncesinin öncülerinin ortaya koydukları araştırmalar, medyanın gündem belirleme konusunda üstlendiği rolün artması ile ilişkilendirilerek değerlendirilmeye müsaittir. Çalışmanın bu kısmında yer verilen örneklerde kamuoyu ve medya ilişkisi özelinde ilerleme kaydedilmiştir. Siyasetin ve seçimlerin daha çok ilgi çeken konular olması, gündem belirlemedeki öncülerin araştırmalarına yansımış durumdadır.

1.3.9. Gündem Belirlemede Kavramsal Süreçler

Gündem belirleme düşüncesi ile ilgili açıklanacak olan konulardan bir tanesi de kavramsal süreçlerdir. Bu kapsamda çerçeveleme ve öne çıkarma üzerinde durulabilir.

1.3.9.1. Çerçeveleme

Çerçeveleme ile konuların istendik yönde kamuoyunun dikkatini çekebilmek üzere bazı yönlerin seçilerek belli çağrışımlarla birlikte sunulması konu alınır. Tıpkı bir resmi duvardaki diğer nesnelerden ayıran resim çerçevesi gibi haberlerde de ele alınan konulara ilişkin durum tanımlarının yapıldığı ve bu sayede o meselenin nasıl tartışılacağına da söylendiği ifade edilir²¹⁶... Çünkü medyanın meseleleri sunum biçimi, kamuoyunun herhangi bir olaya ya da resme nasıl bakacağını, eş deyişle konuyu nasıl görüp, değerlendirip, düşüneceğine yönelik mesaj ve bakış açılarını içeren çerçevelerden oluşmaktadır (Kopan, 2010: 92-93).

Gazeteciler haberleri sunma ve çerçevelerini oluşturma konusunda bazı değerler tarafından yönlendirilseler de, hangi konunun sunulacağı ve nasıl bir çerçeve çizileceği konusunda birbirinden farklılaşırlar. Medyada sunumunda ve çerçeve oluşturmadaki görülen bu farklılıklar hedef kitlede farklı etkilere sebep olurlar. Özellikle çerçevenin nasıl oluşturulacağı, mesajın tonu ve insanların kararlarını vermeleri için kullandıkları zihinsel resmi oluşturmak için haberin hangi sıklıkla sunulacağı konusunda haberlerdeki olaylar ve konulara farklı bakış açıları ile yaklaşılırlar (Yakubu, 2015: 18-19).

“Çerçeveleme teorisi, medyanın izler kitleyi oluşturan bireylerin düşüncelerine bir referans çerçevesi yerleştirdiğini kabul eder. Bir medya çerçevesi haber içeriğinde ana örgütleyici fikirdir, konunun bazı özellik veya unsurlarını seçerek, öne çıkararak, dışlayarak ve ayrıntılı inceleyerek bağlamı verir” (Güran ve Özarslan, 2013: 301).

Gündem belirlemede çerçevelemenin üstlendiği roller, sınıflandırma yapma, olaylar hakkında yorum getirme, gelişmeleri kısa zamanda algılamaya yardımcı olma şeklinde sıralanmaktadır (Yücel, 2007: 84). Her olayın kendisine özgü çerçevesinin olması, çerçevelemenin bu rollerini önemli bir noktaya taşımaktadır.

Tablo 1.2. Çerçevelemenin Etki Türleri

İsim	Tanım	Mekanizma
Etkinleştirme etkisi	Mevcut şemaların etkinleştirilmesi Mükerrer etkinleştirme (önceleme)	Kısa dönemli uygulanabilirlik Uzun dönemli erişilebilirlik
Dönüştürme etkisi ve Oluşturma etkisi	Mevcut şemaların medya çerçevesine uygun olarak dönüştürülmesi Tamamen yeni şemaların veya şemalar arasındaki bağlantıların oluşturulması	Uyumlu ve birikmeli medya sunumu Şemaların alt türlere ayrılması
Tutumsal etki	Mevcut tutumlar veya kanaatler arasında değişim	Tutumların bilişsel unsurunda değişiklik yaparak tutumların değerlendirmeci unsurunda değişim sağlama

Kaynak: SCHEUFELE, 2004’den aktaran ÖZARSLAN, Hüseyin.

Tablo 1.2’de görüldüğü üzere çerçevelemenin etkileri etkinleştirme etkisi, dönüştürme-oluşturma etkisi, tutumsal etki olmak üzere üç kategoride incelenebilir. Bu etki türlerinde etkinleştirmenin kısa ve uzun dönemli uygulanabilir bir yapıda olduğu görülmektedir ve mevcut şemaların etkinleştirilmesi söz konusu olmaktadır.. Dönüştürme-oluşturma etkisi kapsamında uyumlu ve birikmeli medya sunumu ile şemalar alt türlere ayrılmaktadır. Şemalar arasında bağlantı kurulması da dönüştürme-oluşturma etkisi kapsamında yer alan hususlardan bir tanesidir.

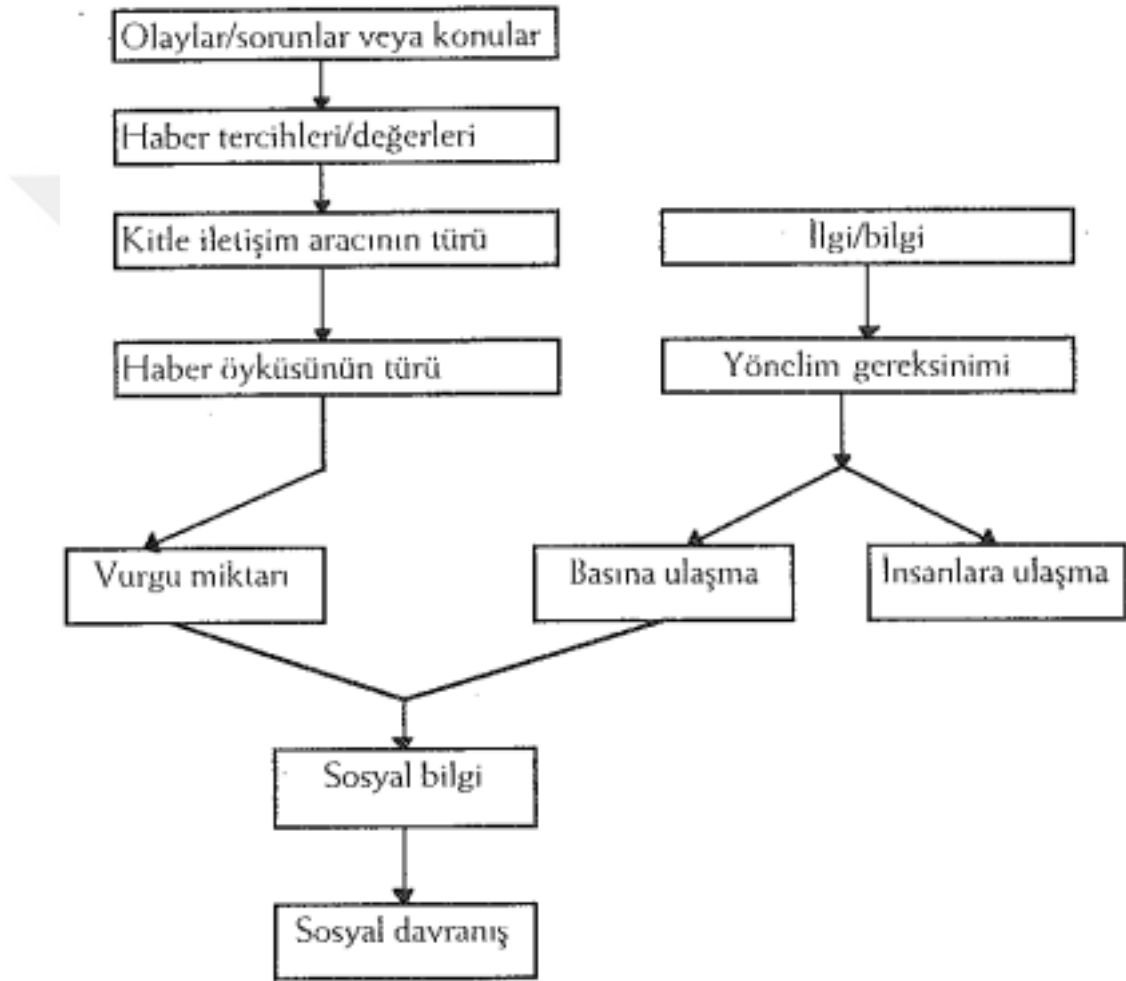
1.3.9.2. Öne Çıkarma

“Öne çıkarma; en genel anlamda, belirli sorunlar üzerindeki medya vurgusunun, hem o sorunun önemini artırdığı, hem de o sorunlar konusunda insanların hafızalarında daha önceden bulunan bilgileri aktif hale getirdiği psikolojik bir süreç şeklinde tanımlanmaktadır” (Terkan, 2005: 33). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öne çıkarma yaklaşımında bireylerin bir konu hakkındaki her şeyi aynı oranda değerlendirmeye almadıkları anlatılmaktadır.

Gündem belirleme açısından öne çıkarma ise bir olayın sadece bir yönüyle ele alınmasından ziyade bazı hususların odak noktasına konulması suretiyle incelenmesini

ifade etmektedir. Buna göre öne çıkarmada gündem belirlemedeki mesajın yanı sıra mesajın ulaştığı tarafa bağlılıktan bahsedilmektedir. Başka bir deyişle öne çıkarma yaklaşımı gereğince gündem belirlemeden sonra bir aşama daha gerekmektedir. Medyadaki bir gelişmenin sadece bir soruna odaklanarak anlaşılmaması, öne çıkarmanın içeriğini oluşturmaktadır (Yücel, 2007: 85).

Şekil 1.7. Gündem Belirleme ve Öne Çıkarma

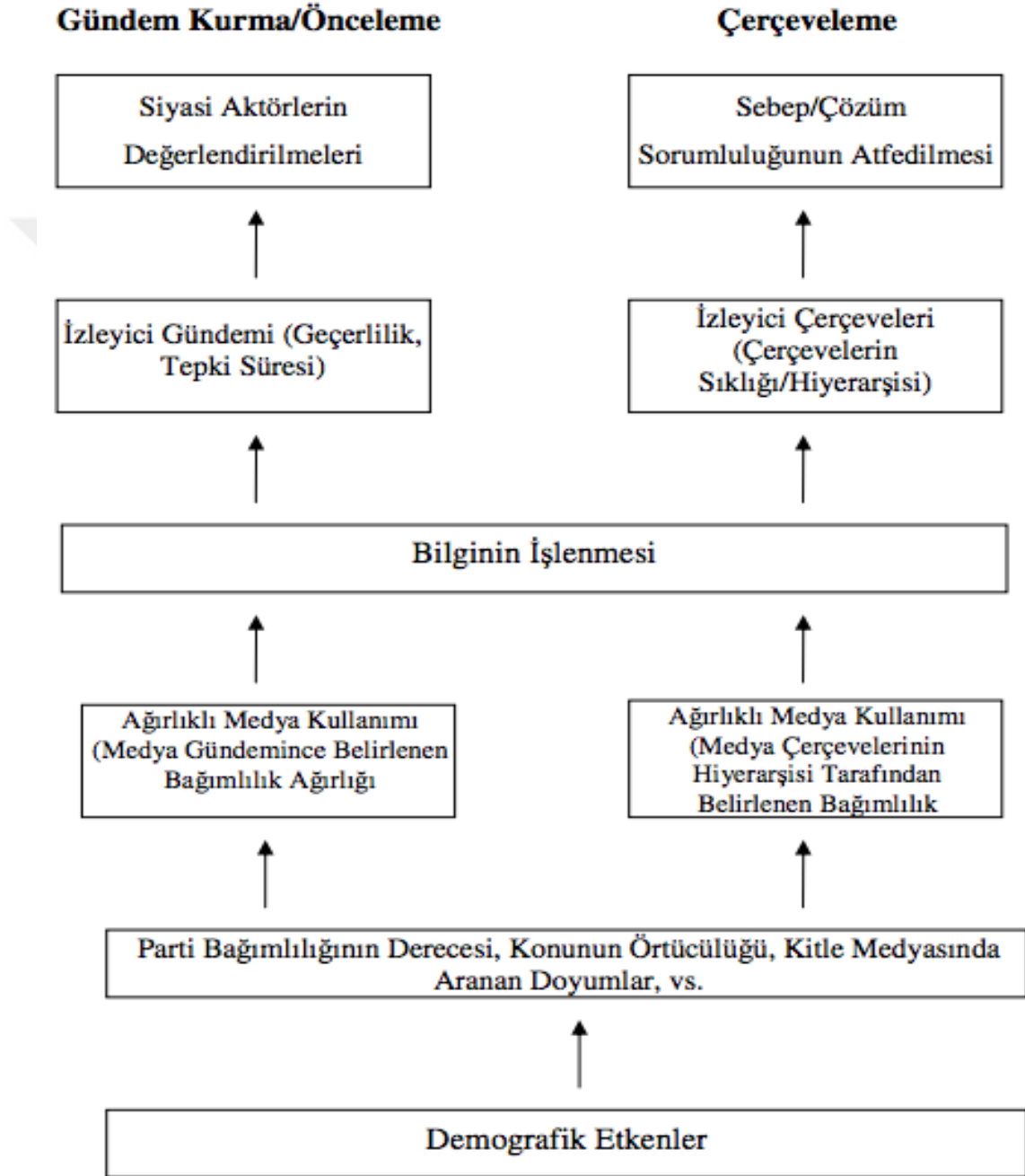
Kaynak: Atabek, 1997b: 225

Öne çıkarma ve gündem belirleme ilişkisinde takipçinin göz önünde bulundurabileceği belli başlı hususlar şekil 1.7’de görülmektedir. Gündem belirleme yaklaşımı kapsamında takipçinin bir hususu öne çıkarmasında dolaylı ya da doğrudan etkisi olan pek çok faktör bulunmaktadır. Medyada yer alan haberler ve içerikleri,

haber türü, kitle iletişim araçları, bilgiler, bilgiye ulaşma ve sosyal davranış gibi hususlar bunlar arasındadır.

Çerçeveleme ve öne çıkarma arasında aşağıdaki şekil aracılığıyla karşılaştırma yapmak mümkündür.

Şekil 1.8. Çerçeveleme - Öne Çıkarma

Kaynak: SCHEUFELE, 2000'den aktaran ÖZARSLAN, Hüseyin.

Şekil 1.8 üzerinde yer alan veriler, çalışma içerisinde değinilen hususlarla paralel bir içeriğe sahip olması sebebiyle önemli görünmektedir. Süreç içerisindeki benzerlik ve farklılıklar aracılığıyla böyle bir şeklin ortaya çıkması söz konusu olmuştur.

1.3.10. Medya Gündemini Etkileyen Unsurlar

Medya gündemini etkileyen unsurlar değişken bir yapıdadır. Medya gündemini etkileyen unsurlar arasında son dönemlerde sosyal medyayı başlıca etkenler arasında göstermek mümkündür (Güdekli, 2016: 152). Zamana bağlı olarak bu gibi örneklerin artırılması mümkündür. Dolayısıyla medya gündemini etkileyen unsurlar açıklanırken zamanın etkisi göz önünde bulundurulmalıdır.

Siyasi ya da ekonomik güç sahipleri, toplumun hangi konuya dair düşüncelerini istiyorlarsa medyanın gündemini de bu isteğe göre tasarlamaktadır (Ergen, 2017: 3). Bu da medyanın gündemini etkileyen unsurların değişken bir yapıda olmasını beraberinde getirmektedir. Çalışmanın bu kısmında medya gündemini etkileyen unsurlar medya çalışanlarından kaynaklanan etkiler, medya rutinlerinden kaynaklanan etkiler, kurumsal amaçlardan kaynaklanan etkiler, kurum dışı etkiler, ideolojik etkiler, gerçek yaşam olayları, kitle iletişim araçları arasındaki etkileşim başlıkları altında ele alınmaktadır.

1.3.10.1. Medya Çalışanlarından Kaynaklanan Etkiler

Medya çalışanlarından kaynaklanan etkiler, medya gündemini etkileyen unsurların başında gelmektedir. Çalışanların medya gündemi üzerinde etkisinin olup olmadığı tartışmalı bir konudur (Terkan, 2005: 46). Ancak insanların farklı özelliklere sahip olması sebebiyle medya gündeminin medya çalışanlarının niteliklerinden etkilendiği söylenebilir.

Medya çalışanlarından kaynaklanan belli başlı etkiler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yücel, 2007: 71):

- i. Çalışanların birimleri,
- ii. Çalışanların inançları,
- iii. Demografik özellikler,
- iv. İnanç,
- v. Etnik köken,
- vi. İdeolojik hususlar,

- vii. Tutumlar,
- viii. Değerler,
- ix. Profesyonellik,
- x. Mesleki tecrübe,
- xi. Rol algılamaları,
- xii. Ahlaki anlayışlardır.

Sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere medya çalışanlarından kaynaklanan etkilerin sağlıklı bir şekilde tespit edilmesi pek kolay değildir. Yukarıdaki unsurların her birisinin kişiden kişiye göre değişken bir yapıda olması, böyle bir sonucun olağan karşılanmasını beraberinde getirmektedir.

1.3.10.2. Medya Rutinlerinden Kaynaklanan Etkiler

İnsanların bilgi sahibi olmak istedikleri konularda medyaya başvurmaları söz konusudur (Kuyucu, 2016: 328). Böyle bir durumda medya ile ilgili rutinlerin medya gündemi üzerinde etkisini göstermektedir. Medya rutinlerinden kaynaklanan etkiler, çalışanlardan kaynaklanan etkilerin tersine genel manada benzerlikleri olan bir konu niteliği taşır.

Medya rutinlerinden kaynaklanan etkiler, maddeler halinde sıralandırılmak suretiyle incelenecek olduğunda ise aşağıdaki gibi bir sıralama ortaya çıkmaktadır (Terkan, 2005: 47):

- i. Haber değeri ölçütleri,
- ii. Eşikbekçilik,
- iii. Sponsorluk,
- iv. Sürü gazeteciliği,
- v. Haber atlatma,
- vi. Haber açığını kapatma,
- vii. Haberleri sınıflandırma,
- viii. Haber kaynaklarına güven,
- ix. Yazım kalıplarını benimseme,
- x. Muhabir görevlendirme,
- xi. Yayın politikasına bağlılık,
- xii. Öne çıkarma yaklaşımı,

xiii. Çerçeveleme yaklaşımıdır.

Medya ile ilgili rutinlerin içeriğinin oldukça geniş bir kapsama sahip olduğunu gösteren yukarıdaki maddeler, medya gündeminin medya rutinlerinden ne şekilde etkileneceğine dair işaretleri barındırmaktadır. Özellikle haberlerin üretilmesi süreci içerisinde belirleyici roller üstlenen medya rutinleri, haberlerin nasıl şekillendirileceğini göstermektedir. Yapılan haberlerin içeriğinin medyanın gündemini doğrudan etkilediği düşünüldüğünde haberlerin oluşturulması sürecinde etkili olan medya rutinlerinin etkilerinin bilinmesinde fayda vardır denilebilir.

1.3.10.3. Kurumsal Amaçlardan Kaynaklanan Etkiler

Kitle iletişim araçlarının amaçları ile ilişkili olan kurumsal amaçlardan kaynaklanan etkiler, kurumsal ve ekonomik-politik etkileri olmak üzere iki temel kategoride kendisini göstermektedir (Yücel, 2007: 71). Kurumların medya üzerindeki etkilerini artırmak amacı burada bahsedilen etkilerin içeriğinin de bu yönde olması beklenmektedir.

Kurumsal amaçlardan kaynaklanan etkiler şu şekilde sıralanabilir (Terkan, 2005: 51-52):

- i. Hiyerarşik yapı,
- ii. Kurum içerisindeki rollerin paylaşımı,
- iii. Rol farklılaşması,
- iv. Siyasi tecrübeler,
- v. Örgütsel pratikler,
- vi. İletişim eksiklikleri ve iletişim hataları,
- vii. Sorumluluklar,
- viii. Görevliler arasındaki etkileşimler,
- ix. Eşitler arasındaki ilişkiler,
- x. Ast-üst ilişkileridir.

Görüldüğü üzere medya kurumlarının sahip oldukları yapı, medyanın gündemini etkileyen kurumsal amaçlardan kaynaklı etkilerin içeriğini meydana getirmektedir. Kurumlardaki birimler, birim içerisindeki iletişim, birimler arası iletişim ve etkileşim, kurumsal amaçlardan kaynaklanan etkilerin temel belirleyicileri arasında yer

almaktadır. Kurum içerisindeki hiyerarşik düzene bağlı gelişmeler de önemli bir etken niteliği taşımaktadır denilebilir.

1.3.10.4. Kurum Dışı Etkiler

Medyanın haber hazırlaması ve haber aktarması sürecinde kurum dışarısındaki etkenlerin varlığı ile karşılaşmaktadır. Bu noktada özellikle lobi faaliyetleri ve bu sayede yapılan baskılar, önemli bir yere sahiptir (Yücel, 2007: 71). Belirtilen baskıyı uygulayan taraflar, hükümetler olabileceği gibi medya kuruluşu ya da başka bir sektörde faaliyet gösteren kuruluş olabilmektedir.

Haberci konumundaki kişi ya da kişiler ile haber kaynağının etkilerinin ön planda olduğu bir etki grubu olarak kurum dışı etkiler, aşağıda sıralanan etkileri içermektedir (Terkan, 2005: 55-57):

- i. Hükümet yetkilileri ve haberci konumundaki kişiler arasındaki ilişkilerin içeriği ve düzeyi,
- ii. Haber kaynaklarının sınırlılığı,
- iii. Baskı ve çıkar grupları,
- iv. Rekabet,
- v. Lobicilik,
- vi. Medya ile siyaset arasındaki ilişki,
- vii. Ateşleyici olaylar,
- viii. Konu teklifçileri,
- ix. Medya savunucuları,
- x. Reklamcılık,
- xi. Halkla ilişkilerdir.

Günümüz koşullarında faaliyet gösterilen hemen her sektörde olduğu gibi medya sektöründe de yoğun bir rekabetin olmasının sonucu olarak kurumun dış çevresinde görülen dış çevre faktörlerinin etkili olması söz konusu olmaktadır. Yukarıda sıralanan maddelerden anlaşılacağı üzere rekabetin beraberinde getirdiği baskı, kurum dışı etkiler arasında belirleyici etkiler arasında yer almaktadır.

Ulaşılan bilgiler aracılığıyla kurum dışı etkilerin diğer etkilere göre daha hızlı bir şekilde değişim göstermesi söz konusu olabilir. Küreselleşme ile birlikte işletmelerin dış

çevresinde gerçekleşen gelişmeler, böyle hızlı değişimleri, dolayısıyla da böyle bir sonucun varlığını ortaya çıkaran faktör olarak görünmektedir.

1.3.10.5. İdeolojik Etkiler

“Haber üretimi ve haberin veriliş şekli, bunun yanında hangi haberin verilip verilmeyeceği de yine ekonomi politik gözlüğünden değerlendirmeye alınarak onun etkisinde şekillenir. Burada aynı zamanda egemen ideoloji unsurundan da söz etmek gerekir. Egemen ideolojinin yayılması ve dayatılması noktasında medya bir ideolojik aygıt konumundadır” (Güdekli, 2016: 153). Medyanın gündemi ve ideolojik etkilerin ortaya çıkması süreci içerisinde burada değinilen hususların göz önünde bulundurulmasında fayda vardır.

İdeolojik etkiler hakkında açıklama getirilirken yapılan araştırmalar neticesinde 4 modelin varlığı ile karşılaşılmıştır. Bu 4 model aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Terkan, 2005: 58-59):

- i. Resmi model,
- ii. Ticari model,
- iii. Çıkar grupları modeli,
- iv. Gayri resmi model şeklindedir.

Sıralanan modellerden resmi model meydanın içeriğindeki ideolojinin devlet tarafından denetlendiği bir model niteliği taşımaktadır. Ticari model ile birlikte medya patronları ile reklam veren konumundaki kişi ya da kurumların ideolojisi açıklanmaktadır. Çıkar grupları modeli, medyaya destek veren grupların ideolojileri içermektedir. Burada bahsi geçen çıkar grupları siyasi parti ya da dini gruplar olabilir. Gayri resmi model kapsamında ise kendi fikirlerini paylaşmak isteyen kişi ya da kurumların sahip oldukları amaçlar ve çıkarlardan bahsedilmektedir.

1.3.10.6. Gerçek Yaşam Olayları

“Medya gündemini belirleyen önemli etmenlerden birisi de gerçek yaşam sürecinin içinde yer alan ve ani gelişen olaylardır. Bu olaylar medya gündeminin içinde yer alacak haberlerin belirlenmesinde etkilidir. Örneğin ülke için önem taşıyan Tüpraş rafinerisinde çıkan yangın, flaş haber olarak televizyonların normal yayın akışını keserek gündemde yerini almış, neredeyse tüm gazetelerin ertesi günkü manşet haberi

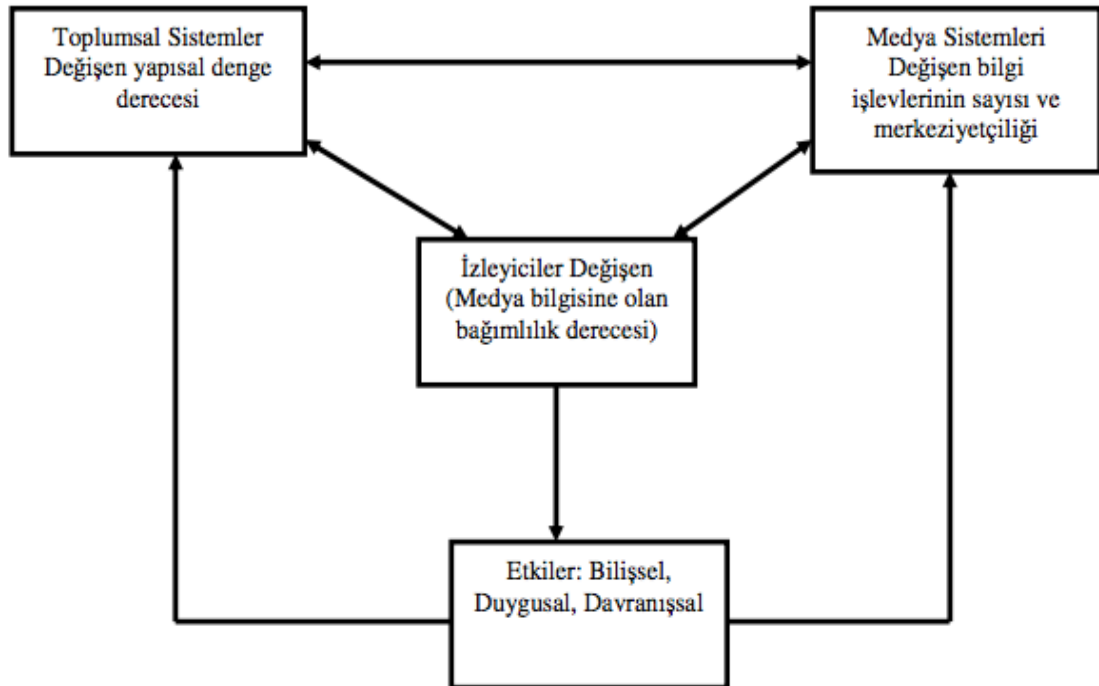
olmuştur” (Yücel, 2007: 66-67). Buradan hareketle gerçek yaşam olaylarının medyanın gündeminde doğrudan yer almak suretiyle etkisini gösterdiği söylenebilir. Gerek medya gerekse kamuoyunun gerçek olaylara kayıtsız kalamıyor oluşu, bu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Gerçek yaşam olaylarının medyanın gündemine etki etme şekli ve düzeyi, incelenen diğer başlıklardan daha farklı bir içeriğe sahip görünmektedir. Yaşanan gelişmelere toplumun kayıtsız kalamaması sonrasında gerçek yaşam olaylarının daha hızlı bir şekilde etkisini göstermesi, ayırt edici noktalardan bir diğeri olarak değerlendirilebilir.

1.3.10.7. Kitle İletişim Araçları Arasındaki Etkileşim

Gündem belirleme ile ilgili önemli çalışmalar ortaya koyan McCombs ve Shaw’a göre kitle iletişim araçları toplumun hangi konuyla ilgili düşüneceğinin belirleyici konumundadır ve haberleri aktarış şekli bu niteliğinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Güdekli, 2016: 152). Kitle iletişim araçları arasındaki etkileşim, araçların yaygınlaştığı günümüz koşullarında medyanın gündemini hızlı bir şekilde ve yüksek düzeyde etkileme potansiyeline sahiptir.

Şekil 1.9. Kitle İletişim Araçlarının Etkileri

Kaynak: SEVERİN ve TANKARD, 1992’ den aktaran TAMER GENCER.

Şekil 1.9’da görüldüğü üzere kitle iletişim araçlarının etkilerinin oluşumunda bilişsel, duygusal ve davranışsal faktörlerin etkisi olabilmektedir. Medyaya ve medya araçlarına olan bağlılık düzeyi, kitle iletişim araçlarının etkisinin ortaya çıkmasındaki bir diğer etken olarak görünmektedir. Toplumsal sistem ile medya sistemlerinin de bu konunun içeriğinde yeri olduğu, yukarıdaki şekil aracılığıyla ulaşılan sonuçlardan bir tanesi olarak görünmektedir.

Kitle iletişim araçlarının etkilerinin ortaya çıkmasında vurgu yapılan hususlardan bir tanesi de tarafsızlıktır. Her ne kadar tarafsızlık iddiasında bulunuluyor olsa da yaşanan gelişmelere karşı tarafsızlığı sağlamak pek kolay olmamaktadır. Çünkü bazı haberlere daha fazla yer verilmekte, bazı haberler daha fazla öne çıkarılmaktadır (Kuyucu, 2016: 328). Esasında bunun kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Nitekim böyle bir durumun varlığı sebebiyle gündem belirleme ve kitle iletişim araçları arasındaki etkileşim gereğince haberlerin veriliş sırası ve haberlerin süresinin ayırt edici bir nitelik olarak değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında gündem belirleme teorisi, medyanın insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu günümüz koşullarında oldukça önemli bir konu olarak görünmektedir. Çalışmanın bu kısmında ulaşılan bilgiler aracılığıyla gündem belirlemenin insanların ne konuşacağından ziyade ne hakkında konuşacağı ile ilgili bir kavramdır çıkarımı yapılabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE KÜRT SORUNU VE ÇÖZÜM SÜRECİ

Türkiye’de uzun yıllardır devam eden Terör Sorunu yapılan açılımla birlikte çözülmeye çalışılmıştır. Bu bölümde Türkiye’de çeşitli zaman dilimlerinde farklı şekillerde tanımlanan Kürt Sorunu ve bu sorun bağlamında gelişen terör süreci, gelişimi ve bugün geldiği nokta ele alınmaktadır.

2.1. Türkiye’de Kürt Sorunu

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaşanan gelişmeler, ‘Türkiye’de Kürt sorunu’ konusunu ortaya çıkarmıştır. Uzun yıllar boyunca yaşanan terör olayları, faili meçhul cinayetler ve yasa dışı uygulamalar, Kürt sorununun devam etmesindeki temel belirleyiciler olmuştur (Özhan ve Ete, 2008: 5). Türkiye’de Kürt sorunu konusunda bugüne kadar siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel girişimler sonuçsuz kalmıştır. Bu sorun ve beraberinde ortaya çıkan Terör Sorunu nedeniyle Kürt nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye’deki diğer bölgelere göre oldukça düşük seviyede gelişme göstermiştir.

“Kürt meselesi, Türkiye’nin yüzyıllık meselelerinden biridir. Kökleri, İmparatorluk dönemine kadar uzanan bu mesele, Cumhuriyet’in ilanından bugüne kadar kurulan tüm hükümetlerin ve ara dönemlerin gündeminde olmuş ve her geçen gün giderek büyüyen bir soruna dönüşmüştür. Sorunun büyüme ve karmaşık hale gelme süreci, soruna sürekli olarak yeni boyutlar kazandırmıştır. Bugün gelinen nokta itibariyle Kürt meselesi; siyasi, iktisadi, kültürel ve psikolojik yönleri bulunan, aynı zamanda bölgesel dengeleri etkileyebilen bir sorun halini almıştır” (Yayman, 2011: 11). Burada değinilen hususlar, Türkiye’de Kürt sorununun başlaması ve devam etmesine ilişkin genel ifadeler içermesi sebebiyle sorunun içeriğine dair fikir verici nitelikte görünmektedir.

Uzun yıllardır Türkiye’nin gündemini meşgul eden Kürt sorunu, aynı zamanda Şark sorunu, PKK sorunu, Güneydoğu sorunu gibi isimlerle açıklanmaktadır (Altun, 2013: 64). Bu şekilde farklı isimlendirmelerin varlığı, Kürt sorunu konusuna yönelik farklı yaklaşımların varlığına işaret etmektedir. Bu sebeple Türkiye’de Kürt sorunu

konusunun tam olarak anlaşılabilmesi adına Kürt sorununa yönelik algıların bilinmesinde fayda vardır.

2.2. Türkiye’de Kürt Sorununa Yönelik Algılar

Türkiye’de Kürt sorunu Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren karşılaşılan en önemli meselelerden biri olarak sayılmaktadır. Özellikle de devam eden çekişmeler gölgesinde, birçok bölgesel güç, bu sorunu kendi çekişmeleri ve özlemleri için kullanmak istemektedir. Türkiye’deki Kürt sorunu özü itibarıyla etnik bir sorun olarak görülmekle birlikte, bu sorunun kimlik boyutunun yanı sıra bölgesel ve toplumsal azgelişmişlik, demokrasi, insan hakları, bölücülük ve terör gibi başka boyutları da vardır. Türkiye’de Kürt sorununa ilişkin beş temel algının varlığından bahsedilmektedir. Bu algılar şu şekilde sıralanabilir (Tan, 2014: 15-16):

- i. Kürt sorunu diye bir şeyin varlığı söz konusu değildir.
- ii. Kürt sorunu olarak aktarılan konu aslında terör ve bölücülük sorununu ifade etmektedir.
- iii. Kürt sorunu, esasında etnik kimlik sorunudur.
- iv. Kürt sorunu, ekonomik bir sorun niteliği taşır.
- v. Kürt sorunu, ulusal bir sorundur.

Görüldüğü üzere Türkiye’de Kürt sorununa ilişkin birbirinden çok farklı düşünceler bulunmaktadır. Böyle bir sorunun varlığını göz ardı eden bir yaklaşımın yanı sıra bunun milli bir sorun olduğunu savunan bir yaklaşımın varlığı söz konusudur. Türkiye’deki toplumun Kürt sorununa yönelik farklı bakış açılarına sahip olduğunun anlaşılmasına katkıda bulunması bakımından yukarıda sıralanan beş temel yaklaşım oldukça önemlidir.

Türkiye’de Kürt sorununa ilişkin algılardan bir tanesi de Kürt nüfusun çok büyük çoğunluğunun Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşaması nedeniyle, “Güneydoğu Sorunu”dur. Terörün etkisinin en çok olduğu bölge olması, böyle bir algıyı ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 2. 1. Türkiye’de Kürt Nüfusun Dağılımı

	Kürtlerin Bölgelere Dağ.%	Bölge içinde Kürtler %
İstanbul	17,5	14,8
Batı Marmara	0,3	0,9
Ege	5,4	6,1
Doğu Marmara	2,6	4,9
Batı Anadolu	4,3	7,7
Akdeniz	3,4	4,9
Orta Anadolu	0,5	1,3
Batı Karadeniz	0,1	0,3
Doğu Karadeniz	0,0	0,1
Kuzeydoğu Anadolu	10,0	32,0
Ortadoğu Anadolu	29,3	79,1
Güneydoğu Anadolu	26,7	64,1
Toplam	100,0	15,7

Kaynak: Ağırdir, 2008: 5.

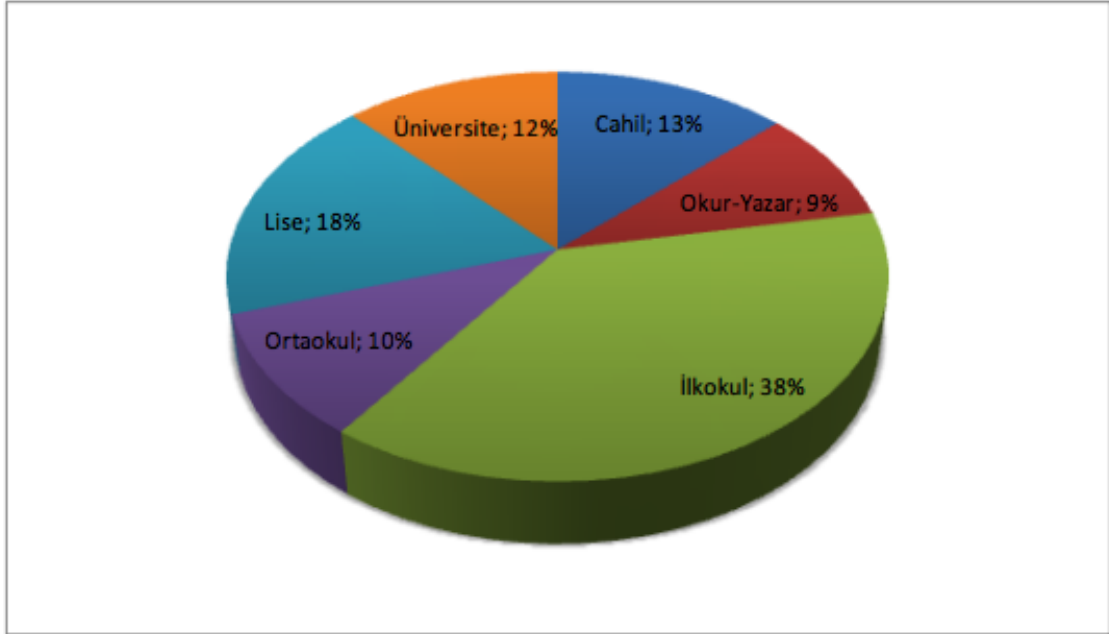
Tablo 2.1’de görüldüğü üzere Türkiye’nin sadece Güneydoğu Anadolu bölgesinde değil tüm bölgelerinde Kürt nüfus bulunmaktadır. Yoğunluk olarak sırasıyla Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Marmara bölgeleri en fazla Kürt nüfus barındırmaktadır. Türkiye’de en düşük yoğunluktaki Kürt nüfus ise Karadeniz Bölgesinde tespit edilmiştir. Yukarıdaki tabloda yer alan veriler, Kürt sorunu olarak nitelendirilen durumun sadece etnik bir sorun olmadığını başka nedenleri de barındıran bir sorun olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de Kürt sorunu konusundaki algıları değiştirecek pek çok gelişme yaşanmıştır. Ancak medya araçlarının da etkisiyle Kürt sorununun terörle mücadele olarak algılanması devam etmektedir (Özhan ve Ete, 2008: 3). Türkiye’deki Kürt sorunu algılarının şekillenmesinde medyanın etkisinin varlığı, çalışmanın temel araştırma konusu ile uyumlu görünmesi sebebiyle dikkate alınması gereken bir veridir. İlerleyen kısımlarda Kürt sorunu ve medya arasındaki ilişkinin açıklanmasında bu etkileşimin daha sağlıklı bir şekilde anlaşılacağı düşünülmektedir.

2.3. Türkiye’de Kürt Sorunu ve Terörün Geçmişi

Türkiye’de Kürt sorununun ve terörün geçmişinin Birinci Dünya Savaşına kadar uzandığını söylemek mümkündür. Bu dönemde İngilizler, Türkiye’nin doğusundaki Kürt bölgelerinin işgal edilmesi suretiyle Kürtlerin Türk karşıtı harekete dahil edilmesini sağlamak adına girişimlerde bulunmuşlardır (Kaymaz, 2007: 160). Bölgede Türkiye’nin Arap ülkeleri ile bağlantısını kesmek adına bir Kürt devleti kurulması için çaba gösteren İngilizlerin faaliyetleri, Kürt sorununun başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Şekil 2. 1. PKK Terör Örgütüne Katılan Teröristlerin Eğitim Düzeyleri

Kaynak: Taş, 2014: 30.

Kürt sorunu ve terörün geçmişi hakkında bir değerlendirme yapabilmek açısından terör örgütüne katılan üyelerin eğitim düzeylerine bakılması önem taşımaktadır. Türkiye’de PKK terör örgütüne katılan 6000’den fazla teröriste ait olan bu veriler, terör örgütüne katılımda ilkökul ve daha alt düzeyde eğitim oranının yüzde 60 olduğunu göstermektedir. Kürt sorunu ve terörün Türkiye’deki geçmişi açısından bu veri yorumlanacak olduğunda, eğitim düzeyinin düşük olması terör örgütüne katılımda önemli bir etkindir denilebilir.

Kürt sorunu ve terörün Türkiye’deki geçmişi kapsamında önemli bir yeri olan gelişmelerden bir tanesi de 1980 darbesi ve sonrasında yaşananlardır. Darbe sonrası dönemde özellikle Diyarbakır cezaevinde yaşanan işkenceler, Kürt nüfusun önemli bir kısmının devlete yabancılaşmasına neden olmuştur. Darbe sonrasında Türkiye’de özel hayat içerisinde Kürtçe konuşulmasına da yasak getirilmiştir. Bu gelişmeler etrafında terör örgütü PKK faaliyetlerinin bölgede yükselişe geçtiği görülmektedir. Nitekim PKK terör örgütünün gerçekleştirdiği 1984 Eruh ve Şemdinli baskınları bu ifadeleri desteklemektedir. Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün geçmişi konusunda 1980 darbesi ve darbe sonrası dönemdeki yaşanan gelişmeler önemli bir yere sahiptir (Kök Arslan ve Çapan, 2013: 26).

Türkiye’de Kürt sorunu ve temelinde gelişen terör olaylarında önemli mağduriyetler yaşanmıştır. Bu mağduriyetler gereğince aşağıdaki gelişmelerden söz edilmesi mümkündür (Bilgin, 2014: 148):

- i. Hayatının başında olan binlerce askerin şehit edilmesi,
- ii. Ölüm-yaralanma-sakat kalma gibi olaylar,
- iii. Kırsal alanlarda yiyecek kısıtlamalarının olması,
- iv. Göç etmek zorunda kalan ailelerin olması,
- v. Zorunlu göç eden ailelerin varlıklarını bölgede bırakması,
- vi. Göç edilen bölgede terörle ilgisi olmayan Kürt ailelerin şehit edilen askerlerden sorumlu tutulması,
- vii. Konuşulan dil sebebiyle dışlanmalar yaşanması,
- viii. Etnik kimliğe bağlı olan ayrımcılık yapılması,
- ix. Tehdit ve baskılar yaşanması,
- x. Tehdit ve baskı aracılığıyla ailelerin –özellikle çocukların- yasadışı eylemlerde kullanılması şeklindedir.

Yukarıda sıralanan maddelerden anlaşılacağı üzere Kürt sorunu ve terörün geçmişi kapsamında çok sayıda vatandaş mağdur olmuştur. Özellikle Güneydoğu bölgesinde yaşayan Kürt nüfus önemli bir baskı altında kalmış, PKK terör örgütünün eylemleri neticesinde on binlerce asker şehit edilmiştir. PKK, Güneydoğu Anadolu bölgesinde yoğun eylemler neticesinde kendisine bölgede destek bulmayı amaçlamış, destek vermeyen aileleri ise bölgeden göçe zorlamıştır. Bölgede devlete karşı olan

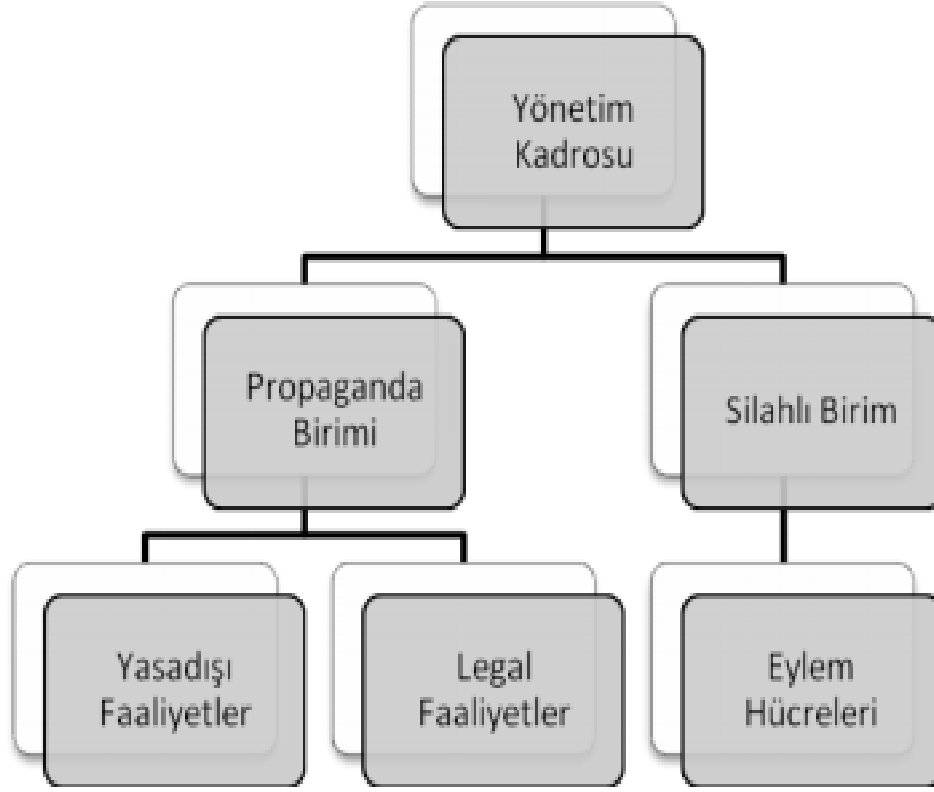
nüfusun varlığı ile bu gelişmelerin bir araya gelmesi, Kürt sorununun giderek büyümesine ve daha fazla zarar vermesine neden olmuştur.

Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün geçmişi kapsamında atılan çözüm adımları, güvenlik endeksli olmuştur. 1990’lı yıllarda PKK terör örgütünün daha yoğun eylemlerde bulunduğu Doğu bölgesinde olağanüstü hal (OHAL) uygulanmak suretiyle çözüm hedeflenmiştir (Palabıyık, 2015: 512). 90’lı yıllar terör eylemlerinin oldukça yoğun bir şekilde gerçekleştiği bir dönemdir. Bu dönemde bölücü terör örgütüne önemli darbeler vurulmuş olsa da terörü bitirecek nihai adımın atılması gerçekleşmemiştir. Çalışmadaki araştırma konusu ile bu süreci ilişkili hale getiren husus ise ilgili dönemde Kürt sorununun terör sorunu halini alması ve terör sorunu perspektifinden değerlendirilmiş olmasıdır.

Kürt sorunu ve terörün geçmişi kapsamında değinilmesi gereken hususlardan bir tanesi de uluslararası boyuttur. Türkiye açısından Kürt sorunu ile birlikte yaşananlar ve terör eylemlerinin gerçekleşmesi, bu gelişmeleri sadece Türkiye’nin ulusal bir sorunu olmaktan çıkarmış, uluslararası bir boyuta taşımıştır (Şatana ve Özpek, 2010: 99). Bunun yanında Türkiye’de PKK terör örgütünün yaptığı eylemlere uluslararası destek sağlanması, Türkiye’de Kürt sorununun ve terörün geçmişinin –hatta bugününün– içeriğinde önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün geçmişi konusunda yapılan incelemelerin anlaşılabilmesi adına terör örgütlerinin nasıl yapılandıklarının bilinmesi gerekmektedir. Buna göre terör örgütlerinin ne şekilde yapılandıkları sorusuna yanıt niteliği taşıyan şema, aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Şekil 2. 2. Terör Örgütlerinin Yapılanma Şeması

Kaynak: Taş, 2014: 49.

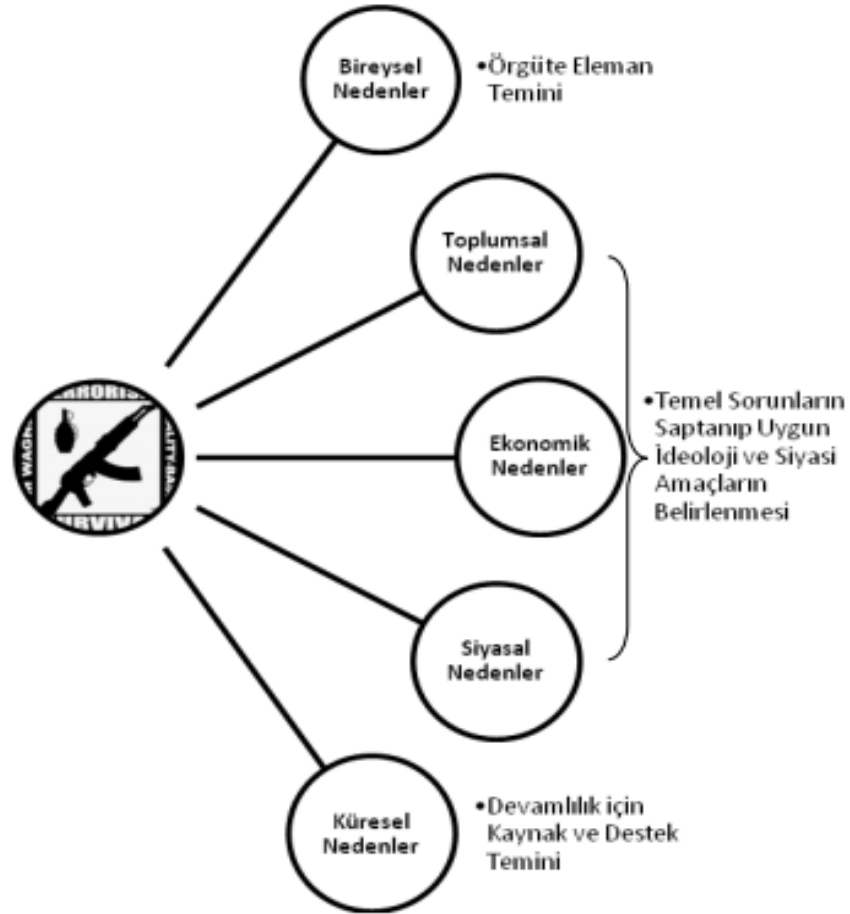
Şekil 2.2’de yer alan veriler, PKK terör örgütü ile Kürt sorunu ve Türkiye’de terörün geçmişi açısından ele alındığında Doğu ve Güneydoğu’da propaganda biriminin faaliyetlerde bulunduğu, silahlı birimlerin eylemlerinin de farklı bölgeleri içerecek şekilde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. İnsanları dağa çıkmaya ikna etmeye yönelik yapılan girişimler yasadışı faaliyetleri oluşturmakta iken yasal, siyasi oluşumların yaptığı girişimler ise legal faaliyetleri meydana getirmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün geçmişi konusunun çok yönlü bir şekilde ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Terörün geçmişine dair sürecin odak noktasında yer alan PKK terör örgütünün faaliyetleri, bu yönde bir değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir. Nitekim bu kısımda verilen bilgiler eğitimden yönetime, ekonomiden politikaya pek çok unsurun Kürt sorunu ve terörün geçmişi ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

2.4. Türkiye’de Kürt Sorunu ve Terörün Sonuçları

Türkiye’de Kürt sorunu ve terör; birçok askerin ve polisin genç yaşta şehit olması, bölge halkının göçe zorlanması, başta ülkenin siyasi ve ekonomik olmak üzere pek çok açıdan zarar görmesi gibi sonuçları beraberinde getirmiştir. Bu sonuçların irdelenmesi ile birlikte oluşan etkiler daha sağlıklı bir şekilde anlaşılabilir. Bölgede yaşayan Kürt nüfus açısından; “PKK’nın Kürtlerle kurduğu ilişki, Kürtlerin mağduriyetini gidermekten ziyade bölgede çatışma ortamını ve Kürt meselesinin canlılığını korumaktan ibaret hale gelmiştir” (Özhan ve Ete, 2008: 8). Görüldüğü üzere terör örgütü PKK’nın Güneydoğu bölgesinde çoğunlukta olan Kürt nüfusun hassasiyetini kullanarak onları terörün Türkiye’de varlığını sürdürmesi amacıyla kullanması söz konusudur.

Şekil 2. 3. Terör Örgütlerinin Oluşum Nedenleri

Kaynak: Taş, 2014: 27.

Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün sonuçları ile ilişkili konulardan birisi de terör örgütlerinin ortaya çıkmalarının nedenleridir. Şekil 2.3’de görüldüğü üzere terör örgütlerinin ortaya çıkmasının nedenlerini bireysel, toplumsal, ekonomik, siyasal ve küresel nedenler şeklinde sıralamak mümkündür. Türkiye’de Kürt sorununun ve terörün nedenleri toplumsal neden sınıfında değerlendirilmeye çalışılsa da geline nokta da bunun küresel nedenleri dahi içerecek şekilde çok yönlü olduğunu söylemek mümkündür. Terörün sonuçları kısmında böyle bir şekle yer verilmesinin nedeni ise Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün sonuçlarının Türkiye’nin dış politikasını etkilemesi ve küresel düzeyde sonuçlar içermesi ile ilgilidir. Tüm bunlar aynı zamanda Türkiye’de Kürt sorununun ve terörün Kürt nüfus üzerinden ele alınmasının yetersiz olacağını göstermesi bakımından önemlidir.

Türkiye’de terörün sonuçları açısından kaybedilen can –verilen şehit- ve öldürülen terörist sayısına değinilmesi durumunda aşağıdaki gibi tablolar ortaya çıkacaktır. Tablolarda bakanlıklara göre şehitler, sivil şehitler, ölen teröristler açısından ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Tablo 2.2’de görüldüğü üzere terörün başladığı tarih olarak kabul edilen 1984’ten çözüm sürecinin başladığı tarih olan 2012 yılına kadar 5543 şehit verilmiştir.

Tablo 2. 2. Bakanlıklara Göre Terörle Mücadelede Verilen Şehit Sayısı (1984-2012)

	BAKANLIK/KURUM	ŞEHİT SAYISI
1	TBMM*	3
2	BAŞBAKANLIK**	20
3	ADALET BAKANLIĞI***	9
4	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI	-
5	AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI	-
6	BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	-
7	ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI****	-
8	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI	5
9	DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	39
10	EKONOMİ BAKANLIĞI	-
11	ENERJİ VE TABİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	22
12	GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	-
13	GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI	7
14	GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI	2
15	ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI	36
16	KALKINMA BAKANLIĞI	-
17	KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	-
18	MALİYE BAKANLIĞI	5
19	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	155
20	MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	-
21	ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI	10
22	SAĞLIK BAKANLIĞI*****	14
23	SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	-
24	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI*****	5.216
	a-Emniyet Genel Müdürlüğü	594
	b-Jandarma Genel Komutanlığı	3.105
	c-GKK	1.509
	d-Diğer	8
25	TOPLAM	5.543

Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr> , Erişim Tarihi: 09.07.2019.

Bu şehitlerden 594'ü Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı polis, 3105 kişi ise Jandarma Genel Komutanlığı personeli askerdir. Yine 1509 şehit, Geçici Köy Korucusu olarak görülmektedir. Bunun dışında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki şehit sayısı dikkat çekmektedir. Bölge halkını bilinçlendiren öğretmenlere yönelik saldırılar yapılması, bu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 2. 3. Türkiye'de Terörle Mücadelede Öldürülen Terörist Sayısı (1984-2012)

	YIL	ÖLÜ ELE GEÇİRİLEN TERÖRİST SAYISI
1	1984	33
2	1985	108
3	1986	61
4	1987	106
5	1988	134
6	1989	191
7	1990	417
8	1991	427
9	1992	1.340
10	1993	1.949
11	1994	4.111
12	1995	3.007
13	1996	3.063
14	1997	2.330
15	1998	1.583
16	1999	1.017
17	2000	307
18	2001	157
19	2002	50
20	2003	101
21	2004	135
22	2005	193
23	2006	149
24	2007	264
25	2008	227
26	2009	68
27	2010	137
28	2011	211
29	2012	225*
	TOPLAM**	22.101

Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr> , Erişim Tarihi: 09.07.2019.

Tablo 2.3’de bugüne kadar öldürülen terörist sayısının 22 bin düzeyinde olduğu görülmektedir. Terörist başı Öcalan’ın yakalanması döneminden sonra ölü olarak ele geçirilen terörist sayısındaki düşüş tabloda dikkat çeken yönlerden birisidir. Bunun yanında 1992-1999 yılları arasında terörle mücadelenin daha üst düzeyde olduğu

öldürülen terörist sayısından anlaşılmaktadır. Çözüm süreci öncesindeki dönemin verilerini göstermesi bakımından bu rakamlar önemlidir.

Tablo 2. 4. Türkiye'de Terörle Mücadelede Sivil Şehit Sayısı (1984-2012)

	YIL	HAYATINI KAYBEDEN SİVİL SAYISI
1	1984	20
2	1985	67
3	1986	57
4	1987	217
5	1988	91
6	1989	160
7	1990	160
8	1991	127
9	1992	487
10	1993	932
11	1994	682
12	1995	292
13	1996	130
14	1997	148
15	1998	71
15	1999	78
16	2000	27
17	2001	11
18	2002	11
19	2003	10
20	2004	16
21	2005	18
22	2006	18
23	2007	20
24	2008	29
25	2009	18
26	2010	21
27	2011	17
28	2012	6
	TOPLAM	3.924

Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr> , Tarihi: 09.07.2019.

Tablo 2.4'de görüleceği üzere terörün sonuçları, sivil şehitlerin verilmesini beraberinde getirmiştir ve terörle mücadeledeki en önemli konulardan bir tanesi de bu husustur. Özellikle PKK'nın eylemlerini yoğunlaştırdığı 90'lı yılların başında verilen sivil şehit sayısının oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Terörün Türkiye'deki

insanların hayatını ne denli tehdit eden bir yapıda olduğunu göstermesi bakımından 28 yıllık sürede verilen 3924 sivil şehidin önemli bir yeri vardır.

Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün sonuçları kapsamında ekonomik verilere değinilmesinde fayda vardır. Türkiye’de Kürt sorunu ve terörün ekonomik sonuçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Sezgin, Gündüz ve Sezgin, 2008: 15):

- i. Turizmin durması ya da durma noktasına gelmesi (Güneydoğu Anadolu bölgesinde),
- ii. Bölge halkının alım gücünün düşmesi,
- iii. Yatırımların durdurulması ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin gelişmesinin önüne geçilmesi,
- iv. Bölgedeki üretimin düşük seviyede olması,
- v. Baraj, havaalanı, ulaşım projelerinin sekteye uğraması ya da tamamen durması,
- vi. Faaliyet halindeki şirketlerin ticari faaliyetlerinin durması,
- vii. Tarımın zarar görmesi şeklindedir.

Yukarıda sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere terör olaylarının yaşanması ile birlikte ekonomik açıdan pek çok olumsuz sonuç doğmaktadır. Bölgeye yapılan yatırımların durması gibi konular bölge halkının ekonomik refaha ulaşmasının önüne geçmektedir. Diğer bir ifadeyle PKK bir yandan bölgede terörist eylemler yapıp halka zarar verirken diğer yandan Kürt halkına ayrımcılık yapıldığı iddiasını ortaya atmaktadır. Tarım, ticaret ve endüstri gibi alanlar terörden ciddi şekilde etkilenmiştir. Bunun yanı sıra en önemli etkilenen sektörlerden biri de kamu hizmetlerinin sunumunda yaşanmıştır.

Tablo 2. 5. Terör Olaylarının Başlaması Sonrasında Hükümlü ve Tutuklu Sayılarının Gelişimi

Yıllar	Hükümlü Sayısı	Tutuklu Sayısı	Yıllar	Hükümlü Sayısı	Tutuklu Sayısı
1984	2162	594	1998	4239	4835
1985	2695	792	1999	5297	5051
1986	1629	422	2000	4477	4190
1987	2181	779	2001	5116	3182
1988	2096	1697	2002	5123	2622
1989	1807	1756	2003	4161	1976
1990	1642	1745	2004	2170	1618
1991	395	1044	2005	2093	1537
1992	522	3062	2006	2116	1719
1993	847	4977	2007	2418	2102
1994	1094	6412	2008	2540	2899
1995	1637	7025	2009	2967	3361
1996	2328	6237	2010	3682	2535
1997	4179	4926	2011	4179	4266

Kaynak: <https://www.academia.edu> , Erişim Tarihi: 11.06.2019.

Türkiye’de terörün sonuçlarına dair önem taşıyan son konu cezaevindeki hükümlü ve tutuklu kişi sayılarıdır. Tablo 2.5’de yer alan veriler terörün ülke gündeminde yoğun bir şekilde yer almaya başladığı 1984 yılından itibaren hükümlü ve tutuklu sayısının ne şekilde geliştiğine dair fikir vermektedir. Bunun yanı sıra yukarıdaki tabloda yer alan veriler terör eylemlerinin hangi yıllarda daha yoğun bir şekilde gözlemlendiğine ilişkin sonuçlar ortaya koymaktadır.

2.5. Çözüm Süreci

Türkiye’de terörün çözüm süreci konusu incelenirken aşamalara ve gelişmelere göre inceleme yapılmaktadır. Buna göre yapılacak olan çalışmada sırasıyla Türkiye’de terörün çözümüyle ilgili girişimler, Türkiye’de terörün çözüm sürecine hazırlık, Türkiye’de terörün çözüm sürecinin içeriği, Türkiye’de terörün çözüm sürecinin genel değerlendirmesi başlıkları ele alınmıştır.

2.5.1. Türkiye’de Terörün Çözümüyle İlgili Girişimler

Türkiye’de terör sorununun çözümüyle ilgili girişimler üç dönemde ele alınmaktadır. Bu dönemlerden ilkinde terör sadece askeri yaklaşımla, yani silahlı mücadele ile çözülmeye çalışılmıştır. İkinci dönemde yarı askeri bakış açısıyla terörün çözümüne yönelik çaba gösterilmiştir. Üçüncü dönemde ise PKK terörünün çözümünün sadece askeri yaklaşımla olmadığı ve çok boyutlu bir çözüm anlayışının gerekli olduğu anlayışıyla arayışlar gerçekleşmiştir (Sandıklı ve Kaya, 2012: 22). 15 Haziran 2015 seçimlerinden sonraki dönemde ise askeri yoğunluğun ağırlık kazandığı askeri, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan konunun ele alındığı yeni bir dönem başlamıştır.

Terörün çözümü konusunda Türkiye’nin bulunduğu girişimler dönemlere göre aşağıdaki gibi açıklanabilir (Aydın, 2014a: 207-213):

- i. **1993-1999 Dönemi:** Bu dönemde terörün çözümüne dair askeri adımların yanı sıra diyalog kurulabileceği konusu ilk kez gündeme gelmiştir. Turgut Özal’ın öncü olduğu bu dönemde Özal’ın ani ölümü sonrasında askeri stratejiye daha fazla ağırlık verilmiş ve bu dönem terörist başı Öcalan yakalanana kadar devam etmiştir.
- ii. **1999-2009 Dönemi:** Terör örgütüne vurulan darbe sonrasında 2004 yılına kadar çatışmasız bir dönem yaşanmış olsa da askeri ve siyasi açıdan terörü çözmeye yönelik girişimlerin yetersiz kalması neticesinde terör sorunu yeniden öncelikli sorunlar arasında yer almaya başlamıştır. Bu dönem aynı zamanda çözümü başlatacak algının yeterli olmadığı bir dönem niteliği taşımaktadır.
- iii. **2009-2015 Dönemi:** 29 Temmuz 2009’da Ak Parti hükümetinin açılım sürecini başlatması ile birlikte Türkiye’de terörün çözümüyle ilgili girişimlerin üçüncü dönemi başlamıştır. Bu dönemde sorun kültürel, siyasi ve demokratik açılardan ele alınmıştır. 2015 yılındaki seçim sonrasında hükümet kurulamamasına kadar olan dönemde bu yönde adımlar atılmış ve 2015 yılında süreç sona ermiştir.

Görüldüğü üzere Türkiye’de terörün çözümü hakkındaki girişimlerin askeri seçenekler dışında gündeme gelmesi ilk kez 1993 yılında olmuştur. Bundan sonraki süreçte ise çözümün siyasi açıdan gündeme gelmesi yaklaşık 15 sene sonra olmuştur. Terör örgütü liderinin yakalanması sonrasında terör örgütünün sınır dışına çekilmesi ve

saldırıların 2004 yılına dek iyice azalması, bu durumun ortaya çıkmasındaki temel etken olarak görünmektedir.

2.5.2. Çözüm Sürecine Hazırlık

Türkiye’de çözüm sürecine hazırlık kapsamında aşağıdaki gelişmelerden bahsedilebilir(Aydın, 2014b, 73-74):

- i. Hazırlık aşaması kapsamında dikkat çekenlerin başında sağlıklı bir planlamanın eksikliğidir.
- ii. Çözüm sürecinde hükümet ile BDP arasındaki görüşmelerin yapılması şeklinde ilerleme kaydedilecektir.
- iii. Terörün çözümüne dair Oslo’da görüşmeler yapılmış, ancak PKK’nın saldırılara başlaması neticesinde görüşmeler durmuştur.
- iv. 2012 yılını da içerecek şekilde Ak Parti hükümeti, PKK ile değil siyasetçilerle müzakere etmiş olup 2013 yılında ise PKK ile de müzakere etme yoluna gitmiştir.
- v. Teröristlerin silahlarını beton dökmek suretiyle gömmeleri ve PKK unsurlarının ülkeyi terk etmesi, çözüm sürecine hazırlık kapsamındaki önemli ayrıntılardan birisidir.
- vi. Sürece hazırlık kapsamında terörist başı Öcalan’ın PKK’ya silah bırakma çağrısı yapması üzerinde durulmuştur.

Yapılan hazırlıklar, Türkiye’de terör sorununun çözümüne dair müzakerelerin mücadelenin önüne geçmesi şeklinde yorumlanmaya müsaittir. Bunun yanı sıra çözüm sürecinin son derece hassas dengelere sahip olduğu da burada yer verilen maddeler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Çözüm sürecine yönelik yapılan hazırlıklar, iyimser ve temkinli adımlar olarak görünmektedir. Bu nedenle çözüm sürecine hazırlık aşamasında hükümet terör örgütünün yerine getirmeyi taahhüt ettiklerini yapacağı konusunda iyimser olmakla birlikte aynı zamanda temkinli bir şekilde yaklaşım göstermek durumundadır. Bu gerekliliğin sahip olduğu önem, Türkiye’de terörün çözüm sürecinin içeriğine dair diğer konuların incelenmesi ile birlikte daha sağlıklı bir şekilde anlaşılabacaktır.

2.5.3. Çözüm Sürecinin İçeriği

Türkiye’de çözüm sürecinin içeriğini anlamak için ilk olarak çözüm sürecinin, Oslo görüşmelerinden farklarının bilinmesi gerekir. Bu farklar şu şekilde açıklanmaktadır: “Çözüm süreci, Oslo sürecinden yöntem, taraflar ve ele alınan konular itibariyle farklıdır. Oslo sürecinde aracı ülkeler de vardı. Yeni süreçte sadece MİT ile Öcalan görüşmektedir. Yeni süreçte BDP de belli bir oranda yer almakta” (Bahar, 2013: 96). Süreç içerisinde kimlerin yer aldığını ve hangi rollerin biçildiğini göstermesi bakımından burada yer verilen ifadeler önemlidir.

Şekil 2. 4. Çözüm Sürecinde Hükümetin Görevleri

Uygulama, izleme ve koordinasyon
MADDE 2 – (1) Hükümet, çözüm süreci kapsamında aşağıdaki hususlarda gerekli çalışmaları yürütür.
a) Terörün sona erdirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesine yönelik siyasi, hukuki, sosyoekonomik, psikolojik, kültür, insan hakları, güvenlik ve silahsızlandırma alanlarında ve bunlarla bağlantılı konularda atılabilecek adımları belirler.
b) Gerekli görülmesi hâlinde, yurt içindeki ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlarla temas, diyalog, görüşme ve benzeri çalışmalar yapılmasına karar verir ve bu çalışmaları gerçekleştirecek kişi, kurum veya kuruluşları görevlendirir.
c) Silah bırakan örgüt mensuplarının eve dönüşleri ile sosyal yaşama katılım ve uyumlarının temini için gerekli tedbirleri alır.
ç) Bu Kanun kapsamında yapılan çalışmalar ile alınan tedbirlere ilişkin kamuoyunun doğru ve zamanında bilgilendirilmesini sağlar.
d) Alınan tedbirlere ilişkin uygulama sonuçlarını izler ve ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlar.
e) Gerekli mevzuat çalışmalarını yapar.

Kaynak: <https://serdargunes.files.wordpress.com/2015/08/vahap-coskun-dpi-cozum-sureci-raporu.pdf> , Erişim Tarihi: 10.04.2017.

Çözüm sürecinin içeriğine dair hükümetin uygulama, izleme ve koordinasyon açısından sahip olduğu sorumlulukların incelenmesi gerekmektedir. Tablo 2.4’de görüldüğü üzere çözüm sürecinde uygulama-izleme-koordinasyon konularında hükümetin 6 temel görevinden bahsedilmektedir. Bu görevler mevzuat çalışması yapma, kurumlar arası koordinasyon sağlama, kurumları görevlendirme, silah bırakan teröristlerin sosyal yaşama katılması adına önlem alma, terörün sona ermesi için siyasi, sosyal, hukuki, kültürel, ekonomik ve güvenlik konularında çalışmalar yapılması

şeklinde sıralanmaktadır. Terör örgütünün tamamen silah bırakmasını sağlamak, yine hükümetin çözüm sürecindeki görevleri arasında yer almaktadır.

Çözüm sürecinin içeriği maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kök Arslan ve Çapan, 2013: 30-31):

- i. Kimlik kabulünün sağlanması,
- ii. Barış için uygun koşulların oluşturulması,
- iii. Geçmiş ile yüzleşilmesi,
- iv. Sorumlulukların kabul edilmesi,
- v. İşbirliği mekanizması için altyapı oluşturulması,
- vi. Terör örgütü PKK'nın silah bırakması ve aynı zamanda silahsızlandırılması,
- vii. Anadilde eğitim hakkı verilmesi,
- viii. Barış sürecinin sürekli kılınması şeklindedir.

Yukarıda sıralanan maddelerden hareketle çözüm sürecinde hükümetin önemli riskler üstlendiği görülmektedir. Bu riskler, çözüm sürecinin sona ermesi ile birlikte daha net bir şekilde görülmeye başlamıştır. Terör örgütünün silah bırakma ve silahsızlanma konusundaki taahhütlerini yerine getirmemesi, çözüm süreci sonrasında Türkiye’de yeniden terör eylemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.5.4. Çözüm Sürecinin Genel Değerlendirmesi

Çözüm süreci ile birlikte hedeflenen, terör tehdidinin olduğu bölgelerde PKK terör örgütünün etkinliğinin yerine siyasetin etkin olmasını sağlamaktır (Palabıyık, 2015: 512). Bu hedeflenenin sürecin ilk başlarında gerçekleşmesine karşın uzun vadede siyasetin etkinliğinin tartışma konusu halini aldığı görülmüştür. Nitekim 2015 yılında çözüm sürecinin sonlanması ile birlikte siyasetin yerini yeniden PKK terör örgütünün eylemlerine bırakması söz konusu olmuştur.

Çözüm sürecinin genel değerlendirmesi yapılırken kazanımlar ve tehditler üzerinden açıklama getirilmesinde fayda vardır. Buna göre Türkiye’de terörün çözüm sürecinin kazanım ve tehditleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (serdargunes.files.wordpress.com/2015):

- i. Müzakere süreci içerisinde çatışmaların durması, en temel kazanım olarak görünmektedir.
- ii. Aracı olmaksızın tarafların görüşme gerçekleştirmesi, önemli kazanımlardan birisidir.
- iii. Sürecin herkes tarafından kabul görmese de toplumsallaşmış olması, çözüm sürecinin kazanımları arasındadır.
- iv. Yasalar ve yönetmelikler ile birlikte sürecin altyapısının hazırlanması – sürecin yasal nitelik kazanması- kazanımlardan bir diğeridir.
- v. Sürece farklı anlamlar yüklenmesi, çözüm sürecinin tehditlerinin başında gelmektedir.
- vi. Gezi Parkı, Kobani, 17-25 Aralık gibi olaylar çözüm sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.
- vii. Dil ve koordinasyon eksikliğinin olması, sürecin tehditleri arasında yer almaktadır.
- viii. Çatışmaların durduğu dönemde PKK'nın farklı isimler altında şehirlerde yapılanması, önemli bir tehdittir.
- ix. Ülke sınırlarının ötesinde Ortadoğu bölgesindeki genel durum, süreç için tehditlerden bir diğeridir.
- x. Meselenin geçmişi çok eskilere dayandığı için kısa sürede çözüm elde edilmesinin zor olması da sürecin tehditleri arasındadır.

Yukarıda sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere çözüm süreci, son derece hassas dengelere sahiptir. Bu hassas dengeler, kazanç olarak dönebilir. Nitekim çözüm sürecinin rafa kalkmasının ardından terör eylemlerinin tekrar yoğunlaşması, bu sürecin kazanç olarak dönmediğini ortaya koymaktadır.

2.6. Çözüm Sürecinde Medyanın Fonksiyonu

Çözüm sürecinde medyanın fonksiyonunun başında bilgi akışını sağlamak gelmektedir. Bunun dışında medyanın süreçle ilgili sert söylemlerden kaçınarak ılımlı bir şekilde görevler üstlenmesi, Türkiye’de terörün çözüm sürecinde medyanın oynadığı roller arasında yer almaktadır (Aydın, 2014b, 30). Medyanın yerine getirmesi beklenen bu fonksiyonlar, aynı zamanda toplumun sürece olan yaklaşımını etkileyebileceği için önemli görülmektedir.

“Kürt sorunuyla ilgili özellikle ülkenin batısında yaşayan ve Kürtler ile sorun üzerinden teması olmayan veya sorundan etkilenmeyen büyük kesim için medya, algı inşasının en önemli aracıdır. Bu kesim için algı verilerinin aracısız olarak doğrudan beş duyu ile alınması imkanı yoktur ve aracılığı medya yapmaktadır” (Aydın, 2014a: 196). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere çözüm sürecinde medyanın belirleyici rolleri bulunmaktadır. İnsanların yaşanan gelişmeleri yorumlaması adına medyadan aktarılanlar oldukça önemlidir. Böyle bir durumda medyanın aktardıkları bilginin doğruluğu ve tarafsızlığına gereksinim duyulmaktadır.

Çözüm sürecinde medyanın fonksiyonları, daha önceki kısımlarda açıklanan medyanın fonksiyonları ile paralellik göstermektedir. Bu noktada Türkiye’deki medyanın tarafsızlığından bahsetmek mümkün değildir. Hükümete yakın medya kaynakları ile hükümet karşıtı olan medya kaynaklarının çözüm sürecinde üstlenmiş olduğu roller, birbirinden farklılık göstermektedir. Haliyle çözüm sürecine destek veren medya kuruluşlarına karşın sürece karşı olan medya kuruluşlarının üstlendiği roller aracılığıyla toplum üzerinde farklı etkiler meydana getirmiştir.

2.7. Çözüm Sürecinin Toplum Üzerindeki Etkisi

Çözüm sürecinin toplum üzerindeki etkisine yer vermeden önce sürecin başlangıcında toplumun beklentilerinin bilinmesi gerekmektedir. Buna göre sürecin başlangıcında ülkenin demokratikleşme konusunda ilerleme kaydedeceğine inanan insanların oranı yüzde 55 seviyesinde iken Türkiye’de terörün biteceğini düşünen bireylerin oranı ise yüzde 50 olarak belirlenmiştir. Toplum yüzde 30’u terör örgütü üyelerinin Türkiye’yi terk edeceğine inanmakta iken yüzde 27’si ise PKK terör örgütünün dağılacağına inanmaktadır (Akyürek vd., 2013: 2). Elde edilen bu veriler süreci başlatan Ak Parti’nin seçmenini de içerecek şekilde, toplumun önemli bir kesiminin şüpheli yaklaşıma sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Çözüm sürecindeki etkisi, bireylerin sahip olduğu görüşlere göre değişiklik göstermektedir. Bunun neticesinde çözüm sürecinin toplum üzerindeki etkilerinin farklılık gösterdiği söylenebilir. Örneğin konuyla ilgili yapılan bir çalışmada Gümüşhane’de terörün çözüm sürecinin olumsuz şekilde algılanmasına karşın Şırnak’ta çözüm sürecinin olumlu etkilerinin olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir

(Güllüpınar ve Gümüşok, 2014: 18). Çözüm sürecinin toplum üzerindeki etkisinde bölgesel farklılıkların varlığı, olağan ve beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Çözüm sürecinde yaşananlara karşın PKK terör örgütünün toplumsal tabandan soyutlanarak terör eylemlerine yeniden başlaması gerçekleşmiştir (Palabıyık, 2015: 526). Çözüm sürecini sonlandıran bu gelişmeler, toplumun çözüm sürecine olan sınırlı inancını ortadan tamamen kaldırmıştır. 7 Haziran 2015'teki seçimlerde hükümetin kurulamaması sonucu oluşan süreçten faydalanan PKK terör örgütü, bu süreçte terör eylemlerini yoğunlaştırmıştır. Tüm bunlar, çözüm sürecinin toplumun büyük kısmı tarafından olumsuz algılanması, toplumu olumsuz yönde etkilemesi sonucunu doğurmuştur.

Türkiye'de terörün çözüm sürecinin topluma etkileri Türk ve Kürt nüfus açısından şu şekilde özetlenebilir: “Türklerin ve Kürtlerin ortak bir geleceğı olduğuna dair inanç, Türkiye genelinde tüm farklı toplum kesimlerinde yüksek düzeydedir. Bunun yanında, Abdullah Öcalan'a güvenin Kürtlerde son yıllarda arttığı ve bu konunun Türkler ve Kürtler arasında algılar temelinde yeni bir kırılma başlattığını göstermektedir” (Akyürek, vd., 2013: 4).

2.8. Çözüm Sürecinin Dünyada Örnekleri ile Karşılaştırılması

Çözüm sürecinin dünyadaki örneklerle karşılaştırılması kapsamında İngiltere'nin Kuzey İrlanda sorunu ve İspanya'nın Bask sorunu akıllara gelmektedir. Bu iki vaka ile ilgili kaydedilen ilerlemeler üzerinde durularak Türkiye'deki sürecin anlaşılmasına katkı sağlanabilir.

2.8.1. Kuzey İrlanda Sorunu

Kuzey İrlanda sorunu denildiğinde akla IRA örgütünün yanı sıra etnik ve dini ayrılıklar akla gelmektedir. Protestanlar ile Katolikler arasındaki farklılıklar neticesinde sosyal, siyasi ve devletler arası bir sorun olarak Kuzey İrlanda sorunu ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllarda IRA örgütünün faaliyetleri ile bölgede şiddet artmıştır. Kuzey İrlanda sorununun çözümünde 1980'li yıllar itibariyle atılan adımlar belirleyici olmuş, 1998 yılında tarafların imzaladığı anlaşma ile birlikte sorun müzakere yoluyla çözüme kavuşturulmuştur. İngiliz hükümeti ve IRA arasında yapılan görüşmeler, müzakerenin başarısını göstermektedir (Aydın, 2014b: 45).

Türkiye’deki çözüm süreci ile karşılaştırıldığında sorunun benzer ve farklı yönleri olduğu söylenebilir. Etnik ve dini ayrılıkları, bu çıkarımı beraberinde getirmektedir. Kuzey İrlanda sorununun müzakere yoluyla çözüme kavuşturulması, çözüm sürecinden ayrılan temel nokta olarak görünmektedir.

2.8.2. Bask Sorunu

İspanya’daki Bask bölgesi, özerk bir bölgedir ve 1930’lu yıllardaki iç savaşı Franko’nun kazanması ile birlikte bölgenin durumunun tartışmalı hale gelmesi, bölgede terör sorununu ortaya çıkarmıştır. Franko’nun Bask Bölgesine uyguladığı baskılar neticesinde 1958 yılında ETA örgütü kurulmuştur. Bölgede uzun yıllar süren çatışmalar hem Bask bölgesinde yaşayan halka, hem de İspanyol halkına zarar vermiştir. İspanyol hükümeti ile ETA arasında 2004 yılında müzakereler başlamıştır (Çökmez, 2008: 366). Müzakereler neticesinde sorun tamamıyla çözülmüş olmasa da çatışmalar durmuştur.

Bask sorununu, Türkiye’deki terör sorunu ile paralel düşünmek doğru değildir. Çünkü bölgenin çok eski dönemlerden beri özerkliği vardır ve bu durum Türkiye ile kıyaslamada başlı başına farklılıkları beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra Bask bölgesinin refah açısından yüksek bir bölge olması da Türkiye örneği ile Bask sorunu örneğini birbirinden ayırmaktadır. Ancak terör örgütü ile müzakere sürecinin başlaması ve çatışma ortamının yerini siyasete bırakması, iki sorun arasındaki benzer yönlerdir.

2.9. Çözüm Sürecinde Algı ve Önemi

Çözüm süreciyle ilgili algı, toplumun sürece olan bakış açısını doğrudan etkilemesi sebebiyle son derece önemlidir. Çözüm süreciyle ilgili algıya dair bilinmesi gereken ilk husus Doğu’da ve Batı’da yaşayan Türk halkının sürecin başarılı olmasını istemesidir (Güllüpunar ve Gümüşok, 2016: 24). Bu istek ve beklentiye karşın süreçle ilgili farklı algıların varlığını göz ardı etmek mümkün değildir. Bu bakımdan çözüm süreciyle ilgili algı konusunu farklı yönleriyle ele almakta fayda vardır.

PKK terör örgütü ile bölge halkının desteğini alan siyasi oluşumun –parti isimleri sıkça değiştiği için oluşum ifadesi seçilmiştir- çözüm sürecindeki yaklaşımı, toplumun çözüm sürecine algısını belirlemiştir. PKK, geçmişte bağımsızlık yakın zamanda ise özerklik istemektedir (Palabıyık, 2015: 523). Bu nedenle Türkiye’deki halkın büyük çoğunluğu PKK ile terörün çözüm sürecinin başarılı şekilde sonuçlanacağı yönünde bir algıya sahip olmamıştır. Çözüm sürecinde özerklik verilmesi gibi bir konu

gündemde olmasa da örgütün bu yöndeki yaklaşımı, halkın algısının şekillenmesinde etkili olmuştur.

Türkiye’de terörün çözüm süreci konusunda Türk kökenli vatandaşların algısı, devletin belirleyici rolü ve Kürt kökenli vatandaşların algısı açısından inceleme yapılacak olduğunda aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. 6. Sürece Yönelik Tarafların Algıları

Türklerin Algısı	Devletin Belirleyiciliği	Kürtlerin Algısı
Kürtler, Türkler ile eşit haklara sahip olmasa da, Türkiye’de Kürt sorunu yoktur, dış destekli bölücülük sorunu vardır	Talepleri ile sorun olan Kürt algısı	Kürt sorunu, ulus devletin başından beri Kürtlerin meşru haklarını gaspı sorunudur.
Yargı herkese eşit davranıyor	Yargı adaletin değil devletin bekçisidir.	Tuz kokmuş, yargı taraflıdır.
Şehirlerimizin içine eden tekinsiz “kro”lar. Geldiğiniz yere gidin!	Ya Türkleşip PKK’ye karşı savaşıyorsun, ya da burada yaşamana izin vermem.	Devlet Kürtlere düşmandır, ya Kürtlükten vazgeçeceğim ya da tam Kürt olacağım.
Kürtler çocuklarımızı öldürüyor, safları sıklaştıran	Devlet ve PKK’nin belirleyiciliğinde kutuplaşan milliyetçilik	Devlet cenazeye bile saygı duymuyor, safları sıklaştıran
Talepleri ile sorun olan Kürtlerin niyeti ülkeyi bölmektir.	Devlet ve PKK’nin belirleyiciliğinde mitler ve komplo retoriği	Devlet dilimizi ve kültürümüzü yok ederek kimliğimizi yok ediyor.
PKK ve Kürt siyasetçiler bölücüdür	Devlet ve PKK arasında düşük yoğunluklu çatışma ve bedeller.	Devlet silahsız siyasete izin vermiyor
Kürtçe ülkeyi böler.	Türk vatandaşlarının anadili de, resmi dili de, eğitim dili de Türkçedir.	Fakat benim anadilim Kürtçedir.
Her şekilde meclise giriyorlar.	Parti kapatmaları, siyasilerin tutuklanması, %10 barajı...	Kürtlerin siyaset yapmaması için her türlü sindirme uygulanıyor.
Kürtler cumhurbaşkanı dahi oluyor, her konuda eşittir.	Türkleşirsen eşit olursun.	Hiçbir konuda eşit değiliz, sadece Türkleşebilenler kabul görüyor.

Kaynak: Aydın, 2014a: 195.

Tablo 2.6’da sürecin başlaması öncesinde tarafların algıları ve devletin belirleyiciliği hakkındaki veriler yer almaktadır. Dil, sahip olunan haklar, devletin yaklaşımı gibi konulardaki fikirlerde keskin farklılıklar varlığı gözlenmektedir ve özellikle yargı konusundaki farklı algılar görülmektedir.

Tablo 2. 7. Çözüm Süreciyle Birlikte Tarafların Algıları

Türklerin Algısı	Devletin Belirleyiciliği	Kürtlerin Algısı
Kürtler, Türkler ile eşit haklara sahip olmasa da, Türkiye’de Kürt sorunu yoktur, dış destekli bölücülük sorunu vardır	Talepleri ile sorun olan Kürt algısı	Kürt sorunu, ulus devletin başından beri Kürtlerin meşru haklarını gaspı sorunudur.
....		
Yargı herkese eşit davranıyor	Yargı adaletin değil devletin bekçisidir.	Tuz kokmuş, yargı taraflıdır.
Şehirlerimizin içine eden tekinsiz “kro”lar. Geldiğiniz yere gidin!	Ya Türkleşip PKK’ye karşı savaşacaksın, ya da burada yaşamana izin vermem.	Devlet Kürtlere düşmandır, ya Kürtlükten vazgeçeceğim ya da tam Kürt olacağım.
Kürtler çocuklarımızı öldürüyor, safları sıklaştıran	Devlet ve PKK’nin belirleyiciliğinde milliyetçilik	Devlet cenazeye bile saygı duymuyor, safları sıklaştıran
Talepleri ile sorun olan Kürtlerin niyeti ülkeyi bölmektir.	Devlet ve PKK’nin belirleyiciliğinde mitler ve komplo retoriği	Devlet dilimizi ve kültürümüzü yok ederek kimliğimizi yok ediyor.
PKK ve Kürt siyasetçiler bölücüdür	Devlet ve PKK arasında düşük yoğunluklu çatışma ve bedeller.	Devlet silahsız siyasete izin vermiyor
Kürtçe ülkeyi böler.	Türk vatandaşlarının anadili de, resmi dili de, eğitim dili de Türkçedir.	Fakat benim anadilim Kürtçedir.
Her şekilde meclise giriyorlar.	Parti kapatmaları, siyasilerin tutuklanması, %10 barajı...	Kürtlerin siyaset yapmaması için her türlü sindirme uygulanıyor.
Kürtler cumhurbaşkanı dahi oluyor, her konuda eşittir.	Türkleşirsen eşit olursun.	Hiçbir konuda eşit değiliz, sadece Türkleşebilenler kabul görüyor.
Böyle bir şey yapıldığını inanmıyoruz.	Herhangi bir ülkedeki Kürtlerin kimliği benim beka sorunumdur.	Devlet dışındaki Türklerle Kürtlere farklı davranıyor. Kardeşlik söylemi samimi yetsizdir.
Kimse milli birliği bozamaz, Ne mutlu Türküm diyene	Devlet Türk’ten başka bir millet tanımaz. Herkes Türkleşmelidir.	Aldatıldık, Türk devleti güvenilmezdir.
Türkler ve Kürtler eşit unsurlardır, dilleri ve kültürleri ile tanınıyorlar, önemli ölçüde özerktirler	Türkler ve Kürtler eşit unsurlardır, dilleri ve kültürleri ile tanınıyorlar, önemli ölçüde özerktirler	Türkler ve Kürtler eşit unsurlardır, dilleri ve kültürleri ile tanınıyorlar, önemli ölçüde özerktirler

Kaynak: Aydın, 2014a: 206.

Tablo 2.7’de yer alan verilerden anlaşılaçağı üzere tarafların bazı konulardaki fikirleri değişirken bazı konulardaki çizgilerin korunması söz konusudur. Yargı konusundaki düşüncelerin devam etmesi önemli bir veri niteliği taşır. Toplumun farklı kesimlerinin çözüm sürecini farklı şekilde algıladığının anlaşılması bakımından tablodaki veriler ayrı ayrı önem ifade etmektedir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda Türkiye’de terörün çözüm süreci, büyük umutlarla başlamış olsa da beklentiler gerçekleşmemiştir. Terör rgtnn eylemlerine tekrar başlaması ve siyasetle sorunun çözümünün rafa kalkması, toplumun da çözüm sürecine karşı bir tarafta yer almasını beraberinde getirmiştir. Bölge halkı, tekrar silahlı eylemlere başlayan PKK’ya karşı tepkilidir. Tüm bu gelişmeler, toplumun çözüm sürecinden beklentileri olduğunu ancak bu beklentilerin karşılık bulmadığını göstermektedir denilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METODOLOJİ

Medyada gündemin nasıl belirlendiği ve çözüm sürecinde yaşanan gelişmeler, çalışmanın ilk iki bölümünde ortaya konmuştur. Çalışmanın analiz kısmını oluşturan bu bölümde ise, çözüm süreci döneminde medyanın terör gündemi ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de ulusal yayın yapan dört gazete üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmada Hürriyet, Cumhuriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri incelenmiştir. Günümüzde Hürriyet gazetesi el değiştirmiş olsa da çözüm süreci döneminde siyasi eğilimi muhalife yakın bir çizgidedir. İktidar partisine yakın gazetelerin çoğunluğuna sahip olan yayın grubu Çalık Grubudur. Temelleri 1981 yılında atılan Çalık Grubu, enerji, tekstil, inşaat, finans, telekom sektörlerinin yanı sıra medya alanında da önemli bir yer edinmiştir. Çalık Grubunun medya sektöründeki kuruluşu Turkuvaz Radyo Televizyon Gazetecilik ve Yayımcılık A.Ş.’dir Sabah, Takvim, ATV, A Haber bu kuruluşu ait önemli basın yayın organlarından birkaçıdır. Türkiye'nin en önemli günlük gazetelerinden biri olan Milliyet, önceleri Doğan Grubu bünyesinde yayınlanmaktayken 2011 yılı başlarında Karacan-Demirören ailelerinin sahibi olduğu DK Gazetecilik'e satılmıştır. Ali Karacan ve Ömer Karacan kardeşler ile Demirören ailesi arasındaki ortaklığın bozulması yüzünden bir süre kayyum tarafından yönetilen gazete son olarak Karacan ailesinin hisselerini devretmesi ile Demirören ailesinin mülkiyetine geçmiştir. İktidara muhalif bir çizgide bulunan Cumhuriyet gazetesinin imtiyaz sahibi ise Cumhuriyet Vakfı adına Alev Coşkun’dur. Bu bağlamda gazetelerin seçiminde siyasi yaklaşımları, günlük tirajları ve günün şartlarında bağlı oldukları medya grupları göz önüne alınmıştır. Adı geçen gazetelerin hepsi farklı kesimlere hitap etmektedir.

Çalışmamız kapsamında Hürriyet, Cumhuriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin ana sayfaları incelenmiştir. Zira ana sayfalar gazeteler için vitrin olarak kabul edilmektedir ve okuyucunun gözüne en fazla değen bölümdür.

Çalışmanın yapılacağı tarihler, çözüm sürecinin kırılma noktaları ve sonrasında teröre karşı tutumun görülmesi açısından seçilmiştir. Çözüm süreci her zaman Türkiye’nin gündeminde yer almış, terör ve Kürt sorunu bağlamında diğer çözüm

girişimlerinin yapıldığı dönemlere göre büyük farklar içermektedir. Farklılıklar hem siyasi hayatta hem de toplumsal hayatta net bir şekilde gözlenmiştir. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 1991 yılında Refah Partisi İstanbul İl Başkanı iken Parti Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a Kürt Sorunu ile ilgili bir çözüm öneri raporu sunmuştur.

Ak Parti'nin Kürt Sorununa bakışı, resmi internet sitesinde şu cümlelerle açıklanmıştır: *Kimimizin Güneydoğu, kimimizin Kürt, kimimizin terör sorunu dediğimiz olay, maalesef Türkiye'nin bir gerçeğidir. Partimiz bu sorunun toplum hayatımızda neden olduğu olumsuzlukların bilinciyle, bölge halkının mutluluğunu, refahını, hak ve özgürlüklerini gözetken, Türkiye'nin bütünlüğü ve üniter devlet yapısıyla birlikte bölgeyi tehdit eden terörün önlenmesinde zaaf yaratmayacak bir şekilde; kalıcı, tüm toplumun duyarlılıklarına saygılı, etkili ve sorunları kökünden çözmeye yönelik bir politika izleyecektir* (AKP, 2001: 8).

2000'li yıllarda konuyla alakalı atılmış en önemli adımlardan biri 2005'te dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Diyarbakır'daki konuşması¹ olmuştur. Buradaki konuşmasında Erdoğan'ın "Kürt Sorunu" vurgusu, devletin bu sorunu kabul ettiğini göstermektedir. Burada değinilmesi gereken ise Erdoğan iktidarının konuya çoğulcu perspektiften bakmasıdır. Erdoğan'ın perspektifi Cumhuriyet tarihi açısından bir kırılma noktası olarak nitelendirilebilir.

Parti programında terörle mücadelenin sürdürülmesi gerektiğini vurgulayan Ak Parti, şiddetin ve şiddeti normalleştiren tüm problemlerin demokratik bir ortamda çözülmesi gerektiğini savunmaktadır. Ak Parti 2002 programında yer alan ve Kürt sorununa çözüm önerileri sunan metni şu şekildedir:

Bölge halkının mutluluğu, refahı ve özgürlüklerin gözetileceği, farklılıkların zenginlik olarak kabul edileceği, Türkçe'nin dışındaki dillerde de yayın dâhil kültürel faaliyetlerin yapılabilceği, başta OHAL olmak üzere halkı rahatsız eden uygulamaların kaldırılacağı, suçlular karşısında caydırıcı ama masumları koruyucu bir devlet tavrının sergileneceği, suçsuz, günlük hayatını yaşayan halkımıza şefkatle muamele edileceği, bölgeler arası farklılıkların ortadan kaldırılması için çaba harcanacağı, terörle mücadele esnasında zarar gören vatandaşların mağduriyetlerinin giderileceği, bölgenin ticari ekonomik faaliyetler açısından cazip hale getirileceği,

¹ Bkz. <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/08/12/siy94.html> Erişim tarihi: 27.03.2019.

terörle baskının karşılıklı olarak birbirini besleyeceği gerçeğinden hareketle baskıların ortadan kaldırılacağı belirtilmiştir (AKP, 2002: 28). Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 – 2009 arası politikaları genel demokratikleşme çerçevesinde değerlendirilmekte, 2009 ortası itibarıyla izlenen politikalar açılım sürecinin bir parçası olarak nitelendirilmektedir (Akdoğan, 2010: 27).

Demokratik Açılım sürecinin (Kürt açılımı olarak da geçmektedir) hedefi, ülkenin birlik beraberliğinin güç kazanması, temel hak ve özgürlüklerde beklentilere uygun adımlar atılması ve en önemlisi yıllardır bitmeyen terörün bitirilmesi şeklinde ifade edilmiştir (Akyürek, 2011: 17) Pek çok değişim yaşayan sürecin adı son olarak Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olarak belirlenmiş, dönemin İçişleri Bakanı Beşir Atalay önderliğinde 2009 yılının Temmuz ayı itibarıyla hız kazanmıştır (Akdoğan, 2010: 27). Sürecin sloganı ise analar ağlamasın olarak belirlenmiştir (Yayman, 2011: 453).

Açılım süreci dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün açıklaması ile başlamıştır. Abdullah Gül, Kürt sorunu ile ilgili güzel şeyler olacağını söylemiş, bu konuyu yalnız sınır dışına yüklemek doğru olmaz ifadesini kullanmıştır.² Gül, Kuzey Irak için Kürdistan ifadesini kullanmış³ ve kısa süre sonra Kürt sorununun Türkiye'nin öncelikli sorunu olduğunu ve muhakkak halledilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2010 yılının Ocak ayında Adalet ve Kalkınma partisi “Soruları ve Cevaplarıyla Demokratik Açılım Süreci-Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi” isimli bir kitapçık yayımlamış ve Kürt açılımı ile ilgili 30 soruya cevap vermiştir.⁴ Kitapçıkta Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi'nin kapsamı da şu şekilde ifade edilmektedir (2010: 25): *Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi adını verdiğimiz süreç, sadece Demokratik Açılım, sadece Kürt Meselesi gibi kavramlara indirgenemeyecek kadar geniştir. Nitekim süreçte Alevi vatandaşlarımızın, azınlık gruplarının sorunları, hatta başta işsizlik olmak üzere ülkemizdeki ekonomik meselelerin çözüm yoluna konulması, minimize edilmesi hedeflenmiştir. Doğu ve Güneydoğu'daki sorunlara çözüm arayışı, Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi'nin hedeflerinden yalnızca biridir.*

² Bkz. <https://t24.com.tr/haber/gul-kurt-sorununda-iyi-seyler-olacak,33742> (Erişim tarihi: 01.05.2019).

³ Bkz. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/136247-cumhurbaskani-gul-kurdistan-dedi> (Erişim tarihi: 01.05.2019).

⁴ Bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ak-partiden-demokratik-acilim-kitapcigi-13557237> (Erişim tarihi: 01.05.2019).

Sürecin birçok kırılma noktası bulunmakla beraber, en temel kırılma noktasından biri 19 Ekim 2009 tarihinde yaşanan ve Habur Olayı olarak bilinen olaydır. Barış Grubu adı verilen 34 PKK'lı, Habur Sınır Kapısı'ndan girerek teslim olmuş ve pişmanlık yasasından faydalanılarak serbest bırakılmıştır.⁵ Terörist grubu yaklaşık 50 bin kişilik bir grup karşılaşmış ve bu durum sürece toplumsal desteği azaltmıştır. Sürecin tartışmalı diğer olaylarından bazıları ise 2009 Eylülünden itibaren yapılan KCK operasyonları ve pek çok belediye başkanının tutuklanması, 7 Aralık 2009'da Tokat'ın Reşadiye ilçesinde yapılan terör saldırısı ile 7 şehit verilmesi, DTP'nin kapatılması gibi olaylar sıralanabilmektedir. Bununla birlikte Habur'dan Türkiye'ye giriş yapan PKK'lıların bazıları 2010 yılında tekrar yargılanmış ve tutuklanmış, 31 Mayıs 2010 sonrası ise terör örgütü saldırılarını artırmıştır. Söz konusu durumlar süreci olumsuz olarak etkilemiştir (Akdoğan, 2010: 18 – 19).

Sürecin olumsuz etkilenmesine neden olan diğer bir önemli olay da devletin terörist başı Abdullah Öcalan ve PKK ile yaptığı görüşmeler olmuştur. Oslo Süreci olarak bilinen süreç, ilk etapta büyük tepki çekse de zaman içinde normalleşmeye başlamıştır. Görüşmelerin kesintiye uğramasının ardından görüşmelerin birinin ses kaydı internette yayılmış, devletin PKK ile muhataplığı aleni bir hal almıştır. Tüm bunlara karşın 2012'nin sonlarına doğru terör örgütünün şiddeti artmaya başlamış ve devlet askeri operasyonlarla mücadeleyi sürdürmüştür. 2012'nin sonlarında Recep Tayyip Erdoğan “devlet gerekirse Öcalan ile yeniden görüşebilir” açıklamasını yapmış, 3 Ocak 2013'te BDP'li vekiller Öcalan ile görüşmüştür. Bu görüşme çözüm sürecinin yeniden başlamasına neden olmuştur (Akil İnsanlar Heyeti Raporu, 2013: 15 – 16). Görüşmeler bir süre devam etmiş, 2013'ün Nevruz törenlerinde Diyarbakır'da Öcalan'ın mesajı okunmuş, Kandil'den ise bu mesaja olumlu yanıt gelmiştir (Akil İnsanlar Heyeti Raporu, 2013: 16). Kandil, 8 Mayıs'ta silahlı güçlerini geri çekeceğini duyurmuş⁶ ve akabinde Akil İnsanlar Heyeti kurularak çalışmalarına başlamıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sürece bu kadar sıcak bakmasına rağmen diğer siyasi partiler aynı sıcaklığı göstermemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi; Kürt sorunu eksik demokrasi, eşitsizlik ve hak ihlallerinden beslenmektedir açıklamasıyla sürece şiddetle

⁵ Bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/pkklilar-habur-sinir-kapisinda-teslim-oldu-12721398> (Erişim tarihi: 01.05.2019).

⁶ Bkz. <https://t24.com.tr/haber/pkk,228580> (Erişim tarihi: 01.05.2019).

karşı çıkmıştır.⁷ Parti süreci ulus devlet kimliğini tahrip edecek bir hükümet çalışması olarak nitelendirmiş ve Mecliste sürecin görüşüldüğü günü acı bir olay olarak ifade etmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi ise zaten ideolojik olarak sürece karşı çıkmakta, Devlet Bahçeli süreci bir yıkım projesi olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda MHP, sürecin hiçbir aşamasında yer almayacağını vurgulamış ve işbirliğine kesinlikle kapalı olduğunu ifade etmiştir.

Siyaset kanadında yaşanan bu ikilik, toplumsal olarak da ikiliği doğurmuştur. Zira siyasal görüşüne göre her insanın Kürt sorunu ve çözüm sürecine bakışı farklıdır. Fakat 7 Haziran 2015 seçimlerinde AK Parti'nin milliyetçi tabanı da çözüm sürecine tepkisini sandıkta göstermiştir. Bu bağlamda çözüm süreci toplum tarafından kabul görmemiş bir hareket olarak değerlendirilebilmektedir. Elbette ki bu durumda medyanın rolü ve kullanılan haber dilinin de etkisi oldukça büyüktür. Bu bağlamda çalışma içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinin amacı; mesajların açık, içeriğin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir analizini yapmaktır (Fiske, 1996: 176).

Bu çalışmada gazetelerin çözüm süreci ve süreç içinde kırılma noktalarından sonraki dönem terör gündemini ve süreci nasıl değerlendirdiği ele alınmıştır. Bu bağlamda 2009 – 2015 yıllarındaki haberler değerlendirilmiştir. “Çözüm Sürecinin Başlangıcı” olan 29 Temmuz 2009 tarihi ve “Çözüm Sürecinin Bitiş” tarihi olan 25 Temmuz 2015’de dahil olmak üzere bu aralıkta sürecin kırılma noktaları olarak 10 olay belirlenmiştir. Belirlenen bu olayların gerçekleştiği tarihten sonraki 1 aylık süreçleri Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin ana sayfalarında incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken, 9 sorunun yer aldığı 1 ölçek oluşturulmuştur. Tarama yapılırken, ilk önce gazetelerde, Çözüm Süreci ile ilgili “Habere yer verilip, verilmediğine” bakılmıştır. Bu soru için, “Var” ve “Yok” alt başlıkları oluşturulmuştur. İkinci olarak, eğer haber var ise, “Haberin başlık türü” nün ne olduğuna bakılmıştır. Bunun için, “Alıntı”, “Betimleyici”, “Yorumlayıcı”, “Bilgi Verici”, ve “Soru İfadesi” alt başlıkları oluşturulmuştur. Üçüncü olarak, “Haberin gazetedeki konumu” için , “Manşet”, “Sürmanşet”, Sayfanın Eteği” ve “Yan Sütunlar” alt başlıkları belirlenmiştir. “Haberde görsel kullanımı” taramada kullanılan bir diğer soru olmuştur. Bu soru için ise, “Evet” ve “Hayır” alt başlıkları oluşturulmuştur. Haber deklare şekli” sorusunun alt başlığında, “Olumlu”, Olumsuz, ve “Tarafsız”, “Hükümete karşı tutum” sorusunun

⁷ Bkz. <https://t24.com.tr/haber/kilicdaroglundan-cozum-sureci-aciklamasi,229601> Erişim tarihi: 29.03.2019

alt başlığında, “Destekleyici”, “Karşıt” ve “Tarafsız”, “Fiili Kürt siyasetine tutum” sorusunun alt başlığında, “Destekleyici”, “Karşıt” ve “Tarafsız”, “Çözüm Sürecinin haberlerde ne olarak isimlendirildiği” sorusunun alt başlığında, “Çözüm Süreci”, “Demokratik Açılım”, “Kürt Açılımı” “Barış Süreci”, “Güneydoğu Sorunu”, “İmralı Süreci”, “Silahsızlanma”, “Kürt Sorunu”, “Diğer” ve “Tanımlama Yok” ve “Gazetelerde Sivillere ve güvenlik güçlerine saldırı haberinin yer verilip, verilmediği” sorusunun alt başlığında ise, “Yok”, “Sivillere”, “Güvenlik Güçlerine” ve “ Sivillere ve Güvenlik Güçlerine” olarak başlıklar belirlenmiştir. Belirlenen bu sorular ve alt başlıkları doğrultusuna gazetelerin ana sayfalarının çözüm sürecinin kırılma noktaları olarak çalışmada tanımlanan olayların gerçekleşmesinden sonraki 1 aylık zaman dilimi incelenmiştir.

Bu çerçevede sürecin kırılma noktaları olarak belirlenen olaylar şunlardır:

Çözüm Sürecinin başlangıcı (29/07/2009-29/08/2009): İktidarda olan Adalet ve Kalkınma Partisi Ak Parti çözüm sürecini resmen başlattı.

Habur olayı (19/10/2009-19/11/2009): Abdullah Öcalan’ın çağrı yapmasıyla 34 PKK’lı Habur Sınır Kapısı’ndan girerek güvenlik güçlerine teslim oldu. Bu adım çözüm sürecinin ilk somut adımı olarak kabul edildi.

Reşadiye Saldırısı (07/12/2009- 07/01/2010): Tokat’ın Reşadiye ilçesinde PKK bir eylem gerçekleştirdi. Eylem sonucunda 7 askerimiz şehit oldu.

PKK’lıların Tutuklanması (18/06/2010-18/07/2010): Abdullah Öcalan’ın çağrısı ile teslim olan 34 PKK’lının 13’ü hakkında tutuklama kararı çıktı. Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Grup Başkanvekili Bengi Yıldız, bu hamlenin çözüm sürecini bitirdiğini ilan etti.

Uludere Olayı (28/12/2011-28/01/2012): Şırnak’ın Uludere ilçesine yakın Irak topraklarında Türk Hava Kuvvetleri’ne ait F-16 savaş uçaklarının bombardımanı sonucu 35 Kürt kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı hayatını kaybetti.

İmralı Süreci (03/01/2013-03/02/2013): Leyla Akad ve Ahmet Türk’ün Öcalan ile görüşmeleri sonucunda Ak Parti ile İmralı arasında pazarlıklar başladı.

Nevruz Kutlamaları (21/03/2013-21/04/2013) Diyarbakır’daki Nevruz kutlamalarında Abdullah Öcalan’ın mesajı Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan tarafından hem Türkçe hem de Kürtçe olarak okundu. Öcalan “Silahlar sussun, Türkiye’yi terk edin” mesajı verdi. Öcalan’ın BDP heyetiyle görüşmesine de izin verildi.

Kobani Olayları (07/10/2014-07/11/2014) Halkların Demokratik Partisi (HDP), IŞİD tarafından işgal edilen Kobani için “Kobani düşerse çözüm süreci biter” açıklamasını yaptı. 7 – 10 Ekim tarihleri arasında yapılan Kobani protestolarında onlarca vatandaşımız hayatını kaybetti. Protestolar esnasında ve sonrasında yaşanan gerilim ise çözüm süreci için en büyük kırılma noktalarından biri oldu.

Dolmabahçe Görüşmeleri (28/02/2015-28/03/2015): 3 HDP temsilcisi ve 4 iktidar temsilcisi Dolmabahçe Sarayı’nda bir araya gelerek bir ön görüşme gerçekleştirdi. Daha sonra ekran karşısına çıkan temsilciler “silahlı eylem yerine siyasi süreç” mutabakatına vardıklarını açıkladı.

Çözüm Sürecinin Bitişi (25/07/2015-25/08/2015): Adıyaman’da bir uzman çavuş, Ceylanpınar’da ise 2 polis evlerinde uyurken şehit edildi. Bu olay çözüm sürecinin sona ermesine neden oldu.

3.1.Araştırmanın Konusu

Çalışma, Çözüm süreci ve kamuoyunda çözüm sürecinin kırılma noktaları olarak adlandırılan olayların, Türkiye’de ulusal yayın yapan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin ana sayfaları üzerinden şekil ve içerik yönünden incelenmesini konu edinmektedir.

3.2.Araştırmanın Amacı

Çözüm süreci döneminde medyanın terör gündemi ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de ulusal yayın yapan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri üzerinden bir değerlendirme yapılarak, bu gazetelerin haberlerde süreci okuyucularına nasıl yansıttığı, şekil ve içerik yönünden ele alınmaktadır.

Bu amaç çerçevesinde konunun farklı boyutlarını oluşturan aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Araştırma Sorusu 1: Gazetelerin süreçle ilgili haberlere yer verme oranı nedir?
- Araştırma Sorusu 2: Haberlerde kullanılan başlık türü nedir?
- Araştırma Sorusu 3: Haberler gazetede hangi konumda yer almıştır?
- Araştırma Sorusu 4: Yayınlanan haberlerde görsel kullanılma oranları nedir?
- Araştırma Sorusu 5:Yazılı basının çözüm sürecini kamuoyuna çerçevesi nasıldır?
- Araştırma Sorusu 6: Yayınlanan haberlerde gazetelerin süreç boyunca gerek hükümet gerekse Fiili Kürt Siyasetine karşı tutumu nasıl olmuştur?
- Araştırma Sorusu 7: Çözüme kavuşturulmaya başlandığı günden bu yana farklı isimlerle anılan “Çözüm Süreci”, araştırmaya konu gazeteler tarafından haberlerde nasıl tanımlanmıştır?
- Araştırma Sorusu 8: Çözüm sürecinde ve kırılma dönemlerinde güvenlik güçlerine ve sivillere yönelik saldırı olayı ilgili gazetelerde haberleştirilmiş midir?

3.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Çözüm Sürecinin fiili olarak başladığı tarih kabul edilen 29 Temmuz 2009 ile, bitişi olarak belirtilen 25 Temmuz 2015 tarihleri de dahil, bu tarih aralığında belirlenen 10 olayın Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah Gazetelerinin olaydan hemen sonraki 1 aylık sürecindeki ana sayfaları ile sınırlandırılmıştır. Gazetelerin baskı haline ulaşımın zaman ve maliyet olarak güç olması nedeniyle, ana sayfalarına dijital ortamdan ulaşılmıştır. Bu süreçte 1200 gazete taranmıştır.

3.4.Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah gazetelerinin ana sayfaları içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Öncelikli olarak araştırmaya konu gazetelerin ana sayfalarına dijital ortamdan ulaşılmış, daha sonra belirlenen temalar ve alt başlıklarla bir ölçek oluşturulmuş ve kodlama yöntemiyle gazetelerin ana sayfaları ele alınmıştır.

3.5.Kodlama

Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin kodlama süreci birbirinden bağımsız iki kodlayıcı tarafından, tablo 3.1’de yer alan kodlama cetveli doğrultusunda yapılmıştır.

Araştırmanın temelini oluşturan içerik analizinin güvenilirliği, kodlayıcılar arası güvenilirlik düzeyine bağlı olarak ortaya konulmuştur. Kodlayıcılar arasında güvenilirliğin hesaplanmasında Cohen’s Kappa formülünden yararlanılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen analizde 0,8-1 arası yüksek güvenilirlik aralığına karşılık gelen 0,97 sonucuna ulaşılmış ve çalışmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki farklı kodlamalar kodlayıcılar tarafından yeniden değerlendirilmiş ve anlaşmaya varıldıktan sonra nihai kodlama gerçekleştirilmiştir.

İçerik analizinin güvenilirlik düzeyi araştırılmış ve kodlayıcıların elde ettikleri sonuçlar Cohen’s Kappa formülü $[K = (F0 - FC)/(N - FC)]$ ile hesaplanmıştır. Cohen’s Kappa formülü, kodlayıcıların fikir birliğine vardıkları yargıların sayısından, şansa bağlı olarak fikir birliğine varılan yargıların sayısının çıkarılması ile elde edilen rakamın, toplam kodlama kriterleri sayısından şansa bağlı olarak fikir birliğine varılan yargıların sayısının çıkarılması ile elde edilen rakama bölümünmesi sonucunda bulunan rakamdır. Bu rakam, 0-02 anlamsız, 02-04 düşük, 04-06 orta, 06-08 iyi, 08-1 çok iyi olarak ölçeklendirilmiş olan Cohen’s Kappa İndeksi üzerinde karşılık geldiği aralığın güvenilirlik değerine bağlı olarak bir anlam kazanmaktadır (Leiva vd.,2006: 523’den aktaran TÜRKAL, İhsan 2016: 86.).

Çalışmada toplam 11.160 adet kodlama kriteri bulunmaktadır. İki kodlayıcı 10.910 kriter üzerinde aynı sonuca varmışlardır. Fakat 250 kriterde farklı kodlama yapmışlardır. Veriler formüle uygulandığında $K=10.910/11.160$, $K=0,97$ sonucuna ulaşılmıştır. Bu rakam Cohen’s Kappa İndeksinde çok yüksek güvenilirlik düzeyine

karşılık gelmektedir. Bu sonuca bağlı olarak çalışmanın yüksek güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Formülde “şansa bağlı olarak fikir birliğine varılan yargılar” ın dikkate alınmama sebebi ise, başlıkların kodlayıcıların öznel değer yargılarına değil, objektif değer yargılarına dayanmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin gazetede haberin yer alıp almadığı, haberde fotoğraf kullanılıp kullanılmadığı, haberlerin gazetede konumu gibi sorular sübjektif değer yargısı taşımadığından, içerik analizinin yüksek güvenilirlik düzeyine ulaşılması olağan bulunmuştur. Üzerinde uzlaşılamayan kodlamalar ise genellikle kodlayıcıların dikkatsizlik, gözden kaçırma, ayrıntıyı yakalamama gibi genel hatalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. 1. Kodlama Cetveli

Kodlama Soruları	Soruların Alt başlıkları
Habere Yer Verilip Verilmediği	“ Var”, “ Yok”
Haberde Kullanılan Başlık Türü	“Alıntı”, “Betimleyici”, “Yorumlayıcı”, “Bilgi Verici”, “Soru İfadesi”
Haberin Gazetede Konumu	“Manşet”, “Sürmanşet”, “Sayfanın Eteği”, “Yan Sütunlar”
Haberde Görsel Kullanımı	“Evet”, “Hayır”
Haberin Sunum Şekli	“Olumlu”, “Olumsuz”, “Tarafsız”
Hükümete Karşı Tutum	“Destekleyici”, “Karşıt”, “Tarafsız”
Fiili Kürt Siyasetine Karşı Tutum	“Destekleyici”, “Karşıt”, “Tarafsız”
Sürecin Ne Olarak İsimlendirildiği	“Çözüm Süreci”, “Demokratik Açılım”, “Kürt Açılımı”, “Barış Süreci”, “Güneydoğu Sorunu”, “İmralı Süreci”, “Silahsızlanma”, “Kürt Sorunu”, “Diğer”, “Tanımlama Yok”
Saldırı Haberinin Gazetede Yer Alıp, Almadığı	“Yok”, “Sivillere”, “Güvenlik Güçlerine”

3.6. Çözüm Süreci Haberleriyle İlgili Genel Bulgular

3.6.1 Gazetelerin Çözüm Süreciyle İlgili Haber İstatistikleri

Türkiye’de yayın yapan gazeteler, televizyonlar, internet medyası; terör şiddetini yansıtmaya biçimlerinde zamana ve yayıncı kuruluşların yapılarına göre farklılıklar göstermektedirler. Basılı medyanın önemli unsurlarından biri olan gazeteler, ülke gündeminde ilk sıralarda yer kaplayan çözüm süreci ile ilgili haberlere sıklıkla yer vermektedirler. Çalışmada Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin ana sayfalarında çözüm süreci ve kırılma noktaları ile ilgili olarak haberlere yer verip verilmediğine bakılmıştır.

Tablo 3. 2. 29.07.2009-25.07.2015 Tarihleri Arasındaki Toplam Haber Sayısı.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
TOPLAM ÇIKAN HABER SAYISI	29 Temmuz 2009	25 25.77%	20 20.62%	29 29.89%	23 23.72%	97 100% 13.87%
	19 Ekim 2009	16 26.23%	11 17.03%	19 31.15%	15 25.59%	61 100% 8.75%
	7 Aralık 2009	13 36.11%	6 16.67%	8 22.23%	9 24.89%	36 100% 5.15%
	18 Haziran 2010	14 26.92%	12 23.08%	14 26.92%	12 23.08%	52 100% 7.44%
	28 Aralık 2011	14 34.15%	12 29.27%	6 14.63%	9 21.95%	41 100% 5.88%
	3 Ocak 2013	16 25.39%	13 20.65%	15 23.81%	19 30.15%	63 100% 9.02%
	21 Mart 2013	26 27.66%	19 20.22%	23 24.46%	26 27.66%	94 100% 13.45%
	7 Ekim 2014	25 26.04%	25 26.04%	26 27.09%	20 20.83%	96 100% 13.73%
	28 Şubat 2015	14 24.14%	11 18.96%	16 27.59%	17 29.31%	58 100% 8.29%

Tablo 3.2. (Devamı)

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRIYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
	25 Temmuz 2015	26 25.74%	25 24.75%	28 27.73%	22 21.78%	101 100% 14.44%
	TOPLAM	189 27.04%	154 22.03%	184 26.32%	172 24.61%	699 100%

Tablo 3.2’de Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin, araştırma konusu sürecinde bu süreçle ilgili ana sayfalarında yer verdikleri haber sayısı frekans ve yüzde olarak analiz edilmiştir. Bu süreçte 699 haber araştırma konusu olarak referans alınmıştır. Cumhuriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin birinci sayfalarına taşıdıkları haberlerin oranları değerlendirildiğinde, birbirlerine oldukça yakın oldukları görülmektedir. Haber sayısı açısından Cumhuriyet gazetesi ilk sırada yer alırken, Hürriyet gazetesi ise süreçle ilgili en az haber yapan gazete olmuştur. Gazetelerdeki haber sayısını olaylara göre değerlendirdiğimizde ise, araştırmaya konu olarak incelenen olaylar içerisinde 25 Temmuz 2015 tarihinde yaşanan ve “Çözüm sürecinin bitişi” olarak kayda geçen, Adıyaman’da bir uzman çavuş, Ceylanpınar’da ise 2 polisin evlerinde uyurken şehit edildiği olay 4 gazete tarafından 1 aylık inceleme sürecinde en fazla haberleştirilen olay olurken, 28 Aralık 2011’de yaşanan “Uludere Olayı’nın ise araştırmada gazeteler tarafından en az haberleştiren olay olduğu görülmektedir.

3.6.2 Süreç İle İlgili Gazetelerin Kullandığı Başlık Türleri

Gazete haberlerinin başlıkları ilgi ve merak uyandırmada önemlidir. İnsanlar başlığa göre haberin içeriğini okumaya karar vermektedirler. Çünkü gazetelerin haberlerinde kullandığı başlık anlatılan olayı okura özetlemektedir. Gazete başlığını okuyan insanlar ilgi ve merakına göre haberin içeriğini okumaya yönelmektedir. Bu gerçeklikten yola çıkılarak çalışmada Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin çözüm süreci ile ilgili haberlerde kullandığı başlık türü incelenmiştir.

Tablo 3. 3. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerde Kullandığı Başlık Türüne İlişkin Bulgular.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
BAŞLIK TÜRÜ	ALINTI	46 18.04%	64 25.09%	78 30.59%	67 26.28%	255 100% 39.53%
	BETİMLEYİCİ	3 17.65%	2 11.77%	6 35.29%	6 35.29%	17 100% 2.64%
	YORUMLAYICI	104 39.10%	44 16.54%	55 20.67%	63 23.69%	266 100% 41.24%
	BİLGİ VERİCİ	15 19.23%	24 30.77%	21 26.92%	18 23.08%	78 100% 12.08%
	SORU İFADESİ	4 13.79%	3 10.34%	21 72.42%	1 3.45%	29 100% 4.51%
	TOPLAM	172 26.67%	137 21.24%	181 28.06%	155 24.03%	645 100%

Tablo 3.3’de Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin terör ve çözüm süreci ile ilgili ana sayfada yer alan haberlerinde kullandığı başlık türü ele alınmıştır. Tabloya bakıldığında gazetelerin, olayları verdiği haberlerde en fazla yorumlayıcı başlık türünü kullandığı görülmektedir. Bu başlık türünde gazetelerin haberler üzerinden süreçle ilgili tutumlarını kendi perspektifleri üzerinden değerlendirdiği yorumlanabilir. Hükümete karşıtlığıyla bilinen Cumhuriyet gazetesi haberlerinde yorumlayıcı başlık türünü en fazla kullanan gazete olmuştur. Haberlerin içeriğinden cümlelerin ve liderlerin açıklamalarının tırnak içi verildiği alıntı başlık türü ise haberlerde yorumlayıcı başlıktan sonra, en fazla kullanılan başlık türü olarak görülmektedir. Yayın çizgisi olarak ortada yer alan Milliyet gazetesinin süreçle ilgili hükümet ve devlet görevlilerinin ilk ağızdan yaptıkları açıklamaları konu alan haberlerinde, açıklamalarına müdahale etmeden doğrudan ifadeleri aktarmayı tercih ettiği, birkaç kelimeyi geçmeyen yorumlarla haberlerini sunduğu ve başlık tercihinin de çoğunlukla yetkililerin cümleleri arasından seçtiği saptanmıştır.

3.6.3 Süreçle İlgili Haberlerin Gazetedeği Konumu.

Gazetelerin, yaptığı haberlerde toplumun nabzını tutabildiği, haberlerinde kullandığı başlık, fotoğraf ve cümlelerle topluma yön verebilecek niteliğe ve donanımına sahip olduğu söylenebilmektedir. Her gün, bölgelerdeki tüm muhabirlerden ve ajanslardan gelen haberlerin gazetelerde nasıl kullanılacağı, hangisinin o günün manşeti olacağı editörler tarafından titiz bir değerlendirmeye tabi tutulurken, özellikle ana sayfada manşetten kendisine yer bulan ve okuyucunun dikkatini en fazla çeken haberler gazete sahipleri tarafından da önemsenmektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan ve ülke gündeminde ilk sıralarda yer alan çözüm süreci, önem derecesi ile ilgili olarak gazetelerde “Manşet”, “Sürmanşet”, “Sayfanın Eteği” ve “Yan Sütun” olarak ana sayfada konumlanmaktadır.

Tablo 3. 4. Haberin Gazetedeği Konumuna İlişkin Bulgular

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
HABERİN GAZETEDEĞİ KONUMU	MANŞET	71 26.49%	51 19.04%	67 24.98%	79 29.49%	268 100% 42.60%
	SÜRMANŞET	12 24.48%	10 20.40%	11 22.44%	16 32.68%	49 100% 7.79%
	SAYFANIN ETEĞİ	34 22.82%	43 28.86%	33 22.15%	39 26.17%	149 100% 23.69%
	YAN SÜTUN	55 33.74%	32 19.63%	55 33.74%	21 12.89%	163 100% 25.92%
	TOPLAM	172 27.35%	136 21.62%	166 26.39%	155 24.64%	629 100%

Tablo 3.4’te Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin çözüm sürecinde paylaştıkları haberlerde haberin gazetedeği konumu ele alınmıştır. Analiz

edilen haberler manşet, sürmanşet, sayfanın eteği ve yan sütun alt başlıkları olarak belirlenmiştir.

İncelenen zaman diliminde olaylar, okuyucunun ilgisini çekecek şekilde en fazla manşet haber olarak gazetenin ana sayfasında yer almıştır. Gazeteler bazında kıyaslandığında ise çözüm süreci ile ilgili olayları en fazla manşetine taşıyan gazete Sabah gazetesi olmuştur. Turkuvaz Medya Grubu'nun Türk Hükümetini destekleyen tutumunu haberlerinde açıkça ortaya koymasının, bu konuda anahtar bir rol üstlendiği söylenebilmektedir. Ana sayfa üzerinde haberlerin en az konumlandığı yer ise Sürmanşet olarak göze çarpmaktadır. Konuyla ilgili haberlerin gündemden çıkmaya başlaması ile birlikte, haberler sayfa içerisinde alt kısımlarda yer almaya başlamıştır.

3.6.4 Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanımı.

Haber fotoğrafı gazete için önemli konulardan birini oluşturmaktadır. Fotoğraflar gazete sayfasının estetiğini sağlamakta, haber içeriğini desteklemekte ve haberin doğruluğunun bir kanıtı olmaktadır. Haber fotoğrafı, okurun haberle ilgili bilmesi gereken bilgileri görsel bir biçimde sunar. Haberi özetleyen ve destekleyen fotoğraftır. Fotoğraf görüntüsünün verdiği bilgi, haberin okuyucu tarafından daha kolay anlaşılmasını ve olayın akılda canlandırılmasını sağlamaktadır. Okuyucu, haberle ilgili bilgileri görme beklentisindedir. Bu noktada çalışmanın önemli sorularından biri de gazetelerin çözüm süreci ile ilgili haberlerde görsel kullanımına yer verilip verilmediği olmuştur.

Tablo 3. 5. Haberlerde Görsel Kullanımına İlişkin Bulgular.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
HABERDE GÖRSEL KULLANIMI	29 Temmuz 2009	11 15.94%	17 24.64%	23 33.33%	18 26.09%	69 100% 14.90%
	19 Ekim 2009	9 18.74%	8 16.66%	17 35.43%	14 29.17%	48 100% 10.37%
	7 Aralık 2009	7 24.99%	6 21.44%	7 24.99%	8 28.58%	28 100% 6.05%
	18 Haziran 2010	4 15.39%	7 26.92%	8 30.77%	7 26.92%	26 100% 5.61%
	28 Aralık 2011	8 26.67%	8 26.67%	6 19.99%	8 26.67%	30 100% 6.48%
	3 Ocak 2013	5 12.82%	9 23.08%	11 28.20%	14 35.90%	39 100% 8.42%
	21.Mart 2013	10 16.95%	14 23.73%	17 28.81%	18 30.51%	59 100% 12.74%
	7 Ekim 2014	16 21.62%	23 31.09%	18 24.32%	17 22.97%	74 100% 15.98%
	28 Şubat 2015	9 20.45%	9 20.45%	12 27.27%	14 31.88%	44 100% 9.51%
	25 Temmuz 2015	10 21.74%	11 23.91%	13 28.27%	12 26.08%	46 100% 9.94%
	TOPLAM	89 19.22%	112 24.19%	132 28.51%	130 28.08%	463 100%

Tablo 3.5’te Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin yayınladıkları haberlerde görsel kullanım analizi yapılmış olup, haberi tanımlayan, destekleyen, olaya tanıklık eden bir belge niteliği taşıyan fotoğraf toplam 463 haberde kullanılmıştır. Haberdeki metnin kullanımının yanısıra, anlam bütünlüğünü sağlamak ve daha fazla etki yaratmak adına, Milliyet gazetesi haberlerinde fotoğrafı en fazla kullanan gazete olmuştur. Fotoğrafa en az yer veren Cumhuriyet gazetesinin haberlerinde ise metin kullanımı daha baskın durumdadır. Cumhuriyet Gazetesi’nin, görsel tasarım adına sade bir sayfa yapısı tercihi olduğu, renkli yapıya sadece fotoğraflarda yer verdiği ve siyah – beyaz renk baskınlığı görülmektedir. Türkiye’nin toplumsal birlik ve beraberliğine yönelik son yılların en önemli provokatif olaylarından biri olan “Kobani Olayları” (7 Ekim 2014) ise 1 aylık inceleme sürecinde haberlerde fotoğrafın en fazla kullanıldığı olay olmuştur.

3.6.5. Süreç İle İlgili Haberlerde Hükümete ve Fiili Kürt Siyasetine Dönük Tutumlar.

Çalışmada gazetelerin hükümete ve fiili Kürt siyasetine karşı tutumları ele alınmaktadır. Çalışma farklı ideolojik görüşlere sahip olan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin çözüm sürecinin en önemli aktörlerinden olan hükümet ve fiili Kürt siyasetine olan tutumlarını haberlerine nasıl yansıttığını, sürecin taraflarını destekleyip desteklemediklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Tablo 3. 6. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerinde Hükümete Karşı Tutumları.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
HÜKÜMETE KARŞI TUTUM	DESTEKLEYİCİ	-	9 10.34%	9 10.34%	69 79.32%	87 100% 13.74%
	KARŞIT	74 81.32%	3 3.30%	14 15.38%	-	91 100% 14.38%
	TARAFSIZ	98 21.54%	124 27.25%	147 32.31%	86 18.90%	455 100% 71.88%
	TOPLAM	172 27.18%	136 21.48%	170 26.86%	155 24.48	633 100%

Tablo 3.6.'da Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin çözüm sürecinin başlangıcı, bitişi ve kırılma noktaları olarak saptanan olayların 1 aylık süreçlerinin incelendiği dönemde çıkan haberler üzerinden, hükümete karşı tutumları ele alınmıştır. Bu süreçte gazeteler haberlerinde büyük oranda tarafsız kalmayı seçerken, hükümete yönelik karşıt haber sayısı, destek haber sayısından daha fazla olmuştur.

Hükümete karşıtlığı net olarak bilinen Cumhuriyet gazetesinin bunu haberlerine de yansıttığı görülmektedir. Çözüm sürecine çok sıcak bakmamakla birlikte, hükümeti destekleyen hiçbir habere yer vermediği görülen Cumhuriyet gazetesinin, hükümete en fazla karşıt haber yapan gazete olduğu da göze çarpmaktadır. Bu süreçte Sabah gazetesinin ise hükümete desteğinin net olarak sürdüğü yorumlanabilir. Sabah gazetesi süreçle ilgili hükümete yönelik hiç karşıt haber yapmazken, destek haberini ise en fazla yapan gazete olmuştur. Göze çarpan bir diğer rakam ise haberlerinde genel olarak tarafsız kalmayı seçen Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin hükümete destek

konusunda aynı sayıda haber yapmaları olmuştur. Hükümete yönelik karşıt haber konusunda ise Milliyet gazetesi, Hürriyet gazetesinden daha fazla haber yapmıştır.

Tablo 3. 7. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberlerinde Fiili Kürt Siyasetine Dönük Tutumları.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
KÜRT SİYASETİNE KARŞI TUTUM	DESTEKLEYİCİ	17 43.59%	4 10.26%	7 17.95%	11 28.20%	39 100 6.20%
	KARŞIT	7 14.89%	13 27.66%	14 29.79%	13 27.66%	47 100% 7.47%
	TARAFSIZ	148 27.26%	119 21.92%	145 26.70%	131 24.12%	543 100% 86.33%
	TOPLAM	172 27.35%	136 21.62%	166 26.39%	155 24.64%	629 100%

Tablo 3.7’de Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin çözüm sürecinde Fiili Kürt Siyasetine karşı tutumları ele alınmıştır. Hükümete karşı tutum konusunda olduğu gibi Fiili Kürt Siyasetine karşı tutum konusunda da haberler büyük oranda tarafsız olarak yapılmıştır. Fiili Kürt Siyasetine destek ve karşıt olarak yapılan haber sayısının birbirine yakın olduğu görülmekle birlikte, destek verilmeyen hiçbir haber yapılmamıştır. Fiili Kürt Siyasetine en fazla destek haberi ise Cumhuriyet gazetesi yaparken, ikinci sırada Sabah gazetesi yer almaktadır. Hükümete karşı tutum konusundaki haberlerde oldukça zıt rakamlarla karşı karşıya gelen Sabah ve Cumhuriyet gazeteleri Fiili Kürt Siyasetine tutum konusunda, en fazla destek haber yapan iki gazete olmuştur. Çözüm sürecinde hükümetin muhatabının Fiili Kürt Siyaseti olması ve çözümün sürecine yönelik birlikte adım atmaları, hükümeti destekleyen Sabah

gazetesinin, bu sebeple Fiili Kürt Siyasetine olan destek haberlerini de arttırdığı söylenebilir.

3.6.6 Çözüm Süreci İle İlgili Haberlerin Sunum Şekli.

Medyanın en etkili organlarından birisi de basılı yayındır. Basılı yayınlarının da tirajı en yüksek olan türü gazetelerdir. Ülkemizde her kesime hitaben farklı ideolojik görüşleri benimseyen gazeteler bulunmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de siyasi gündemin gazeteler üzerinde etkisi vardır. Güç sahiplerinin güçlerini gazeteler üzerinden kullanması yadsınamaz bir gerçekliktir. Hassas bir siyasi olgu olan çözüm süreci ile ilgili gazete haberleri çalışmada “Olumlu”, “Olumsuz” ve “Tarafsız” olarak sunulmaktadır.

Tablo 3. 8. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Haberleri Sunumuna İlişkin Bulgular.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
HABERİN SUNUM ŞEKLİ	OLUMLU	15 8.53%	33 18.75%	31 17.61%	97 55.11%	176 100% 27.98%
	OLUMSUZ	64 59.26%	9 8.33%	31 28.71%	4 3.70 %	108 100% 17.17%
	TARAFSIZ	93 26.96%	94 27.25%	104 30.14%	54 15.65%	345 100% 54.85%
	TOPLAM	172 27.35%	136 21.62%	166 26.39%	155 24.64%	629 100%

Tablo 3.8’de Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin Çözüm Sürecinde haberi okuyucularına “Olumlu”, “Olumsuz” ve “Tarafsız” alt başlıkları altında nasıl sundukları ele alınmıştır. Gazeteler, haberleri yaparken kendi ideolojik

düşüncelerini yayın çizgilerine de yansıtabilmektedir. Çözüm Sürecine yönelik olarak araştırmaya konu gazeteler haberlerinde büyük oranda tarafsız kalmayı seçmişlerdir. Sürece yönelik olumlu yapılan haber sayısı, olumsuz haber sayısından daha fazladır. En fazla olumlu haber Sabah gazetesi tarafından yapılırken, en az olumlu haber Cumhuriyet gazetesi tarafından yapılmıştır. Tabloda göze çarpan diğer bir unsur da, hükümete yönelik hiç karşıt haber yapmayan Sabah Gazetesi'nin süreci olumsuz sunan, 4(%3.70) haber yapması olmuştur.

3.6.7 Çözüm Sürecinin Haberlerde İsimlendirilmesi.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde “Kürt Sorunu” olarak tanımlanan ve yıllardır farklı girişimlerle çözüme kavuşturulmaya çalışılan bu sorun her dönemde farklı isimlerle kamuoyunun gündemine getirilmiştir. Problemin çözümü açısından en sistematik ve kapsamlı barış girişimi olarak kayda geçen çözüm süreci, çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı günden bu yana “Kürt Açılımı”, “Demokratik Açılım”, “Barış Süreci”, “Kürt Sorunu”, “İmralı Süreci”, “Güneydoğu Sorunu”, “Silahsızlanma” gibi isimlendirilmiştir. Çalışmada gazetelerde süreçle ilgili haberler yer alırken haber metinlerinde, sürece yönelik hangi tanımlamanın kullanıldığı incelenmiştir.

Tablo 3. 9. Haberlerde Sürecin İsimlendirme Şekline İlişkin Bulgular.

SÜRECİN TANIMI	ÇÖZÜM SÜRECİ	DEMOKRATİK AÇILIM	KÜRT AÇILIMI	BARIŞ SÜRECİ	SİLAHSIZLANMA	KÜRT SORUNU	DiĞER	TANIMLAMA YOK	TOPLAM
CUMHURİYET	38 23.89%	3 9.99%	28 32.94%	5 23.82%	1 100%	13 38.23%	44 27.52%	38 27.53%	170 27.07%
HÜRRİYET	33 20.75%	12 40.01%	13 15.29%	7 33.33%		4 11.75%	28 17.52%	39 28.26%	136 21.65%
MİLLİYET	45 28.30%	3 9.99%	32 37.66%	3 14.28%		12 35.29%	39 23.37%	33 23.93%	167 26.59%
SABAH	43 27.06%	12 40.01%	12 14.11%	6 28.57%		5 14.73%	49 31.59%	28 20.28%	155 24.69%
TOPLAM	159 100% 25.31%	30 100% 4.77%	85 100% 13.53%	21 100% 3.34%	1 100% 0.15%	34 100% 5.41%	160 100% 25.47%	138 100% 21.79%	628 100%

Tablo 3.9’da Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin haberlerde Çözüm sürecini ne olarak isimlendirdiği analiz edilmiştir. Analizde Çözüm sürecinin nasıl isimlendirildiği ile ilgili alt başlıklar, “Çözüm Süreci”, “Demokratik Açılım”, “Kürt Açılımı”, “Barış Süreci”, “Silahsızlanma”, “Kürt Sorunu”, “Diğer” ve “Tanımlama yok” alt başlıkları olarak belirlenmiştir. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinden analiz edilen haberlerin 159(%25.31)’unda “Çözüm Süreci”, 30(%4.77)’unda “Demokratik Açılım”, 85(%13.53)’inde “Kürt Açılımı”, 21(%3.34)’inde “Barış Süreci”, 1(%0.15)’inde “Silahsızlanma”, 34(%5.41)’ünde “Kürt Sorunu” 160(%25.47) olarak isimlendirilmiştir. Ayrıca haberlerin 138(%21.79)’i ise “Tanımlama yok” olarak kodlanmıştır.

. Çalışmada incelenen haberlerde en fazla “Diğer” başlığı olarak isimlendirilen süreçte, onu ikinci olarak, en fazla “Çözüm Süreci” tanımlaması takip etmiştir. Haberlerde en az ise, “Silahsızlanma” tanımlaması kullanılmıştır.

3.6.8 Terör Saldırılarının Gazetelerde Haber Olma Durumu.

Kitle iletişim araçlarını geniş ağından faydalanmak isteyen terör örgütleri saldırılarını medya merkezli olarak organize edip daha çok ses getirmeyi hedeflemektedir. Terör örgütleri ideolojileri doğrultusunda gerçekleştirdikleri eylemlerin etkisini, ulusal ve uluslararası basında haber olma durumuna göre ölçmektedir. Bu nedenle ideolojilerinin propagandasını yapmak için kolay, masrafsız ve etkili araç olarak medyayı tercih etmektedirler. Terör haberleri gazeteler içinde önem arz etmektedir. Çalışmada ismi geçen gazeteler ideolojileri doğrultusunda çözüm sürecini kendi pencerelerinden yorumlayarak okurlarını bilgilendirmektedir. Bu noktada çalışmada gazetelerde terör saldırılarının ana sayfalarda yer verilip verilmediği incelenmiştir.

Tablo 3. 10. Gazetelerde Terör Saldırılarının Haber Olmasına İlişkin Bulgular.

		GAZETELER				
		CUMHURİYET	HÜRİYET	MİLLİYET	SABAH	TOPLAM
SALDIRI OLAYI OLUP OLMADIĞI	SALDIRI YOK	141 26.91%	115 21.95%	135 25.76%	133 25.38%	524 100% 74.96%
	SİVİLLERE	9 45%	3 15%	2 10%	6 30%	20 100% 2.86%
	GÜVENLİK GÜÇLERİNE	33 24.09%	33 24.09%	41 29.93%	30 21.89%	137 100% 19.60%
	SİVİLLERE VE GÜVENLİK GÜÇLERİNE	6 33.33%	3 16.67%	6 33.33%	3 16.67%	18 100% 2.58%
	TOPLAM	189 27.04%	154 22.03%	184 26.32%	172 24.61%	699 100%

Tablo 3.10 'da çözüm sürecinin başlangıcından bitişine kadar belirlenen ve sürecin kırılma noktaları olarak belirlenen olaylardan hemen sonraki 1 aylık süreçte, terör örgütü tarafından güvenlik güçlerine ya da sivillere yönelik saldırı olayına Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin ana sayfalarında yer verilip verilmediği ele alınmıştır. Analiz edilen saldırı olayının alt başlıkları “Saldırı Yok”, “Sivillere”, “Güvenlik Güçlerine” ve “Sivillere Ve Güvenlik Güçlerine” olarak belirlenmiştir.

2009 yılında başlatılan çözüm sürecinde PKK'nın gerek güvenlik güçlerine gerekse sivillere yönelik saldırılarını durdurmadığı görülmektedir. Çalışmaya konu edilen olaylardan sonraki 1 aylık incelemelerde, gazetelerin ana sayfasında sivillere yönelik olarak toplamda 20, güvenlik güçlerine yönelik olarak da 137 saldırı haberi yer almıştır.

3.7. Çözüm Sürecinin Kırılma Noktalarındaki Haber Analizleri

Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden biri olan çözüm süreci hükümet ile fiili Kürt siyaseti arasında bir iç politika meselesi olarak yoğun bir şekilde gündeme alınmış ve fiili olarak başlangıcından bitişine kadar birçok badire atlatmıştır. Süreci etkileyen dinamiklerde meydana gelen değişimler ve ülkenin siyasal yaşamındaki hareketler sürecin gidişatını etkilemiştir. Ilıman bir ortamda başlayan süreç siyasal iklimde meydana gelen değişimler sonucunda sert bir hal almış ve bu sertlik siyasi liderlerin söylemlerinde ve gazete haberlerinde ortaya çıkmıştır.

3.7.1. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreçle İlgili Haber Sayıları.

Çalışmada çözüm sürecinin fiili olarak başlangıç tarihi olan 29 Temmuz 2009'dan, bitiş olan 25 Temmuz 2015'e kadar geçen aralıkta, Habur Olayı, Reşadiye Saldırısı, PKK'lıların Tutuklanması, Uludere Olayı, İmralı Süreci, Nevruz Kutlamaları, Kobani Olayları, Dolmabahçe Görüşmeleri gibi süreci sekteye uğratan kırılma noktaları ile ilgili haberler incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin "Çözüm Sürecinin Başlangıcı" ve "Çözüm Sürecinin Bitişi" arasındaki kırılma noktaları ile ilgili habere yer verilip verilmediğine bakılmıştır.

Tablo 3. 11. Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin Çözüm Süreci Kırılma Noktalarında Habere Yer Verip Vermediğine İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		CUMHURİYET		HÜRRİYET		MİLLİYET		SABAH	
		VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK
HABERE YER VERİLİP VERİLMEDİĞİ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	25 80,80%	6 19,20%	20 64,50%	11 35,50%	29 93,60%	2 6,40%	23 74,20%	8 25,80%
	Habur Olayı	16 51,60%	15 48,40%	11 35,50%	20 64,50%	19 61,3	12 38,70%	15 48,40%	16 51,60%
	Reşadiye Saldırısı	13 41,80%	18 58,20%	6 19,6	25 80,40%	8 25,80%	23 74,20%	9 29,10%	22 70,90%
	PKK'lıların Tutuklanması	14 45,20%	17 54,80%	12 38,70%	19 41,30%	14 45,10%	17 54,90%	12 38,70%	19 41,30%
	Uludere Olayı	14 45,20%	17 54,80%	12 38,70%	19 41,30%	6 19,30%	25 80,70%	9 29,10%	22 70,90%
	İmralı Süreci	16 51,60%	15 48,40%	13 41,80%	18 58,20%	15 48,40%	16 51,60%	19 61,30%	12 38,70%
	Nevruz Kutlamaları	26 83,90%	5 16,10%	19 61,30%	12 38,7	23 74,20%	8 25,80%	26 83,90%	5 16,10%

Tablo 3.11. (Devamı)

		GAZETELER							
		CUMHURİYET		HÜRRİYET		MİLLİYET		SABAH	
		VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK
HABERE YER VERİLİP VERİLMEDİĞİ	Kobani Olayları	25 80,80%	6 19,20%	25 80,80%	6 19,20%	26 83,90%	5 16,10%	20 64,50%	11 35,50%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	14 45,20%	17 54,80%	11 35,50%	20 64,50%	16 51,60%	15 48,40%	17 54,80%	14 45,20%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	26 83,90%	5 16,10%	25 80,80%	6 19,20%	28 90,30%	3 9,70%	22 70,90%	9 29,10%
	TOPLAM Kobani Olayları	189 60,90%	121 39,10%	155 50%	155 50%	184 59,40%	126 40,6%	172 55,50%	138 44,50%
		25	6	25	6	26	5	20	11

Tablo 3.11’de gazetelerde kırılma noktaları ile ilgili habere yer verilip verilmediğinin alt başlıkları olarak “Var”, “Yok” belirlenmiştir. Çözüm Süreci ile ilgili gazetelerde yer alan toplam haber sayısının oranları birbirine yakın olmakla birlikte en fazla haberi Cumhuriyet gazetesi yapmıştır. Olaylar bazında bakıldığında ise Cumhuriyet gazetesinde, “Çözüm Sürecinin Bitişi” (26-%83,9) ve “Nevruz Kutlamaları” (26-%83,9)” en fazla haberleştirilen olaylar olmuştur. Hürriyet gazetesi ise en fazla “Çözüm Sürecinin Bitişi” (25-%80,8) ve “Kobani Olayları” nı (25-%80,8) ana sayfasından okuyucularına duyurmuştur. Milliyet gazetesi “Çözüm sürecinin başlangıç” (29-%93,6) ve “Çözüm Sürecinin bitiş” (28-%90,3) olaylarını 1 aylık sürecin neredeyse tamamında haber yapmıştır. Sabah gazetesi ise okuyucuları ile en fazla “Nevruz Kutlamaları” ndan (26-%83,9) sonra süreçle ilgili haber paylaşmıştır. Gazeteler tarafından en az Çözüm Süreci haberi Tokat’ın Reşadiye ilçesinde PKK’nın gerçekleştirdiği eylem sonucunda 7 askerin şehit olduğu, “Reşadiye Saldırısı” sonrası yapılmıştır. Belirlenen olaylardan sonra incelenen 1 aylık zaman süresince gazetelerin Çözüm Süreci ile ilgili haberlere büyük oranda yer verdiği görülmektedir.

3.7.2. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Çözüm Süreci Haberlerinin Başlık Türü.

Gazete başlıkları, haber yazarı veya gazete editörüne göre haberin en önemli yanını ortaya koyan metinlerdir. Gazete başlıklarının başta gelen görevi, haberi okura özetlemek, okurun ilgisini çekmek, okura bir bakış açısı yaratmak, okurun haberi

gazetenin kontrol ettiği odak noktalarından görmesini sağlamaktır. Çalışmada kırılma dönemlerinde çözüm süreci ile ilgili haberlerde farklı ideolojilere sahip Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin olaylar karşısında okurlarını etkilemek ve haberin içeriğinin okunmasına karar vermede önemli bir unsur olan “Alıntı”, “Yorumlayıcı”, “Betimleyici”, “Bilgi Verici” ve “Soru İfadesi” başlık türleri kullanılmıştır.

Tablo 3. 12. Cumhuriyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular.

		CUMHURİYET					
		ALINTI	BETİMLEYİCİ	YORUMLAYICI	BİLGİ VERİCİ	SORU İFADESİ	DİĞER
HABER KONUSUNA GAZETEDE VERİLEN BAŞLIK TÜRÜ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	9 36%	3 12%	12 48%	1 4%		
	Habur Olayı	3 18.75%		10 62.5%	2 12.5%	1 6.25%	
	Reşadiye Saldırısı	5 38.5%		7 53.8%	1 7.7%		
	PKK’lıların Tutuklanması	2 28.6%		5 71.4%			
	Uludere Olayı	4 28.4%		6 42.8%	3 21.6%	1 7.2%	
	İmralı Süreci	4 28.6%		8 57.2%	2 14.2%		
	Nevruz Kutlamaları	7 27.1%		16 61.5%	2 7.6%	1 3.8%	
	Kobani Olayları	4 16%		17 68%	4 16%		
	Dolmabahçe Görüşmeleri	3 21.4%		11 78.6%			
	Çözüm Sürecinin Bitişi	5 27.7%		12 66.7%		1 5.6%	
	TOPLAM	46 26.7%	3 1.8%	104 60.4%	15 8.7%	4 2.4%	

Tablo 3.12’de, haber konusuna göre gazetelerde verilen başlık türü incelediğinde, Cumhuriyet gazetesinin kırılma noktalarında incelenen 1 aylık zaman

dilimindeki haberlerinde daha çok yorumlayıcı başlığa (104-%60.4) yer verdiği görülmüştür. Bu da Cumhuriyet gazetesinin olayları daha çok kendi perspektifinden değerlendirerek okuyucuya sunduğu şeklinde yorumlanabilir. Bir diğer başlık türü olan alıntı başlık 46(%26.7) haberde kullanılmıştır. Bunu sırayla Bilgi verici (15-%8.7), soru ifadesi (4-%2.4), betimleyici başlık türleri (3-%1.8) takip etmektedir. Cumhuriyet Gazetesinin “Kobani olayları”ndan sonra yapılan haberlerde daha çok yorumlayıcı başlık türü kullanıldığı görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin AK Parti’ye karşıt duruşu kullandığı haber diline ve başlıklarına yansımıştır. Yapılan haberlerde özellikle dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan da sıkça eleştirilmiştir.

Tablo 3. 13. Hürriyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular.

		HÜRRİYET					
		ALINTI	BETİMLEYİCİ	YORUMLAYICI	BİLGİ VERİCİ	SORU İFADESİ	DİĞER
HABER KONUSUNA GAZETEDE VERİLEN BAŞLIK TÜRÜ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	8 40%	1 5%	10 50%	1 5%		
	Habur Olayı	6 54.8%		4 36.4%		1 9.1%	
	Reşadiye Saldırısı	3 50.01%		2 33.33%	1 16.66%		
	PKK’lıların Tutuklanması	5 71.4%		2 28.6%			
	Uludere Olayı	4 36.35%		2 18.2%	4 36.35%	1 9.1%	
	İmralı Süreci	5 41.6%		5 41.6%	2 16.8%		
	Nevruz Kutlamaları	11 55%		4 20%	5 25%		
	Kobani Olayları	4 16%	1 4%	10 40%	9 36%	1 4%	
	Dolmabahçe Görüşmeleri	9 81.8%		1 9.1%	1 9.1%		
	Çözüm Sürecinin Bitişi	9 64.3%		4 28.5%	1 7.2%		
	TOPLAM	64 46.7%	2 1.5%	44 32.1%	24 17.5%	3 2.2%	

Tablo 3.13’de haber konusuna göre gazetelerde verilen başlık türü incelediğinde, Hürriyet gazetesinin incelenen kırılma noktaları ile ilgili haberlerinde daha çok alıntı başlığa (64-%46.7) yer verdiği görülmüştür. Hürriyet gazetesi haberleri verirken özellikle liderlerin ve sürecin muhataplarının konuşmalarından alıntılar yaparak haberlerini okuyucusuna sunmuştur. Haberlerdeki açıklamaları tırnak içi ifadelerle başlığına taşıyan Hürriyet gazetesinde, bir diğer başlık türü olan yorumlayıcı başlık 44(%31.1) haberle alıntı başlıktan hemen sonra gelmektedir. Hürriyet gazetesinde yer verilen haberlerde, bilgi vermek adına sadece bir ana başlığa yer verilmiş, açıklama gerektiren kısımlarda alt başlıklara anlatım kolaylığı sağlamak adına yer verilmiştir. Hürriyet gazetesinin başlık türü ile ilgili “Çözüm Sürecinin başlangıcı” ve “ Kobani Olayları” ile ilgili haberlerde en fazla yorumlayıcı başlık türü kullanıldığı görülmektedir

Tablo 3. 14. Milliyet Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular.

		MİLLİYET				
		ALINTI	BETİMLEYİCİ	YORUMLAYICI	BİLGİ VERİCİ	SORU İFADESİ
HABER KONUSUNA GAZETEDE VERİLEN BAŞLIK TÜRÜ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	14 42.3%	2 6.9%	8 33.6%	2 6.9%	3 10.3%
	Habur Olayı	3 15.8%	2 10.5%	10 52.6%	3 15.8%	1 5.3%
	Reşadiye Saldırısı	2 25%		4 50%	1 12.5%	1 12.5%
	PKK’lıların Tutuklanması	1 12.5%	1 12.5%	3 37.5%	3 37.5%	
	Uludere Olayı	2 33.33%		4 66.66%		
	İmralı Süreci	8 57.1%		5 35.7%	1 7.2%	
	Nevruz Kutlamaları	13 56.6%		7 30.5%	3 12.9%	
	Kobani Olayları	15 57.7%	1 3.9%	5 19.2%	5 19.2%	
	Dolmabahçe Görüşmeleri	9 53.35%		5 33.33%	1 6.66%	1 6.66%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	11 64.6%		4 23.6%	2 11.8%	
	TOPLAM	78 46.9%	6 3.6%	55 33.2%	21 12.7%	6 3.6%

Tablo 3.14’de haber konusuna göre gazetelerde verilen başlık türü incelediğinde, Milliyet gazetesinin kırılma noktaları ile ilgili haberlerinde daha çok alıntı başlığa (78-%46.9) yer verdiği görülmüştür. Bir diğer başlık türü olan yorumlayıcı başlık (55-%33.2) alıntı başlıktan hemen sonra gelmektedir. Bunu sırayla Bilgi Verici (21-%12.7), soru ifadesi (6-%3.6), betimleyici başlık türleri (6-%3.6)takip etmektedir. Siyasi çizgi olarak ortada duran Milliyet gazetesi haberlerinde ve haber başlıklarında ne tam destekleyen, ne de tam karşıt olarak duruş belirtmemiş, metinlerinde konu ile ilgili yapılan açıklamaları, söylemleri vermiştir. Bu da analizin sonuçlarına yansımış ve Milliyet gazetesi haberlerini en çok alıntı başlık türünü kullanarak okuyucusuna sunmuştur.

Tablo 3. 15. Sabah Gazetesinin Çözüm Süreci Kırılma Dönemlerindeki Haberlerinde Kullandığı Başlık Türlerine İlişkin Bulgular.

		SABAH				
		ALINTI	BETİML EYİCİ	YORUM LAYICI	BİLGİ VERİCİ	SORU İFADESİ
HABER KONUSUNA GAZETEDE VERİLEN BAŞLIK TÜRÜ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	6 25.7%	3 12.9%	13 57.1%		4.3%
	Habur Olayı	6 40.9%	1 6.7%	4 26.6%	4 26.6%	
	Reşadiye Saldırısı	1 11.1%		3 33.3	5 55.5%	
	PKK’lıların Tutuklanması	4 57.1%	1 14.3%	1 14.3%	1 14,30%	
	Uludere Olayı	3 33.3%		3 33.3%	3 33.3%	
	İmralı Süreci	10 58.8%		6 35.3%	1 5.9%	
	Nevruz Kutlamaları	11 42.4%		14 53.8	1 3.8%	
	Kobani Olayları	10 36.8%	1 5.3%	7 52.6%	1 5.3%	
	Dolmabahçe Görüşmeleri	9 52.9%		6 35.3%	2 11.8%	
	Çözüm Sürecinin Bitişi	7 53.8%		6 46.2%		
TOPLAM		67 43.2%	6 3.8%	63 40.7%	18 11.6%	1 0.7%

Haber konusuna göre gazetelerde verilen başlık türü incelediğinde, Sabah gazetesinin kırılma noktaları ile ilgili haberlerinde daha çok alıntı başlığa (67-%43.2) yer verdiği görülmüştür. Bir diğer başlık türü olan yorumlayıcı başlık (63-%40.7) alıntı başlıktan hemen sonra gelmektedir. Tüm haberlerinde hükümete desteğini açıkça hissettiren Sabah gazetesinde haber başlıkları da süreci destekleyen şekilde okuyucu ile paylaşılmıştır. Sabah Gazetesinde hem alıntı hem de yorumlayıcı başlık türünde “Nevruz Kutlamaları” en fazla haber yapılan olay olarak görülmektedir.

3.7.3. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Süreçle İlgili Haberlerin Konumu.

Gazeteler, kırılma dönemlerinde çözüm süreci ile ilgili haberleri önem derecesine göre ana sayfasında konumlandırmaktadır. Gündemdeki konunun, ilgili gazetenin hangi konumunda yer aldığı analiz edilerek gazetenin olay karşısındaki tutumu belirlenmektedir. Kırılma döneminde çözüm süreci ile ilgili haberler gazetenin vitrini olarak kabul edilen ana sayfada, “Manşet”, “Sürmanşet”, “Sayfanın Eteği” ve “Yan Sütun” olarak konumlandırılmaktadır.

Tablo 3. 16. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Süreç İle İlgili Haberlerin Konumuna İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		CUMHURİYET				HÜRRİYET			
		MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANI N ETEĞİ	YAN SUTUN	MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANI N ETEĞİ	YAN SUTUN
HABERİN GAZETEDeki KONUMU	Çözüm Sürecin Başlangıcı	9 36%	4 16%	6 24%	6 24%	3 15%	4 20%	8 40%	5 25%
	Habur Olayı	4 24.9%	2 12.5%	5 31.3%	5 31.3%	6 54.5%	1 9.1%	4 34.4%	
	Reşadiye Saldırısı	6 46.1%	1 7.7%	4 30.8%	2 15.4%	3 50.2%	1 16.6%	1 16.6%	1 16.6%
	PKK’lıların Tutuklanması	4 57.2%			3 42.8%	6 85.7%		1 14.Mar	
	Uludere Olayı	6 42.8%	1 7.2%	2 14.Nis	5 35.6%	4 36.4%	1 9.1%	4 36.4%	2 18.2%

Tablo 3.16. (Devamı)

		GAZETELER							
		CUMHURİYET				HÜRRIYET			
		MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANI NETEĞİ	YAN SUTUN	MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANI NETEĞİ	YAN SUTUN
HABERİN GAZETEDKİ KONUMU	İmralı Süreci	6 42.8%	16%	3 21.5%	5 35.7%	3 24.9%	1 8,30%	6 50.2%	2 16.6%
	Nevruz Kutlamaları	8 30.76%	2 7.72%	8 30.76%	8 30.76%	10 52.6%	1 5.2%	4 28.9%	4 28.95
	Kobani Olayları	8 32%	1 4%	3 12%	13 52%	10 40%	1 4%	9 36%	5 20%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	7 50.1%		2 14.2%	5 35.7%	2 18.2%		2 18.2%	7 63.6%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	13 72.5%	1 5.5%	1 5.5%	3 16.5%	4 28.6%		4 28.6%	6 42.8%
	TOPLAM	71 41.3%	12 6.9%	34 19.9%	55 31.9%	51 37.5%	10 7.3%	43 31.6%	32 23.6%

Tablo 3.16’da haberin gazetede konumuna bakıldığında Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin Çözüm süreci ile ilgili olarak haberlerini en fazla manşet haber olarak okuyucularına sunduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi en fazla “Çözüm Sürecinin bitişi” olayını 1 aylık süreçte manşet haber olarak yaparken, “Habur olayı” ve “PKK’lıların tutuklanması” olayını ise en az olarak manşet haber yapmıştır. Cumhuriyet gazetesi haberlerini ana sayfa da konumlandırırken en az haberi de sürmanşetten duyurmuştur. Hürriyet gazetesinde ise, “Nevruz Kutlamaları ve” Kobani Olayları” en fazla manşet habere konu olan olaylar olarak görülmektedir. “Dolmabahçe Görüşmeleri”, Hürriyet gazetesinde en az manşet haber olarak yer almıştır. Hürriyet gazetesi de, Cumhuriyet gazetesi gibi haberlerini ana sayfa da konumlandırırken en az haberi sürmanşetten okuyucularına ulaştırmıştır.

Tablo 3. 17. Kırılma Dönemlerinde Milliyet ve Sabah Gazetelerinde Süreç İle İlgili Haberlerinin Konumuna İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		MİLLİYET				SABAH			
		MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANIN ETEĞİ	YAN SUTUN	MANŞET	SÜRMANŞET	SAYFANIN ETEĞİ	YAN SUTUN
HABERİN GAZETEDEKİ KONUMU	Çözüm Sürecin Başlangıcı	9 31,20%	3 10,30%	6 20,60%	11 37,90%	11 47,80%	5 21,70%	5 21,70%	2 8,80%
	Habur Olayı	11 57,90%		3 15,80%	5 26,30%	9 60%		2 13,40%	4 26,80%
	Reşadiye Saldırısı	2 25%	3 37,50%	1 12,50%	2 25%	4 44,50%	2 22,20%	2 22,20%	1 11,10%
	PKK'lıların Tutuklanması	4 50%	2 25%	2 25%		2 28,55%	1 14,25%	2 28,55%	2 28,55%
	Uludere Olayı	3 50%	1 12,50%		2 37,50%	5 55,60%		1 11,10%	3 33,30%
	İmralı Süreci	6 42,80%		3 21,5%	5 35,70%	9 52,90%	3 17,50%	4 23,50%	1 6,10%
	Nevruz Kutlamaları	11 47,80%	1 4,40%	6 26,10%	5 21,70%	13 49,90%	4 15,40%	6 23,20%	3 11,50%
	Kobani Olayları	9 34,60%	1 3,80%	8 30,80%	8 30,80%	8 42,10%	1 5,30%	9 47,30%	1 5,30%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	3 18,70%		1 6,30%	12 75%	8 47,20%		6 35,4	3 17,40%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	9 52,90%		3 17,70%	5 29,40%	10 76,90%		2 15,40%	1 7,70%
	TOPLAM	67 40,40%	11 6,60%	33 19,90%	55 33,10%	79 50,90%	16 10,40%	39 25,20%	21 13,50%

Tablo 3.17’de haberin gazetede konumuna bakıldığında Milliyet ve Sabah gazeteleri olayları en fazla manşet haber olarak yayınlamışlardır. Cumhuriyet, Hürriyet ve Milliyet gazeteleri ile kıyaslandığında Çözüm Süreci ile ilgili en fazla manşet haberi Sabah gazetesinin yaptığı görülmektedir. Gazeteler için vitrin olarak kabul edilen ana sayfada okuyucu tarafından en fazla dikkat çeken manşet haber olarak, Milliyet gazetesinde “ Habur olayı” ve “ Nevruz Kutlamaları”, Sabah Gazetesinde ise Çözüm Sürecinin başlangıcı” ve “ Nevruz kutlamaları” olmuştur. Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde olduğu gibi Milliyet ve Sabah gazeteleri de haberlerini okuyucuları ile paylaşırken en az haberi sürmanşetten vermişlerdir.

3.7.4. Kırılma Dönemlerinde Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanma Durumu.

Gazete haberlerinde okura metnin yanında bir görsel malzeme sunulmaktadır. Çünkü okur görsel bir malzeme ile desteklenen haberi daha kolay ve hızlı algılar. İyi fotoğrafla desteklenmiş bir haber, gazetenin baş sayfasında yer alabilirken fotoğrafsız bir haber gazetenin arka sayfalarında yer alır veya hiç kullanılmaz. Bu nedenle haberi destekleyen fotoğrafın haber metni gibi ciddiyetle ele alınması gerekmektedir. Haber fotoğrafında amaç, insanın içinde bulunduğu durumun özünü yakalayabilmek ve bunu onu görenlere ileterek, onların zihinlerinde kuşku kalmamasını sağlamaktır. İyi bir haber fotoğrafı, haberin özünü yansıtmalıdır. Bu bağlamda çalışmada Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinin kırılma dönemlerinde çözüm süreci ile ilgili haberlerde görsel kullanıp kullanmadığı incelenmiştir.

Tablo 3. 18. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerinin Süreç İle İlgili Haberlerde Görsel Kullanıp Kullanmadığına İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		CUMHURİYET		HÜRRİYET		MİLLİYET		SABAH	
		VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK
HABERDE GÖRSEL KULLANIMI	Çözüm Sürecin Başlangıcı	11 44%	14 56%	17 85%	3 15%	23 79, 1 %	6 20, 9 %	18 81,80%	5 18,20%
	Habur Olayı	9 56,25%	7 43,75%	8 72,70%	3 27, 3%	17 89,40%	2 10,60%	14 93,30%	1 6,70%
	Reşadiye Saldırısı	7 53,80%	6 46,20%	6 100%		7 87,50%	1 12,50%	8 88,80%	1 11,20%
	PKK'lıların Tutuklanması	4 57,12%	3 42,84%	7 100%		8 100%		7 100%	
	Uludere Olayı	8 57,12%	6 42,84%	8 72,70%	3 27,30%	6 100%		8 88,80%	1 11,2
	İmralı Süreci	5 35,70%	9 64,30%	9 74,90%	3 25,10%	11 78,50%	3 21, 5 %	14 82,30%	3 17,70%
	Nevruz Kutlamaları	10 38,40%	16 61.6 %	14 73,60%	5 26,40%	17 73,90%	6 26,10%	18 69,20%	8 30,80%
	Kobani Olayları	16 64%	9 36%	23 92%	2 8%	18 69,20%	8 30,80%	17 89,40%	2 10,60%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	9 64,30%	5 35,70%	9 81, 8 %	2 18,20%	12 75%	4 25%	14 82,30%	3 16,70%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	10 55, 5 %	8 44,50%	11 78,50%	3 21,50%	13 76,40%	4 23,60%	12 92,30%	1 7,70%
	TOPLAM	89 51,74%	83 48,26%	112 82,30%	24 17,70%	132 79,50%	34 20, 5%	130 83,80%	25 16,20%

Tablo 3.18’de fotoğraf, grafik, resim, çizim gibi haberde görsel kullanımı ele alınmıştır. Gazetelerin ana sayfadan haberleri verirken ne oranda fotoğraf kullandığı, haberi ya da olayları görsel ifadelerle destekleyip desteklemediğini öğrenmek amacıyla oluşturulan bu tabloda gazetelerin büyük oranda haberlerde fotoğraf kullandığı görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi toplamda 89(%51.74) haberde görsel kullanırken, 83 (%48.26) haberde görsel kullanmamıştır. Cumhuriyet gazetesi, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri ile kıyaslandığında haberlerinde görsel kullanımına en az yer veren gazete olarak ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan haberlerde görsel ifadelerle yer verilmekle birlikte, metin kullanımı daha baskın bir durumda olarak görülmektedir. Diğer gazetelere göre gazetenin görsellik anlamında yaklaşımı, siyah-beyaz fotoğraf yayınlamak şeklinde olup, haber metinlerinde görsel bombardıman yapmamayı tercih etmektedir. Cumhuriyet gazetesinin haber de görsel kullanımında liderlerin fotoğraflarını karikatürize ederek de kullandığı göze çarpmaktadır.

Hürriyet gazetesinde toplamda 112 (%82.3) haberde görsel kullanımı varken, Cumhuriyet gazetesinden sonra en az görsel yer veren gazete olmuştur. Hürriyet gazetesinin sayfa dizaynı renkli olup, kullanılan fotoğraflar da renklidir. Milliyet Gazetesi ise (132-%79,5) görsel malzeme adına, bu materyalleri en fazla kullanan gazete konumundadır. Gazetede en belirgin görsel malzeme, fotoğraf olmaktadır. Bunu destekleyici olarak, karikatür, patlak gibi unsurlar da Milliyet gazetesinin haberlerini süslemektedir.

Sabah gazetesi toplamda 130 (%83.8) haberde görsel kullanırken, Milliyet gazetesinin ardından en fazla görsel olarak malzeme kullanan ikinci gazete özelliğini taşımaktadır. Ana sayfada bol bol görsel malzeme verilmiş, bu sayede bir şekilde haberlere içerik kazandırılmaya çalışılmıştır. Sabah gazetesinde yer verilen fotoğrafların, daha çok hükümet yetkililerine ve sürecin siyasi muhataplarına yönelik olduğu görülmektedir.

Olaylar bazında bakıldığında ise en fazla görsel, “Kobani Olayları” sonrasında yapılan haberlerde olmuştur.

3.7.5. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerde Süreç İle İlgili Haberlerin Sunumu.

Haberler olayların, çıkarlara ve çıkarların çerçevelediği ideolojilere uygun olarak paketlenmesi ve bunların yorumlanması yoluyla yapılır. Bu yorumların kamuoyuna yansıtılması ise kitle iletişim araçlarıyla olur. Bu araçlardan en önde gelenlerinden biri de günlük yazılı basındır. Çözüm süreci ile ilgili haberlerin Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerine yansımaları dönemin siyasi iklimi gereği çeşitli değişimlere uğramıştır. Kırılma dönemlerinde gazetelerde çözüm süreci ile ilgili haberlerin sunum şekline ilişkin olarak olumlu, olumsuz ve tarafsız alt başlıkları belirlenmiştir.

Tablo 3. 19. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerde Süreç İle İlgili Haberlerin Sunumuna İlişkin Bulgular.

		GAZETELER											
		CUMHURİYET			HÜRRİYET			MİLLİYET			SABAH		
		Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız
HABERİN SUNUM ŞEKLİ	Çözüm Sürecin Başlangıcı	3 12%	15 60%	7 28%	9 45%	1 5%	10 50%	4 13,7 0%	9 31,1 0%	16 55,2 0%	14 60,8 0%	1 4,40 %	8 34,8 0%
	Habur Olayı	1 6,30 %	9 56,2 0%	6 37,5 0%	2 18,1 0%	2 18,1 0%	7 63,8 0%		11 57,9 0%	8 42,1 0%	7 46,7 0%		8 53,3 0%
	Reşadiye Saldırısı	1 7,70 %	7 53,8 0%	5 38,5 0%		1 16,7 0%	5 83,3 0%	2 25%		6 75%	2 22,2 0%		7 77,8 0%
	PKK'lıların Tutuklanması		3 42,9 0%	4 57,1 0%	3 42,8 0%	1 14,4 0%	3 42,8 0%		2 25%	6 75%	3 42,9 0%		4 57,1 0%
	Uludere Olayı		2 14,3 0%	12 85,7 0%	1 9,90 %		10 90,1 0%			6 100 %			9 100 %
	İmralı Süreci	2 14,3 0%		12 85,7 0%	5 41,7 0%		7 58,3 0%	6 42,9 0%	1 7,10 %	7 50%	16 94,1 0%		1 5,90 %
	Nevruz Kutlamaları		14 53,8 0%	12 46,2 0%	6 31,6 0%		13 68,4 0%	12 52,1 0%		11 47,9 0%	24 92,3 0%		2 7,70 %

Tablo 3.19. (Devamı)

		GAZETELER											
		CUMHURİYET			HÜRRİYET			MİLLİYET			SABAH		
		Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız	Olumlu	Olumsuz	Tarafsız
	Kobani Olayları	8 32%		17 68%	5 20%		20 80%	4 15,40%		22 84,60%	17 89,50 %		2 10,50 %
	Dolmabahçe Görüşmeleri		3 21,40 %	11 78,60 %	2 18,2		9 81,8	2 12,50%		14 87,50%	14 82,40 %		3 17,60 %
	Çözüm Sürecinin Bitişi		11 61,10 %	7 38,90 %		4 28,6	10 71,40%	1 5,80%	8 47,10 %	8 47,10%		3 23,10%	10 76,90 %
	TOPLAM	15 8,70 %	64 37,20 %	93 54,10 %	33 24,30 %	9 6,60 %	94 69,10%	31 18,70%	31 18,70 %	104 62,60%	97 62,60 %	4 2,60%	54 34,80 %

Haberin sunum şekli sorusunun analiz edildiği Tablo 3.19’da, Cumhuriyet gazetesinde “Tarafsız Haber” sayısı fazla olmakla birlikte, haberin okuyucuya sunumu açısından Cumhuriyet gazetesi süreçle ilgili en az olumlu haberi yapan gazete olarak görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi tarafından, “PKK’lıların Tutuklanması”, “Uludere Olayı”, “Nevruz Kutlamaları”, “Dolmabahçe Görüşmeleri” ve “Çözüm Sürecinin Bitişi” olaylarından sonra çözüm süreci ile ilgili hiç olumlu haber yapılmamıştır. Hükümete karşıt bir çizgide olan Cumhuriyet Gazetesi, “Çözüm Sürecinin Başlaması”ndan sonra ki 1 aylık sürede ise ana sayfasından yalnızca 3 olumlu, 15 olumsuz haber yapmıştır.

Hürriyet gazetesinin haberlerini tarafsız olarak sunduğu görülmektedir. Hürriyet gazetesi Türkiye için en önemli barış girişimlerinden biri olarak görülen, “çözüm sürecinin başlangıcı” ile ilgili yalnızca 1 olumsuz haber yapmıştır. Tabloda, Hürriyet gazetesinde “Çözüm Sürecinin Başlangıcı” olayından sonra süreçle ilgili olumlu haber sayısı fazlayken, destek haber sayısının süreç ilerledikçe kırılma noktalarıyla birlikte düştüğü göze çarpmaktadır. Milliyet gazetesinin ise büyük oranda tarafsız haber yaptığı

görülmekle birlikte, “olumlu” ve “olumsuz” haber sayısında ise aynı oranda okuyucularını bilgilendirmektedir. Milliyet gazetesi, “Habur Olayı”, “PKK’lıların Tutuklanması” ve “Uludere Olayı” ndan sonraki 1 aylık incelemede çözüm süreci ile ilgili ana sayfasında olumlu habere hiç yer vermemiştir. Hükümete olan desteğiyle bilinen Sabah gazetesinde ise en fazla olumlu haber yer almıştır. Sabah gazetesinin hükümetin girişimleri ile başlatılan Çözüm Sürecine desteği tüm haberlerinde görülmekle birlikte, “Çözüm Sürecinin Başlangıcı” 1, “Çözüm Sürecinin Bitişi” 3 haber olmak üzere, 4 haberde olumsuz olarak sunduğu Tablo 3.7.9’da yer almaktadır. Sabah gazetesi en fazla olumlu haberi ise, “Nevruz kutlamalarından” sonra yapmıştır. “Nevruz Kutlamaları” Silahlı direniş sürecinden, demokratik siyasi sürece kapının açıldığı halk ve basın tarafından Çözüm Sürecine desteğin en fazla verildiği olaylardan birisi olmuştur. Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri “Nevruz Kutlamaları” ndan sonra 1 aylık zamanda süreçle ilgili hiç karşıt habere yer vermemişlerdir.

3.7.6. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Hükümete ve Fiili Kürt Siyasetine Karşı Tutumları.

Gazeteler haberlerini okuyucularına sunarken kendi ideolojik düşüncelerini de haberlerine yansıtmaktadırlar. Hayatın hiçbir alanında mutlak bir tarafsızlık bulunmamaktadır. Basın ve onu vücuda getiren insanlar, yani medya çalışanları da mutlak anlamda tarafsız değildirler. Bu taraflılık belli ölçülerde haberlerin sunulmasında da etkisini göstermektedir. Çalışmada gazetelerin kırılma dönemlerinde çözüm süreci ile ilgili haberlerinde hükümete ve fiili Kürt siyasetine karşı tutumları “Destek”, “Karşıt”, “Tarafsız” alt başlıklarında incelenmiştir.

Tablo 3. 20. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Hükümete Karşı Tutumlarına İlişkin Bulgular.

		GAZETELER											
		CUMHURİYET			HÜRRİYET			MİLLİYET			SABAH		
		Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız
HÜKÜMETE KARŞI TUTUM	Çözüm Sürecin Başlangıcı		12 48%	13 52%	2 10%		18 90%	2 6,90%	4 13,80 %	23 79,30 %	8 34,80 %		15 65,20 %
	Habur Olayı		6 37,50 %	10 62,50 %	1 9,10%	1 9,1	9 81,80 %		8 34,8	15 65,20 %	3 20%		12 80%
	Reşadiye Saldırısı		9 69,20 %	4 30,80 %			6 100%			8 100%	1 11,10 %		8 88,90 %
	PKK'lıların Tutuklanması		1 14,30 %	6 85,70 %			7 100%		1 12,50 %	7 87,5	2 28,60 %		5 71,40 %
	Uludere Olayı		1 7,20%	13 92,80 %			11 100%			6 100%			9 100%
	İmralı Süreci		3 21,50 %	11 78,50 %	1 8,40%		11 91,60 %	1 7,20%		13 92,80 %	12 70,50 %		5 29,50 %
	Nevruz Kutlamaları		12 46,20 %	14 53,80 %	2 10,60 %		17 89,40 %	4 17,40 %		19 82,60 %	10 38,50 %		16 61,50 %
	Kobani Olayları		14 56%	11 44%	1 4%		24 96%	1 3,90%		25 96,10 %	15 78,90 %		4 21,10 %
	Dolmabahçe Görüşmeleri		7 50%	7 50%	1 9,1	1 9,1	9 81,80 %	1 6,25%	1 6,25%	14 87,50 %	12 70,50 %		5 29,50 %
	Çözüm Sürecinin Bitişi		9 50%	9 50%	1 7,10%	1 7,10 %	12 85,80 %			17 100%	6 46,20 %		7 53,80 %
	TOPLAM		74 43,10 %	98 56,90 %	9 6,60%	3 2,30 %	124 91,10 %	9 5,30%	14 8,30%	147 86,40 %	69 43,80 %		86 56,20 %

Hükümete karşı tutum sorusunun analiz edildiği Tablo 3.20’de, Cumhuriyet gazetesinde toplamda 98 (%56.9) tarafsız haber, 74 (43.1) karşıt haber yapılırken, sürece yönelik hükümeti destekleyici haber hiç yapılmamıştır.

Hürriyet ve Milliyet gazeteleri ise Hükümete yönelik tutum konusunda haberlerini daha çok “Tarafsız” olarak ana sayfalarından yayınlamışlardır. Hükümete yönelik destek haber konusunda iki gazetede aynı sayıda haberi okuyucusuna sunmaktadır. Hürriyet gazetesinde, “Reşadiye Saldırısı”, “PKK’lıların Tutuklanması” ve “ Uludere Olayı”, Milliyet gazetesinde ise, “ Habur Olayı”, “Reşadiye Saldırısı”, “PKK’lıların Tutuklanması”, “Uludere Olayı”, “Çözüm Sürecinin Bitişi” sonrasındaki 1 aylık süreçte Hükümete yönelik olarak hiç destek haberi yer almamaktadır.

Hükümeti destekleyici yönde en fazla haber Sabah gazetesinde yer alırken, gazete Çözüm süreci ile ilgili olarak hiçbir haberde Hükümeti eleştirmemiştir. Sabah gazetesi, Şırnak’ın Uludere ilçesine yakın Irak topraklarında Türk Hava Kuvvetleri’ne ait F-16 savaş uçaklarının bombardımanı sonucu 35 Kürt asıllı Türk vatandaşın hayatını kaybettiği, “Uludere Olayı”ndan sonra ise Hükümete yönelik olarak destek ve karşıt haber yapmamış, olayda haberlerini tarafsız olarak okuyucularına sunmayı seçmiştir.

Tablo 3. 21. Kırılma Dönemlerinde Gazetelerin Süreç İle İlgili Haberlerinde Fiili Kürt Siyasetine Olan Tutumların İlişkin Bulgular.

		GAZETELER											
		CUMHURİYET			HÜRRİYET			MİLLİYET			SABAH		
		Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız	Destek	Karşıt	Tarafsız
FİİLİ KÜRT SİYASETİNE KARŞI TUTUM	Çözüm Sürecin Başlangıcı	3 12%		22 88%			20 100%	1 3,50 %		28 96,50 %	3 13,10 %		20 86,90 %
	Habur Olayı	2 12,50 %	2 12,50 %	12 75%	1 9,10 %	2 18,2	8 72,70 %		2 10,60 %	17 89,40 %	1 6,70 %	1 6,70 %	13 86,60 %
	Reşadiye Saldırısı	2 15,40 %		11 84,60 %			6 100%			8 100%			9 100%
	PKK'lıların Tutuklanması	2 28,60 %		5 71,40 %			7 100%			8 100%	2 28,60 %		5 71,40 %
	Uludere Olayı	1 7,2		13 92,80 %			11 100%		1 16,60 %	5 83,40 %		2 22,20 %	7 77,80 %
	İmralı Süreci	3 11,50 %		11 78,50 %		1 8,40 %	11 91,60 %	2 14,30 %		12 85,70 %	3 17,7		14 82,30 %
	Nevruz Kutlamaları	1 3,90 %	3 11,50 %	22 84,60 %			19 100%	2 8,70 %		21 91,30 %	2 7,70 %	2 7,70 %	22 84,6
	Kobani Olayları	2 8%	1 4%	22 88%	2 8%	7 28%	16 64%	1 3,80 %	3 11,6	22 84,60 %		2 10,60 %	17 89,40 %
	Dolmabahçe Görüşmeleri		1 7,20 %	13 92,80 %	1 9,10 %	1 9,10 %	9 81,80 %	1 6,30 %	1 6,30 %	14 87,40 %		4 23,60 %	13 76,40 %
	Çözüm Sürecinin Bitişi	1 5,5%		17 94,50 %		2 14,3	12 85,70 %		7 41,20 %	10 58,80 %		2 15,40 %	11 84,60 %
	TOPLAM	17 9,80 %	7 4,20 %	148 86%	4 2,90 %	13 9,60 %	119 87,50 %	7 4,30 %	14 8,40 %	145 87,30 %	11 7,10 %	13 8,40 %	131 84,50 %

FKürt siyasetine karşı tutum sorusunun analiz edildiği Tablo 3.21’de, en fazla destek ve en az karşıt haberin Cumhuriyet gazetesi tarafından yapıldığı görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi Fiili Kürt Siyasetini destekleyici olarak sadece “Dolmabahçe Olayları” sonrasında haber yapmamıştır. Hürriyet ve Milliyet gazeteleri Hükümete yönelik tutum sorusunda olduğu gibi, Fiili Kürt Siyasetine yönelik olarak tutum

konusunda da birbirine yakın oranlarda destek ve karşıt haber yayınlamışlardır. Hürriyet gazetesi, “Çözüm Sürecinin Başlangıcı”, “Reşadiye Saldırısı”, “PKK’lıların Tutuklanması”, “Uludere Olayı” ve “Nevruz Kutlamaları”, Milliyet Gazetesi ise, “Reşadiye Saldırısı ve “PKK’lıların Tutuklanması” olaylarından sonraki 1 aylık haber incelemesinde Fiili Kürt Siyasetine dönük olarak hiç karşıt ve destek haber yapmamıştır. Çözüm sürecinde verdiği haberlerde hükümeti destekleyen Sabah gazetesi, sürecin muhataplarından Fiili Kürt Siyasetine olan desteğini de haberlerinde vermektedir. Sabah gazetesinin yalnızca “Reşadiye Saldırı” sonrasındaki haberlerinde “Destek” ve “Karşıt” haber yapmayıp, tarafsız kalmayı tercih ettiği görülmektedir.

3.7.7. Kırılma Dönemlerinde Gazeteler Tarafından Sürecin

İsimlendirilmesi.

Yıllardır ülkemizde can yakan ve derin izler bırakan terör sorununun çözümüne yönelik hükümetler tarafından girişimler denenmiş ve “Barış Süreci”, “Kürt Sorunu”, “Güneydoğu Sorunu”, “Kürt Açılımı”, “Çözüm Süreci” gibi farklı isimlendirmeler yapılmıştır. Çalışmada kırılma dönemlerinden sonra gazeteler tarafından haberlerde sürecin ne olarak isimlendirildiği incelenmiştir.

Tablo 3. 22. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular.

		CUMHURİYET									
		Çözüm süreci	Demokratik Açılım	Kürt Açılımı	Barış Süreci	G.Doğu Sorunu	İmralı Süreci	Silahsızlanma	Kürt Sorunu	Diğer	Tanımlama Yok
SÜRECİN NE OLARAK İSİMLENDİRİLDİĞİ	Çözüm Sürecinin Başlangıcı		1 3,85%	20 84,60%				1 3,85%	2 7,70%	1 3,85%	
	Habur Olayı		2 12,50%	5 31,25%						4 25%	5 31,25%
	Reşadiye Saldırısı			2 15,40%					7 53,80%	2 15,40%	2 15,40%
	PKK’lıların Tutuklanması			1 14,20%					2 28,60%	2 28,60%	2 28,60%
	Uludere Olayı										14 100%
	İmralı Süreci				2 16,66%				1 8,33%	9 75,01%	

Tablo 3.22. (Devamı)

		<i>CUMHURİYET</i>									
		Çözüm süreci	Demokratik Açılım	Kürt Açılımı	Barış Süreci	G.Doğu Sorunu	İmralı Süreci	Silansızlanma	Kürt Sorunu	Diğer	Tanımlama Yok
	Nevruz Kutlamaları	8 30,80%			1 3,80%					13 49,90%	4 15,50%
	Kobani Olayları	13 52%			1 4%					5 20%	6 24%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	5 35,20%			1 7,20%				1 7,20%	3 21,60%	4 28,40%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	12 66,90%								5 27,60%	1 5,50%
	TOPLAM	38 22,30%	3 1,80%	28 16,50%	5 2,90%			1 0,60%	13 7,60%	44 25,90%	38 22,30%

Tablo 3.22’de Cumhuriyet gazetesi tarafından çalışmaya konu olan haberlerde, sürecin ne olarak isimlendirildiği analiz edilmiştir. Gazetede, Diğer alt başlığında (Süreç, Çözüm, Açılım, Güneydoğu, Kardeşlik Projesi gibi) tanımlamalar aranmıştır. “Çözüm Süreci” tanımlaması en fazla tanımlama olarak tabloda göze çarpmaktadır. Cumhuriyet gazetesinin haberlerinde sürecin başladığı tarih aralığında “Kürt Açılımı” nı yoğunlukla kullandığı, “Nevruz Kutlamaları” olayından sonraki haberlerde ise “Çözüm Süreci” tanımlamasını kullandığı dikkat çekmektedir.

Tablo 3. 23. Kırılma Dönemlerinde Hürriyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline Bulgular.

		HÜRRİYET									
		Çözüm süreci	Demokratik Açılım	Kürt Açılımı	Barış Süreci	G.Doğu Sorunu	İmralı Süreci	Silahsızlanma	Kürt Sorunu	Diğer	Tanımlama Yok
SÜRECİN NE OLARAK İSİMLENDİRİLDİĞİ	Çözüm Sürecinin Başlangıcı		4 20%	13 65%						3 15%	
	Habur Olayı		5 45,40%							2 18,20%	4 36,40%
	Reşadiye Saldırısı		1 16,70%							1 16,70%	4 66,60%
	PKK'lıların Tutuklanması		2 28,57%						2 28,57%	2 28,57%	1 14,29%
	Uludere Olayı										11 100%
	İmralı Süreci	1 8,33%			1 8,33%				1 8,33%	9 75,01%	
	Nevruz Kutlamaları	10 52,60%			4 21,10%					4 21,10%	1 5,30%
	Kobani Olayları	10 40%			1 4%						14 56%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	7 63,60%							1 9,10%	1 9,10%	2 18,20%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	5 35,60%			1 7,20%					6 42,80%	2 14,40%
	TOPLAM	33 24,26%	12 8,82%	13 9,55%	7 5,14%				4 2,94%	28 20,58%	39 28,71%

Hürriyet gazetesinde çıkan haberlerde ise, “Tanımlama Yok” alt başlığı kullanılmaktadır. “Tanımlama Yok” alt başlığı haberlerde süreci tanımlayan hiçbir ifadenin bulunmaması nedeniyle oluşturulmuştur. Hürriyet gazetesinde ikinci sırada ise “Çözüm Süreci” tanımlaması yer almaktadır. Hürriyet gazetesi, “Çözüm Sürecinin Başlangıcı” nda, “Demokratik Açılım” tanımlamasını kullanırken, “İmralı Süreci” nden sonra ise “Çözüm Süreci” tanımlamasını haberlerinde sıklıkla kullanmıştır.

Tablo 3. 24. Kırılma Dönemlerinde Milliyet Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular.

		MİLLİYET									
		Çözüm süreci	Demokratik Açılım	Kürt Açılımı	Barış Süreci	G.Doğu Sorunu	İmralı Süreci	Silahsızlanma	Kürt Sorunu	Diğer	Tanımlama Yok
SÜRECİN NE OLARAK TANIMLANDIĞI	Çözüm Sürecin Başlangıcı			24 89,80 %					3 10,20 %	2 6,80%	
	Habur Olayı		3 15,80 %	8 42,10 %						2 10,50 %	6 31,60 %
	Reşadiye Saldırısı								3 33,33 %	3 33,33 %	3 33,33 %
	PKK'lıların Tutuklanması ¹								3 37,50 %	2 25%	3 37,50 %
	Uludere Olayı										6 100%
	İmralı Süreci				1 7,20 %				1 7,20%	12 85,60 %	
	Nevruz Kutlamaları	15 65,60 %			1 4,30 %				1 4,30%	4 17,20 %	2 8,60%
	Kobani Olayları	11 42,60 %			1 3,80 %					4 15,20 %	10 38,40 %
	Dolmabahçe Görüşmeleri	11 68,75 %							1 6,25%	3 18,75 %	1 6,25%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	8 47,20 %								7 41,10 %	2 11,70 %
	TOPLAM	45 29,94 %	3 1,79%	32 19,16 %	3 1,79 %				12 7,18%	39 23,35 %	33 19,76 %

Milliyet gazetesinde çıkan haberlerde sürecin ne olarak isimlendirildiğinin ele alındığı Tablo 3.24'de, haberlerde en fazla, "Çözüm Süreci" isimlendirmesini kullanıldığı görülmektedir. Milliyet gazetesinde de sürecin ilk başladığı dönemlerde en

fazla, “Kürt Açılımı” tanımlaması kullanırken, “Nevruz Kutlamaları” ve ondan sonraki olaylarla ilgili yapılan haberlerde “Çözüm Süreci” tanımlaması yer almıştır. Milliyet gazetesinde “Çözüm süreci” tanımlaması en fazla, “Dolmabahçe Görüşmeleri” sonrasında ki haberlerde kullanılmıştır. .

Tablo 3. 25. Kırılma Dönemlerinde Sabaha Gazetesi Tarafından Sürecin İsimlendirilme Şekline İlişkin Bulgular.

		SABAH									
		Çözüm süreci	Demokratik Açılım	Kürt Açılımı	Barış Süreci	G.Doğu Sorunu	İmralı Süreci	Silahsızlanma	Kürt Sorunu	Diğer	Tanımlama Yok
SÜRECİN NE OLARAK TANIMLANDIĞI	Çözüm Sürecin Başlangıcı		1 4,30%	11 47,80%					2 8,60%	9 39,30%	
	Habur Olayı		9 60,10%							2 13,30%	4 26,60%
	Reşadiye Saldırısı	1 11,10%	2 22,20%								6 66,70%
	PKK’lıların Tutuklanması			1 14,20%					2 28,60%	2 28,60%	2 28,60%
	Uludere Olayı										9 100%
	İmralı Süreci				3 17,60%					14 82,40%	
	Nevruz Kutlamaları	13 50,10%			1 3,80%					11 42,30%	1 3,80%
	Kobani Olayları	14 70,10%								1 5,30%	4 21,20%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	10 58,90%			2 11,70%				1 5,90%	3 17,60%	1 5,90%
	Çözüm Sürecinin Bitişi	5 38,40%								7 53,90%	1 7,70%
	TOPLAM	43 27,81%	12 7,74%	12 7,74%	6 3,87%				5 3,22%	49 31,61%	28 14,21%

Sabah gazetesinde çıkan haberlerde süreçle ilgili en fazla “Diğer” kodlaması yer almıştır. “Çözüm Süreci” ise “Diğer”den sonra gelmektedir. Sabah gazetesinde, “Çözüm Sürecinin başlangıcı”, Habur olayı”, “PKK’lıların tutuklanması, “Uludere Olayı” ve “İmralı Süreci” olaylarından sonra incelenen haberlerde, “Çözüm Süreci” isimlendirmesini hiç kullanmamıştır.

3.7.8 Kırılma Dönemlerinde Gazetelerinin Süreçle İlgili Haberlerinde Çatışmalara Yer Verme Durumu.

Kırılma dönemlerindeki süreçte terör örgütlerinin siyasal, dinsel veya ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla sivillere, güvenlik güçlerine, yerel ve genel yönetimlere yönelik baskı, yıldırma ve her türlü şiddet içeren çatışmaları, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah Gazetelerinde olduğu gibi en etkili kitle iletişim araçlarından biri olan yazılı basını kullanarak gerçekleştirmektedirler.

Tablo 3. 26. Kırılma Dönemlerinde Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde Çatışma Haberine Yer Verilip Verilmediğine İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		CUMHURİYET				HÜRRİYET			
		YOK	SİVİLLERE	GÜVENLİK	SİVİL ve GÜVENLİK	YOK	SİVİLLERE	GÜVENLİK	SİVİL ve GÜVENLİK
SİVİLLERE ve GÜVENLİK GÜÇLERİNE SALDIRI OLUP OLMADIĞI	Çözüm Sürecin Başlangıcı	23 92%		2 8%		20 100%			
	Habur Olayı	16 100%				11 100%			
	Reşadiye Saldırısı	13 100%				6 100%			
	PKK'lıların Tutuklanması	4 28.4%	2 14.2%	7 50.1%	1 7.1%	5 41.7%		7 58.3%	
	Uludere Olayı	13 92.9%		1 7.1%		10 83.3		1 8.3%	1 8.3%
	İmralı Süreci	12 75%	3 18.7%		1 6.3%	12 92.3%		1 7.7%	
	Nevruz Kutlamaları	26 100%				19 100%			
	Kobani Olayları	17 68%	3 12%	1 4%	4 16%	19 76%	3 12%	2 8%	1 4%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	13 92.85%		1 7.15%		11 100%			
	Çözüm Sürecinin Bitişi	4 15.2%	1 3.8%	21 81%		2 8%		22 88%	1 4%

Çözüm sürecinin kırılma noktalarından sonra gazetelerde taranan 1 aylık süreçte sivillere ve güvenlik güçlerine yönelik çatışma haberinin gazetelerin ana sayfalarında yer alıp almadığı sorusuna Cumhuriyet gazetesinde güvenlik güçlerine yönelik olarak toplamda 33 (%17.4), sivillere yönelik 9(%4.8), hem sivillere hem güvenlik güçlerine yönelik olarak da 6 (%3.2) çatışma haberi yer almıştır. Silahların susması için başlatılan “Çözüm Sürecinin Başlaması”ndan sonraki 1 aylık süreçte Cumhuriyet gazetesi güvenlik güçlerine yönelik olarak 2 saldırı haberini ana sayfasında vermiştir. “Çözüm Sürecinin Bitişi” olan tarihten sonra Cumhuriyet gazetesinin ana sayfasına Güvenlik güçlerine yönelik olarak 21 saldırı haberinin yansıdığı görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi diğer gazetelere oranla, Sivillere yönelik saldırı olayını en fazla haber yapan gazete olmuştur. Hürriyet gazetesi de Cumhuriyet gazetesi gibi en fazla saldırı haberini güvenlik güçlerine yönelik olarak ana sayfasından okuyucularına duyurmuştur.

Tablo 3. 27. Kırılma Dönemlerinde Milliyet ve Sabah Gazetelerinde Çatışma Haberine Yer Verilip Verilmediğine İlişkin Bulgular.

		GAZETELER							
		MİLLİYET				SABAH			
		YOK	SİVİLLERE	GÜVENLİK	SİVİL ve GÜVENLİK	YOK	SİVİLLERE	GÜVENLİK	SİVİL ve GÜVENLİK
SİVİLLERE ve GÜVENLİK GÜÇLERİNE SALIRI OLUP OLMADIĞI	Çözüm Sürecin Başlangıcı	27 93.1%		2 6.9%		22 95.6%	1 4.4%		
	Habur Olayı	18 94.7%		1 5.3%		15 100%			
	Reşadiye Saldırısı	8 100%				9 100%			
	PKK’lıların Tutuklanması	3 21.3%		10 71.6%	1 7.1%	4 28.4%	2 14.2%	7 50.1%	1 7.1%
	Uludere Olayı	6 100%				9 100%			
	İmralı Süreci	13 86.6%		1 6.7%	1 6.7%	17 89.4%		1 5.3%	1 5.3%
	Nevruz Kutlamaları	23 100%				26 100%			
	Kobani Olayları	19 73.4%	2 7.6%	2 7.6%	3 11.4%	13 72.5%	3 16.5%	1 5.5%	1 5.5%
	Dolmabahçe Görüşmeleri	16 100%				17 100%			
	Çözüm Sürecinin Bitişi	2 7.2%		25 89.2%	1 3,60%	1 4.5%		21 95.5%	
	TOPLAM	135 73.4%	2 1.1%	41 22.3%	6 3.2%	133 77.3%	6 3.5%	30 17.5%	3 1.7%

Çözüm Sürecinin kırılma noktalarından sonra sivillere ve güvenlik güçlerine yönelik çatışma haberinin gazetelerin ana sayfalarında yer alıp almadığı sorusunda Güvenlik güçlerine yönelik olarak yapılan saldırıları en fazla haber yapan gazete Milliyet (41-%22.3) olmuştur.

Sabah gazetesi de Cumhuriyet, Hürriyet ve Milliyet gazeteleri gibi en fazla güvenlik güçlerine yönelik saldırı haberlerini okuyucuları ile paylaşırken, en fazla “Çözüm Sürecinin Bitişi” olayından sonra güvenlik güçlerine yönelik olarak saldırı haberleri yapmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yıllardır ülkemizde varlığını devam ettirmekte olan terör konusu medyada da çok yoğun bir şekilde haberleştirilmekte ve binlerce haber gerek yazılı gerekse görsel medyada yer bulmaktadır. Yapılan araştırmalar, terör haberlerinin medyada en fazla takip edilen haberler olduğunu ortaya koymaktadır. Terör haberlerinin medyada yer alması kaçınılmaz bir durumdur. Hem toplumun bilgilendirilmesi, hem de haber alma hak ve hürriyetinin gerçekleşmesi için terör olayları hem yazılı, hem görsel hem işitsel basında kendine yer bulabilmektedir.

Medya, neredeyse her konuda bir bilgi akışı ile kitleleri etkilemekte ve kitlelerin fikirlerinin değişmesinde önemli bir rol icra etmektedir. Özellikle de siyasi ve duygusal yönden hassasiyeti olan konularda medyanın belirleyiciliği ve kitleler üzerindeki etkisi azımsanmayacak kadar fazladır. Hassasiyet düzeyi yüksek olan ve yıllardan beri süregelen kesin bir çözüme ulaşmayan ve üzerinde tam anlamıyla bir mutabakatın sağlanamadığı Kürt meselesi de Türkiye'nin hassas konuları kapsamına giren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hassas konuya ilişkin olarak sürecin yaşandığı süre zarfında Türk medyası konuya bir hayli ilgi göstermiştir. Medyanın sürece bu denli ilgi göstermesi de okurların ve izleyenlerin konuya ilgisini arttırmış ve konuyla alakalı yorumlarının icra edilmesine olanak tanımıştır. Tüm bu bilgilerin ışığında genel olarak baktığımızda Türk medyasında ve okur yorumlarında açılım sürecine ilişkin birçok yorum ve haber yapılmıştır. Sürece karşı çıkanlar olduğu kadar bir o kadar da destekleyen bir kitle ortaya çıkmıştır. Gerek okuyucu yorumları, gerek gazete manşetleri gerek ise köşe yazarları bu konuya ilişkin birbirinden farklı görüşler ortaya koymuştur. Fakat zaman ilerledikçe süreci etkileyen dinamiklerde meydana gelen değişimler ve ülkenin siyasal yaşamındaki hareketler sürecin gidişatını etkilemiştir. Ilıman bir ortamda başlayan süreç siyasal iklimde meydana gelen değişimler sonucunda sert bir hal almış bu sertlik siyasi liderlerin söylemlerinde, gazetelerde, okuyucu yorumlarında belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. (Günel,2019:108).

Bu gerçeklikten yola çıkılan çalışmada, ideolojik eğilimleri ve seslendiği okuyucu kitlesi farklılaşan dört farklı gazetede Çözüm Süreci ile ilgili haberler incelenmiştir. Çözüm sürecinin resmi olarak başladığı 2009 yılından, fiili olarak bitiş

olan 2015 yılına kadar geçen aralıkta süreci olumsuz etkileyen, kırılma noktaları olarak saptanan 10 olayın, olaydan hemen sonraki 1 aylık süreci, seçilen gazetelerin ana sayfalarında taranmıştır. Bu bağlamda gazete yönetimleri gazetenin içeriği ile ilgili önemli konuları ilk sayfada vererek okuyucuların dikkatini çekmeye çalışmaktadır. Ayrıca okuyucu gazeteyi eline aldığı anda ilk sayfayı görmekte ve buradaki haber başlıklarını okumaktadır. Dikkatinin yoğunluğuna göre haberinin içeriği ile ilgilenmektedir (Güz, 1996: 989; İnal, 1996: 102).

Geleneksel medya içerisinde yer alan yazılı medyayı en eski toplumsal iletişim aracı olarak kabul etmek pek de yanlış olmaz. Yazılı medya modern çağda etkisini daha da arttırarak yakın çağımızın büyük bir gücü haline gelmiştir. İnternetin günlük hayata girmesi ile birlikte yazılı medyanın etkinliği azalmış gibi görünse de halen önemli bir medya aracı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Medyanın yapı ve işlev boyutuyla toplumda önemli ve etkin bir yere sahip olduğu bilinmekle birlikte gündemin de tam merkezinde kendini konumlandırmıştır. Günümüzde insanlar yaşadıkları ülkenin ve diğer ülkelerin sorunlarını, yaşadığı önemli olayları medyada yer bulan haberler vasıtasıyla öğrenmektedir. Tabi burada haberlerin oldukça önemli bir yeri vardır (Atabek, 1998: 156).

Çalışma, Çözüm sürecinin kırılma noktaları ile ilgili Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin ana sayfalarında çıkan haberlerin içerik analizini yaparak yaşanan olayın fotoğrafını çekmek, anlamak ve anlatmaya çalışmak amaçındadır. Çalışmaya konu süreçte medyada konuyla ilgili aralıksız haber yapılmış ve çok kısa süreler içinde yüzlerce haber yayınlanmıştır. Çalışma gazetelerde yer alan haberlerin hangi bakış açısıyla yansıtıldığı, şekil ve içerik yönünden nasıl sunulduğu noktasına odaklanmaktadır. Bununla beraber farklı ideolojilere sahip medya kuruluşlarının çözüm sürecini farklı açılardan görüp görmediği, farklı temalara yoğunlaşıp yoğunlaşmadığı da ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Çalışmaya esas olan zaman diliminde 4 gazetenin toplam 1240 ana sayfası taranmıştır. Elde edilen haberler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş haber tema ve aktörlerine ilişkin bulgular tartışılmıştır. İçerik analizi, sözel, yazılı veya görsel materyallerin içerdiği bir mesajın, metnin içeriğinin anlaşılmasını ve yorumlanmasını; mesajda metinde gizli kalmış, üstü kapalı ifadelerin tespit edilmesini ve aynı zamanda metin, mesaj ya da görselin içeriğine ilişkin bir çıkarımda bulunulabilmesini olanaklı

kılmaktadır. İçerik analizi, aynı zamanda analizi yapan araştırmacıyı kişisel etkenlerden kurtarmayı amaçlamaktadır. Yani araştırmacıya önyargılarından, tutumlarına, ideolojisinden, içinde yaşadığı toplumun dinamiklerine kadar pek çok faktörlerin etkisinde kalmadan subjektif bir okuma yapılabilme olanağı sağlar (Bilgin, 2014;1). Buradan hareketle çalışma konusuna en uygun olabilecek çözümlene olan içerik analizi esas alınmıştır.

Araştırmada ncelikli olarak zm Süreci ile ilgili haberlerin gazetede yer alıp alınmadığına bakılmış, toplamda 699 haber araştırmaya konu olmuştur. İncelemeye konu tarih aralığında olaylar ve süreçle ilgili en fazla haber Cumhuriyet gazetesinde çıkmıştır. Hürriyet gazetesi ise süreçle ilgili en az haber yapan gazete olmuştur. Hükümete karşıt yayınlarıyla bilinen Cumhuriyet gazetesi yayınlanan haberlerinde de bunu desteklemiş ve sürece yönelik olarak karşıt haber sayısı destek haber sayısından fazla olmuştur. Adıyaman’da bir uzman avuş, Ceylanpınar’da ise 2 polisin evlerinde uyurken şehit edilmesiyle, zm Sürecinin sona ermesine neden olan 25 Temmuz 2015 tarihi ise 101 haberle en fazla haber yapılan konu olmuştur.

Ak Partinin zm Sürecini resmen başlattığı 29 Temmuz 2009 (zm Sürecinin Başlangıcı) tarihinden sonra toplam 97 haber yapılarak, içinde zm Sürecinin geçtiği en fazla haber yapılan ikinci olay olmuştur. Diğer yandan süreci etkileyen bir çok kırılma noktası bulunurken, 7–10 Ekim tarihleri arasında yapılan ve onlarca vatandaşın hayatını kaybettiği ve sürecin en büyük kırılma noktalarından biri olan “Kobani Olayları” sonrası ise zm Süreci 96 defa haberleştirilerek, süreci etkileyen kırılma noktaları içinde en fazla basına yansıyan olay olmuştur. Sürecin kırılma dönemlerinden olan Kobani ve Reşadiye Saldırısı gibi olaylardan sonra gazete haberlerine baktığımızda haberin görsel ve sözel ifadesinin acı ve hüzün olduğunu söyleyebiliriz. Toplumun derinden etkileyebilecek bir niteliğe sahip olan bu gibi olaylar kamuoyunda geniş bir şekilde yankı bulmuştur. İnsanlar bu olaylara daha farklı bir anlayışla ve hassasiyetle yaklaşmışlar, söz konusu olaylar ayrıca toplumsal bilinçte de daha derin bir iz bırakmıştır.

Gazetede kullanılan manşetler, sürmanşetler, alt başlıklar, haberin nasıl verildiği ve olayın ne kadarının yansıtıldığı; ayrıca olaya yönelik yapılan söylemler, göndermeler ve haberi tanıtıcı olarak hangi fotoğrafın kullanıldığı, dikkat edilmesi gereken önemli haber unsurlarını oluşturmaktadır. Bu noktada, haberi okura özetlemek ve okurun ilgisini çekmek, insanların başlığa göre haberin içeriğini okumaya karar verdiği gerçeğinden yola çıkılarak, haberlerde kullanılan başlık türü sorusunda, en fazla “Yorumlayıcı Başlık” türü kullanılmıştır. “Yorumlayıcı Başlık” türüne ise en fazla, olayları kendi ideolojisini kullanarak haberleştiren Cumhuriyet gazetesi yer vermiştir. Cumhuriyet Gazetesi haber başlığında, direkt olarak siyasilerin açıklamalarından cümleleri kullanmak yerine, kendi yorumunu katıp, haber oluşturmak adına yorumsal başlığa haberlerin de yer vermektedir. Bir diğer başlık türü olan “Alıntı Başlık” ise “Yorumlayıcı Başlık”tan sonra en fazla kullanılan başlık türü olmuştur. Daha çok haberin içeriğinden bir cümleyi, habere konu siyasi liderlerin ve sürecin muhataplarının açıklamalarını tırnak içi olarak veren Milliyet gazetesi, “Alıntı Başlık” türünü haberlerinde en fazla kullanan gazete olarak ortaya çıkmıştır. Gazeteler, yapmış olduğu haberlerde genellikle okuyucu, çarpıcı, etkileyici ve kısa olarak kurulan başlıklar tercih etmişlerdir.

Haberlerin gazetede yer almasındaki en önemli konulardan biri de sayfanın neresinde yer kapladığıdır. Gazetelerin ilk sayfasında iri puntolarla, ilgi çekici başlık ve fotoğraflarla manşetten yayınlanan haberler kuşkusuz okuyucunun dikkatini daha fazla çekmektedir. Çalışmada haberin gazetede konumu incelendiğinde en fazla haber manşetten okuyucu ile buluşmuştur. Çözüm Süreci ile ilgili en fazla manşet haber Sabah gazetesinde kendisine yer bulmuştur. Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan sürmanşet ise 49 haberle en az konumlandırılan alan olmuştur. Gazeteler Çözüm Süreci ile ilgili haberleri büyük oranda, bir haber için en önemli alan olan manşetten okuyucularına duyurmuşlardır. Haberde büyük puntolarla atılan manşet olayın özetlenmesi konusunda kısa ve vurucu bir niteliğe sahiptir. Gazetelerin Çözüm süreci dönemindeki özellikle şehit haberlerinde, olaya ait haber spotunda “Yine terör, Yine şehitler! Yine isyan, yine acı!” şeklinde “yine... yine... yine....” nitelemeleriyle olayın okuyucu üzerindeki etkisini de pekiştirecek bir anlatım yoluna gidilmiştir.

Günümüz kitle iletişim araçlarının hemen hemen hepsinde fotoğraf kullanılmaktadır. Gazete haberlerinin önemli tanıtıcı materyali de gazetelerin kullandığı

fotoğraflardır. Medyada artık fotoğraf kullanılmayan gazete ve dergiye nadiren rastlanılmaktadır. Haberlerin fotoğraflarla süslenmesi, haberin içeriğine uygun fotoğrafın kullanılması, haberde anlatılmak istenen konunun önemini artırmakta ve zihinlerde daha uzun süre kalmasını sağlamaktadır. Bazen tek bir fotoğraf sayfalar dolusu yazıdan daha etkili olur. Tirajı yüksek gazeteler için fotoğrafın önemi iyice artmaktadır. Bu doğrultuda çalışmadaki sorulardan biri de haberlerde görsel kullanılıp kullanılmadığı olmuştur. Toplam 463 haberde görsel kullanılırken, haberlerdeki en fazla görseli Milliyet Gazetesi kullanmıştır. Haberlerde en az görsele ise Cumhuriyet gazetesi yer vermiştir. Cumhuriyet gazetesinin görsel tasarım adına sade bir sayfa yapısı tercihi olduğu, renkli yapıya sadece görsellerde yer verdiği, siyah-beyaz renk baskınlığı görülmektedir. Haberlerde kullanılan görselin bir çoğu siyasi liderlerin fotoğrafı olurken, Cumhuriyet gazetesinde liderler karikatürize ederek de görselleştirilmiştir. Gazeteler, haberdeki metnin kullanımının yanısıra, anlam bütünlüğünü sağlamak ve daha fazla etki yaratmak adına haberlerde fotoğraf kullanımına oldukça fazla yer vermişlerdir. Fotoğrafsız haberler açıklama ve genel bilgi vermek amacıyla kullanılmıştır. Bunun dışındaki haberlerde görsellik ön plana çıkmaktadır. “Kobani Olayları” ndan sonra yapılan haberler en fazla görselin kullanıldığı haberler olarak gazetelerde yer almıştır. İster ulusal isterse uluslararası düzeyde terör saldırıları haberlerinde olaya yönelik olarak kullanılan sözel ve görsel malzemelerin olayın kamuoyu nezdinde halkı yönlendirici olduğunu ifade etmeliyiz.

Çalışmadaki en önemli sorulardan biride hükümete ve Fiili Kürt Siyasetine karşı gazetelerin tutumu olmuştur. Çözüm Süreci ile ilgili hükümeti destekler nitelikte toplam 87 haber yapılmış. Hükümete açıkça desteğiyle bilinen Sabah gazetesi 69 haberle en fazla hükümeti destekleyici haber yapan gazete olmuştur. Hükümete karşıt bir çizgide bulunan Cumhuriyet gazetesi ise çalışmaya konu tarih aralığında hükümeti destekler nitelikte hiç haber yapmamıştır. Hükümete karşıt toplamda 91 haber yapılırken, bu haberlerin 74’ünü Cumhuriyet gazetesi yapmıştır. Cumhuriyet gazetesinin haberlerinde hükümete yönelik eleştirel bir tavır içinde olduğunu görmekteyiz. Sabah Gazetesi ise hükümete karşıt olan hiçbir haber yayınlamamıştır. Tarafsız olarak gazetelerde 455 haber yer almıştır. Toplam 147 haberle en fazla tarafsız haberi Milliyet gazetesi okuyucularına duyurmuştur. Gazetelerin Fiili Kürt Siyasetine karşı tutumlarına bakıldığında ise, Fiili Kürt siyasetini destekleyici toplamda 39 haber yapılırken, en fazla

destekleyici haberi ise Cumhuriyet gazetesi yapmıştır. Fiili Kürt siyasetine yönelik olarak en az destekleyici haberi de Hürriyet gazetesi yapmıştır. Çözüm Sürecine yönelik olarak yapılan haberlerde, Fiili Kürt siyasetine karşıt 47 haber yer almış, en az karşıt haberi Cumhuriyet gazetesi, en fazla karşıt haberi ise Milliyet Gazetesi yapmıştır. Fiili Kürt siyasetine yönelik olarak toplam 543 tarafsız haber gazetelerden okuyucuları ile paylaşılmıştır. Gazeteler arasında “Hükümete Yönelik Tutum” konusunda destek habere hiç yer vermeyen gazete bulunurken, “Fiili Kürt Siyasetine Tutum” konusunda bu sonuç oluşmamıştır.

Çözüm Sürecinin kamuoyuna gazeteler aracılığıyla nasıl yansıtıldığı ile ilgili toplam 176 olumlu haber yapılmış, en fazla Sabah gazetesi Çözüm Sürecini olumlu yansıtan haber yapmıştır. Çözüm Süreci ile ilgili en az olumlu haber ise Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Sürece yönelik olumsuz 108 haber gazetelerin ana sayfalarından okuyucuları ile buluşurken, en fazla olumsuz haberi Cumhuriyet gazetesi yapmıştır. Sabah gazetesi ise Çözüm süreci ile ilgili yalnızca 4 olumsuz haber yayınlamıştır. Bu süreçte 345 tarafsız haber yapılırken, en fazla tarafsız haberi ise Milliyet gazetesi yaparak süreçle ilgili ortada bir çizgi izlemiştir. Araştırmada gazeteler Çözüm Süreci ile ilgili haberlerini genellikle tarafsız bir çizgide okuyucularına duyurmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde “Kürt Sorunu” olarak tanımlanan, problemin çözümü açısından en sistematik ve kapsamlı barış girişimi olarak kayda geçen Çözüm Süreci, çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı günden bu yana “Kürt Açılımı”, “Demokratik Açılım”, “Barış Süreci”, “Kürt Sorunu”, “İmralı Süreci”, “Güneydoğu Sorunu”, “Silahsızlanma” gibi farklı tanımlamalarla kamuoyuna sunulmuştur. Çalışmada gazetelerde süreçle ilgili haberler yer alırken haber metinlerinde, sürece yönelik hangi tanımlamanın kullanıldığı incelenmiştir. En fazla “Çözüm Süreci” tanımlaması haberlerde kullanılmıştır. “Çözüm Süreci” tanımlamasını en fazla Milliyet gazetesi kullanmıştır.

Demokratik Açılım’ diye başlayan, daha sonra ‘Milli Birlik ve Beraberlik Projesi’ olarak adı değiştirilen ve son olarak “Çözüm Süreci” olarak adlandırılan Kürt sorununa çözüm arayışında Hükümet tarafından çeşitli adımlar atıldı. Kürtçe yayın yapan kanal, yayın hayatına başladı, Kürtçe özel televizyon, radyo ve gazete yayınları yasal hale getirildi. Çözüm Süreci kapsamında atılan ilk büyük adım ise, PKK’nın

Irak'taki kamplarından 34 kişinin Habur Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye gelmesi oldu. Ancak bu olay, provokatif kutlamalar nedeniyle kamuoyunun tepkisiyle karşılandı. Buda Çözüm Sürecini sekteye uğratmış oldu. Hükümet yine de çözüm arayışlarına devam etti. Bu kez devletin istihbarat birimi, KCK yöneticileri ile kamuoyuna yansımayan görüşmeler gerçekleştirdi. Bir yandan da Hükümet Kürt vatandaşlara yönelik çeşitli adımlar atmaya devam etti. Bu adımlardan öne çıkanlar, seçimlerde Kürtçe siyasi propagandada yapılabilmesine olanak sağlanması, ilk kez bir eserin devlet tarafından Kürtçe yayınlanması ile HDP'yi yakından ilgilendiren siyasi partilerin kapatılmasının zorlaştırılması oldu. Ancak bu girişimlerin de sekteye uğraması uzun sürmedi. 2011 Eylül ayında ise istihbarat yetkilileri ile KCK yetkilileri arasında, üçüncü bir ülkenin gözlemciliğinde yaptığı görüşmelere ilişkin 47 dakikalık bir ses kaydının internete düşmesi, Kobani Olayları, aradaki kırılma süreçleri ve terör örgütü PKK'nın güvenlik güçlerine saldırıları süreci sekteye uğrattı ve son olarak Adıyaman'da bir uzman çavuşun, Ceylanpınar'da ise 2 polisin evlerinde uyurken şehit edilmesi çözüm sürecinin sona ermesine neden oldu. “Analar ağlamasın”, “Akan kan dursun” gibi sloganlarla başlatılan Çözüm Süreci döneminde dahi terör örgütü PKK, hem güvenlik güçlerine hem de sivillere yönelik zaman zaman saldırılar gerçekleştirdi. Çözüm Sürecinin kırılma noktalarının ele alındığı bu çalışmada gazetelerde toplamda 175 saldırı olayı haberleştirilmiştir. En fazla saldırı haberi güvenlik güçlerine yönelik olurken, Milliyet gazetesi 49 haber ile saldırı olayını en fazla haber yapan gazete olmuştur. Güvenlik güçlerine saldırı olayını yine en fazla Milliyet gazetesi okuyucuları ile paylaşırken, sivillere yönelik saldırı haberini ise en fazla Cumhuriyet gazetesi yapmıştır. Çözüm Sürecinin fiili olarak başladığı tarih olan 29 Temmuz 2009'da toplam 5 saldırı olayı 1 aylık süreçte haberlerde yer alırken, bu saldırı haberlerinin 4'ü güvenlik güçlerine, 1'i sivillere yönelik olmuştur. “Reşadiye Saldırısı” ve “Nevruz Kutlamaları” sonrası gazetelerin ana sayfasına hiç saldırı haberi yansımamıştır. “Habur Olayı” sonrasında Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde saldırı haberi yer almazken, Milliyet gazetesinde güvenlik güçlerine 1 saldırı haberi yapılmıştır. “Dolmabahçe Görüşmeleri” sonrası ise Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinde hiç saldırı haberi yer almazken, Cumhuriyet gazetesinde güvenlik güçlerine 1 saldırı haberi yayınlanmıştır. Onlarca vatandaşın hayatını kaybettiği ve sürecin en büyük kırılma noktalarından biri

olan “Kobani Olayları” sonrası 26 saldırı haberi gazetelerde yer almıştır. Bu tarih aralığında en fazla çatışma haberini Cumhuriyet gazetesi yapmıştır.

25 Temmuz 2015 tarihinde Adıyaman’da bir uzman çavuş, Ceylanpınar’da ise 2 polis evlerinde uyurken şehit edilerek, Çözüm Sürecinin sona ermesine neden olan olay sonrası ülkede tekrar yoğun bir çatışma ortamı başlamıştır. Türkiye üç yılın ardından ilk kez PKK kamplarını bombalarken, terör örgütü PKK’da Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da asker ve polisler için saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu yoğun çatışma ortamında PKK’nın Şırnak’a bağlı Silopi ve Cizre ilçelerinde hendek kazması, Türkiye açısından tahammül edilemez bir durum olarak ortaya çıkarken, PKK’nın hendek kazmasıyla birlikte, HDP’li yöneticilerin de buna bağlı olarak özyönetim ilan etmesi ile çatışmalar zirve noktasına ulaşmıştır. Güvenlik güçleri hendek kazılan bölgelere art arda operasyonlar gerçekleştirirken, 2009’dan bu yana atılan adımlara karşılık PKK ve HDP’nin geldiği nokta üzerine, Cumhurbaşkanı Erdoğan Çözüm Sürecini devam ettirmenin mümkün olmadığını açıklamıştır. Böylece 2009 yılında ‘Demokratik Açılım’ ismiyle başlayan Çözüm Süreci de sona ermiş oldu.

KAYNAKÇA

- AĞIRDIR, Bekir; (2008), **Kürtler ve Kürt Sorunu**, Konda Araştırma Yayınları, http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/2008_11_KONDA_Kurtler_ve_Kurt_Sorunu.pdf, Erişim Tarihi: 05.07.2017.
- AKDOĞAN, Yalçın; (2010). **İnsanı Yaşat Ki Devlet Yaşasın, Demokratik Açılım Sürecinde Yaşananlar**. 1. Baskı. İstanbul: Meydan.
- ÂKİL İNSANLAR HEYETİ GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ RAPORU, (2013), <http://www.mazlumder.org/webimage/akil%20insanlar%20heyeti%20guneydogu%20raporu.pdf>
- AK PARTİ İKTİDARINDA TÜRKİYE’NİN DEMOKRATİK DEĞİŞİMİ VE GELİŞİMİ, (2011), http://www.akparti.org.tr/media/253738/ileri_demokrasi_yolculugu_kitap_1_20912.pdf
- AK PARTİ KALKINMA VE DEMOKRATİKLEŞME PROGRAMI, (2002), https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/926/20020507_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- AKYÜREK, Salih, YILMAZ, Mehmet Ali, ATALAY, Esra ve KOYDEMİR, Fatma Serap; (2013), “Çözüm Sürecine Toplumsal Bakış”, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi**, 57, 1-80.
- AKYÜREK, Salih; (2011). Bilge Adamlar Kurulu Raporu. İstanbul: Rapor No: 30.
- ALAV, Orhan ve GÜÇLÜER, Eray; (2014). “Medyanın Gündem ve Kamuoyu Oluşturma Etkilerinin Toplumsal-Siyasal ve Yönetmel Eksende Tartışılması”, **Aksaray Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi**, 1 (2), 1-23.
- ALGÜL, And; (2016), “Gündem Belirleme Teorisi Bağlamında 7 Haziran 2015 Seçimleri Sonrası Koalisyon Görüşmelerinin Türk Basınında Sunumu”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 4 (1), 279-302.

- ALTUN, Nurullah; (2013), “Modern Türkiye’de Kimlik: Kürt Kimliğinden Kürt Sorununa”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 8 (2), 45-67.
- ATABEK, Nejdett; (1998a), “Gündem Belirleme Yaklaşımı”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 7, 155-174.
- ATABEK, Nejdett; (1998b), “Gündem Belirleme Araştırmaları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 5, 223-248.
- AYDIN, Nurettin; (2014a), Türkiye’de Kürt Sorununu Çözüm Sürecinde Algının Yeniden İnşası, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- AYDIN, Ebru; (2014b), Etnik Temelli Çatışmanın Çözümünde Müzakerenin Rolü: Türkiye’de Çözüm Süreci, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- AYDOĞAN, Filiz; (2011), **Küresel Medya**, Beta Yayınevi, İstanbul.
- BAHAR, Halil İbrahim; (2013), **Çözüm Süreci**, Ankara Strateji Enstitüsü, Ankara.
- BİLGİN, Nuri. (2014). **Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi**. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BİLGİN, Rifat; (2014), “Çatışma ve Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar Sorunu”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 24 (1), 135-151.
- BÜYÜKBAYKAL, Ceyda Ilgaz; (2014), **Küreselleşme ve Küresel Çağda Medya**, Derin Yayınları, İstanbul.
- CANGİN, Seda Şeyma, (2014). İlköğretim Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Dersine Bakış Açıları (Ankara-Keçiören Örneği), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- CERECİ, Sedat; (2001); “Gündem Oluşturmada Medyanın Rolü”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3 (3), 18-26.
- CERECİ, Sedat ve ÖZDEMİR, Hayri; (2015), “Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplamları”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, 33, 1-10.
- COŞKUN, V. (2015), **Çözüm Süreci: Kazanımlar ve Tehditler**, Democratic Progress Institutde, <https://serdargunes.files.wordpress.com/2015/08/vahap-coskun-dpi-cozum-sureci-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 10.04.2017.

- ÇAKIR, Sedat; (2015), Medya Kuruluşlarında İtibar Yönetimi ve Medya Kuruluşlarının İtibarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÇÖKMEZ, Fatma Gül; (2008), “Bask Bölgesi: Etnik Milliyetçiliğin Tarihsel Gelişimi ve İspanya’daki Devlet Politikalarının Etkisi”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, 8 (1), 355-371.
- DUMAN, Kenan Evren, (2009), Medyanın İşlevleri, <http://iletisimci.blogspot.com/2009/11/medyann-islevleri.html>, Erişim Tarihi: 12.02. 2019
- DURNA, Tuncay; (2015), “Kamu Politikalarında Problem Tanımı ve Gündem Belirleme: Alkollü Araç Kullanımı ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü”, **A Journal of Policy and Strategy**, 1 (2), 49-69.
- ERDOĞAN, İlker; (2011), “Gündem Koyma ve Saptama Yaklaşımında Bir Araştırma Geleneği ve Tasarımı Olarak Çerçeveleme”, **Erciyes İletişim Dergisi**, 2 (1), 48-62.
- ERDOĞAN, İrfan ve ALEMDAR, Korkmaz; (2010), “Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi”, <http://www.irfanerdogan.com/kuram/1980oncesikuramlar.pdf>, Erişim Tarihi: 08.05.2017.
- ERGEN, Yunus; “Gündem Belirleme Kuramı Bağlamında Yeni Medya”, http://www.academia.edu/8578057/G%C3%BCndem_Belirleme_Kuram%C4%B1_Ba%C4%9Flam%C4%B1nda_Yeni_Medya_Twitter_G%C3%BCndemi_Hakk%C4%B1nda_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9F%C4%B1rma_%C4%B1_Bir_Analiz, Erişim Tarihi: 10.05.2017.
- GÖKER, Göksel ve DOĞAN, Adem; (2011), “2010 Referandumunda Türk Basınının Siyasal Gündemi: Hürriyet, Haber Türk, Zaman ve Yeni Şafak Örneğiyle”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 2, 45-69.
- GÜDEKLİ, Ayşad; (2016), “Gündem Belirleme Kuramı Bağlamında Yazılı Basın ile Twitter Gündeminin Karşılaştırmalı Analizi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 35, 151-163.

- GÜLLÜPUNAR, Hasan ve GÜMÜŞOK, Seyfullah; (2016), “Türkiye’de Kürt Sorununun Çözümü Amacıyla Yürütülen Çözüm Sürecinde Oluşan Algı ve Ortak Tanımlama Sorunu: Gümüşhane ve Şırnak Karşılaştırması”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 4 (1), 18-49.
- GÜNEL, S.M. (2019), “Başlangıcından Bitişine (2009-2016) Türk Medyasında ve Okur Yorumlarında Kürt Açılımının Karşılaştırmalı Analizi”, **Hakemli Beşeri Bilimler Dergisi**, 108.
- GÜNEŞ, Ahmet; (2014), “Gündem Belirleme Teorisi Bağlamında 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinin Basında Sunumu: AKP ve CHP Örneği”, **The Turkish Online Journal of Design Art and Communication**, 4 (2), 1-15.
- GÜRAN, Mehmet Salih ve ÖZARSLAN, Hüseyin; (2013), “Çerçeveleme Teorisinin Halkla İlişkilerde Kullanımı”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 34, 299-314.
- GÜZ, Nurettin. (1996). **Türk Basınında Gündem Oluşturma**. Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Sayı: 2, ss.: 982-997
- HAWTHORNE, Maurice; (1993), “The Media, Economic Development, and Agenda Setting”, Spitzer, R. J. (Ed.), *Media and Public Policy* içinde, Praeger Press, London,
- İNAL, M. Ayşe. (1996). **Haberi Okumak**. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- KAMANLIOĞLU, Ebru Belkıs; (2007), Politik Gündem Oluşumunda Halkla İlişkilerin İşlevi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- ÖZARSLAN, Hüseyin; (2007), Çerçeveleme Yaklaşımı Açısından Haber Çerçevelerinin İzler Kitle Düşünceleri Üzerindeki Etkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- SANDIKLI, Atilla ve KAYA, Erdem; (2012), “Çatışma Çözümü ve Türkiye’de Kürt Meselesi”, **Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi**, 45, 1-50.
- SÖYLEMEZ, Alev; (1997) Medya Ekonomisi Üzerine, Ekonomik Yaklaşım, Cilt 8, Sayı 27.
- KAYMAZ, İhsan Şerif; (2007), “Emperyalizmin Kürt Kartı”, **Akademik Bakış Dergisi**, 1 (1), 155-193.

- KOPAN, Koray: (2010) Basının Gündem Belirleme İşlevi Üzerine Ampirik Bir Çalışma; Yazılı Basının 2009 Yerel Seçimlerine Bakışının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KÖK ARSLAN, Havva ve ÇAPAN, Fırat; (2013), “Kürt Meselesinde Şiddet Sarmalını Aşmak ve Çözüm Süreci”, **Bilig Dergisi**, 67, 25-48.
- KUYUCU, Mihalis; (2016), “Gündem Belirleme Teorisi Bağlamında Radyo Mecrasının Müzik Kamuoyunu Belirleme Gücü”, Proceedings of SOCIOINT 2016 3rd International Conference on Education, Social Sciences and Humanities, 23-25 Mayıs, İstanbul.
- MEDYATİKİ, Medyanın Başlıca İşlevleri, <http://medyatiki.blogspot.com/2012a/10/medyann-baslca-islevleri.html>, Erişim Tarihi: 12.02.2019
- MELEK, Gizem; (2015), Medya Arası Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Hürriyet ve Twitter Üzerine Bir Çalışma, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- ÖZHAN, Taha ve ETE, Hatem; (2008), “Kürt Meselesi”, **Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı**, 1, 1-20.
- ÖZPINAR, Burçin; (2016). Geleneksel Medyanın Gündem Belirlemesinde Sosyal Medyanın Etkisi: Soma Örneği, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- PALABIYIK, Adem; (2015), “Toplumsal Hareketler Bağlamında PKK Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8 (39), 511-528.
- SARP, Çağatay, “Terörizme Sosyolojik Bir Bakış ve Türkiye’de Terör”, Şamil ÖÇAL (Ed.), Uluslararası 1. Ortadoğu Sempozyumu Bildirileri, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü Yayınları: 1, Kırıkkale http://www.academia.edu/10372403/TER%C3%96R%C4%B0ZME_SOSY_OLOJ%C4%B0K_B%C4%B0R_BAKI%C5%9E_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YEDE_TER%C3%96R, Erişim Tarihi: 11.04.2017.
- SERTTAŞ, Aybike; (2014), “V For Vendetta Filminin Alımlama Analizi ile Sinemada Televizyon”, **Global Media Journal**, 5 (9), 303-321.

- SEZGİN, Şennur, GÜNDÜZ, Necmi ve SEZGİN, Selami; (2008). “Güneydoğu’da Terör Olaylarının Ekonomik Sonuçları”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 3 (1), 1-17.
- ŞATANA, Nil ve ÖZPEK, Burak Bilgehan; (2010), “ABD ve Türkiye’de Geçmişten Günümüze Güvenlik Çalışmaları”, **Ortadoğu Etütleri**, 2 (2), 75-114.
- TAMER GENCER, Zekiye; (2012), Medyanın Gündem Oluşturma Sürecinde Sosyal Entropinin Rolü Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- TAN, Altan; (2014), **Kürt Sorunu: Ya Tam Kardeşlik Ya Hep Birlikte**, 15. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- TAŞ, Davut; (2014), Türkiye’de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- TERKAN, Banu; (2007), “Basın ve Siyaset İlişkisinin Gündem Belirleme Modeli Çerçevesinde Bir Analizi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 17, 561-584.
- TERKAN, Banu; (2005), Türkiye’de Basın ve Siyaset İlişkisi: Basın Gündemi ve Siyasal Gündemin Karşılaştırılmasına Yönelik Gündem Belirleme Çalışması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- TÜRKAL, İhsan; (2016) Diyalogsal Halkla İlişkiler Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Türkiye’de İlk 100’de Yer Alan Şirketler Üzerine Bir İnceleme, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARI İNCELEME KOMİSYONU; (2013), Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, 24. Dönem 3. Yasama Yılı, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyons/insanhaklari/belge/TER%C3%96R%20VE%20C5%9E%C4%B0DDET%20OLAYLARI%20KAPSAMINDA%20YA%C5%9EAM%20HAKKI%20C4%B0HLALLER%C4%B0N%C4%B0%20C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf>, Erişim Tarihi: 09.04.2017.

- VURAL, Z. Beril Akıncı ve BAT, Mikail; (2010), “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 20 (5), 3348-3382.
- YAKUBU, Baba Alhassan; (2015) İkinci Aşama Gündem Belirleme Çalışması: 2012 Gana Genel Seçimlerindeki Siyasal Kampanyaların Gazete Haberlerinde Çerçevesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- YAYMAN, Hüseyin; (2011), **Şark Meselesinden Demokratik Açılıma: Türkiye’nin Kürt Sorunu Hafızası**, SETA Yayınları, Ankara.
- YEGEN, Ceren; (2014), “Medyanın Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Rolü Üzerine: Sarai Sierra Haberleriyle Oluşturulan Yapay Gündem”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6 (12), 21-46.
- YÜCEL, Zübeyir; (2007), Politika Oluşturma Sürecinde Basın, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YÜKSEL, Erkan; (2007), “Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte Nerede Ayrılmaktadır”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, 571-586.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Figen TOK
Doğum Yeri ve Tarihi : Feke, Adana 01.01.1993

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi, H.İ.T
Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim
Dalı

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : 2014-2018 yılları arası özel sektör deneyimi.
2018-....., Emniyet Teşkilatı Kemal Serhadlı
Polis Meslek Eğitim Merkezi(Polis Memuru)

İletişim

Telefon : 0534 794 78 36
e-posta Adresi : figentok0101@gmail.com
Tarih : 19.08.2019